

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του
Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πειθαρχικά παραπτώματα κρατουμένων ως εκδηλώσεις οργανωμένου
εγκλήματος στα σωφρονιστικά καταστήματα.
Μια έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων

Χαράλαμπος Κιομουρτζής

Επιβλέπων καθηγητής: Νικόλαος Κουλούρης
Αναπληρωτής Καθηγητής Δ.Π.Θ.
Μέλος Σ.Ε.Π. Ε.Α.Π.

Χανιά, Ιανουάριος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Πειθαρχικά παραπτώματα κρατουμένων ως εκδηλώσεις οργανωμένου
εγκλήματος στα σωφρονιστικά καταστήματα.

Μια έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων

Χαράλαμπος Κιομουρτζής

Α' επιβλέπων καθηγητής

Νικόλαος Κουλούρης

Β' επιβλέπων καθηγητής

Ιωάννης Πέτσας

Χανιά, Ιανουάριος 2024

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους όσους με στήριζαν άμεσα ή έμμεσα σε αυτή την προσπάθεια.

Η πολυδιάστατη επιστημονική καθοδήγηση, η επιμέλεια και η πολύτιμη συμβολή στην προσπάθειά μου από τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Νικόλαο Κουλούρη,, ήταν αυτά που προσδοκούσα και μου προσέφερε γενναιόδωρα. Αυτό που δεν περίμενα όμως, ήταν η βαθιά κατανόηση και εμπιστοσύνη που μου έδειξε, βοηθώντας με να ανταπεξέλθω στις δυσκολίες που εμφανίστηκαν καθ' όλη την πορεία της εργασίας. Τον ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου για αυτό το ταξίδι.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την γυναίκα μου Σοφία, που αναντίρρητα υπέμεινε και κάλυψε όλα εκείνα τα οικογενειακά κενά που δημιουργήθηκαν τις ώρες που έπρεπε να μελετώ απομονωμένος, στηρίζοντας την προσπάθειά μου και διατηρώντας την οικογενειακή συνοχή και ισορροπία.

Τον γιο μου Νικόλα τον ευχαριστώ γιατί μου υπενθυμίζει συνεχώς ότι... «αν αργήσεις και λίγο δεν πειράζει, το αποτέλεσμα δεν μπορεί παρά να είναι καλό».

Την κόρη μου Ναταλία την ευχαριστώ που πάντα έβρισκε τρόπο να τρυπώνει στο δωμάτιο όπου βρισκόμουν απομονωμένος, θυμίζοντάς μου ότι όσο πιεσμένος και να είσαι, πάντα υπάρχει χρόνος για λίγο παιχνίδι...

Τέλος ευχαριστώ θερμά τον Διευθυντή του Σωφρονιστικού Καταστήματος Χανίων και προϊστάμενό μου κύριο Κωνσταντίνο Αναστασόπουλο, ο οποίος από την πρώτη στιγμή που ανέλαβα το θέμα της εργασίας, μου έδειξε απόλυτη εμπιστοσύνη και μέχρι την ολοκλήρωση της εμπειρικής έρευνας στο κατάστημα, μου προσέφερε αμέριστη στήριξη και συμπαράσταση. Τον ευχαριστώ, τον σέβομαι και τον εκτιμώ.

Χανιά, Ιανουάριος 2024
Χαράλαμπος Κιομουρτζής

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος όπως αυτό εκδηλώνεται μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα, όπως προκύπτει από τη μελέτη τελεσθέντων πειθαρχικών παραπτωμάτων κρατουμένων. Σκοπός της είναι να αναδείξει εάν στα πειθαρχικά παραπτώματα των κρατουμένων διακρίνονται στοιχεία οργανωμένου εγκλήματος και τους λόγους που οδηγούν τους κρατούμενους στη διάπραξη παραπτωμάτων με τέτοια χαρακτηριστικά, τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η τέλεσή τους, τις συνθήκες υπό τις οποίες διαπράττονται τα παραπτώματα αυτά και τη διαχείρισή τους από τη διοίκηση των φυλακών. Σε μια προσπάθεια να γίνει μία ολιστική προσέγγιση του φαινομένου και να συμπεριληφθούν πρωτογενείς πληροφορίες, διενεργήθηκε ποσοτική και ποιοτική έρευνα στο σωφρονιστικό κατάστημα Χανίων.

Αρχικά γίνεται μία αναφορά στον ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος και τη δυσκολία του εννοιολογικού προσδιορισμού του. Για την εννοιολογική οριοθέτηση του όρου γίνεται αναφορά στις βασικότερες θεωρήσεις του οργανωμένου εγκλήματος, όπως αυτές διαμορφώθηκαν επηρεαζόμενες από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εκάστοτε περιόδου. Για την περαιτέρω δογματική ανάλυση του φαινομένου, γίνεται αναφορά και κριτικός σχολιασμός στην κανονιστική και την νομοτεχνική του τυποποίηση στην ελληνική και διεθνή νομοθεσία.

Στη συνέχεια μεταφέρεται το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος στον περικλειστο χώρο των φυλακών, με αναφορές σε ομαδοποιήσεις που διαπράττουν πράξεις με χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος και αποκαλούνται «συμμορίες» των φυλακών.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σημαντική η εξέταση της εξέλιξης της φυλακής ως πειθαρχικού θεσμού καθώς και του θεσμού της πειθαρχίας ως μέρος του σωφρονιστικού δικαίου. Ακολουθεί η παράθεση σωφρονιστικών κανόνων, εξετάζοντας συνοπτικά τις προβλέψεις που αφορούν στην πειθαρχία, εστιάζοντας σε ρυθμίσεις που μπορεί να αφορούν ομαδικά και οργανωμένα παραπτώματα κρατουμένων.

Στο πρώτο στάδιο του ερευνητικού μέρους της εργασίας, γίνεται μία ποσοτική καταγραφή των πειθαρχικών παραπτωμάτων που διαπράχθηκαν στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων την τριετία 2020-2022, με αναλυτική αναφορά στον αριθμό πειθαρχικών αποφάσεων, κρατουμένων

Διπλωματική εργασία

που τιμωρήθηκαν και αθώωθηκαν καθώς και στον αριθμό πειθαρχικών αποφάσεων που αφορούν πράξεις που προσιδιάζουν σε οργανωμένο έγκλημα. Η διάκριση αυτών των πράξεων έγινε σύμφωνα με τα κριτήρια που χαρακτηρίζουν μία εγκληματική πράξη ως οργανωμένο έγκλημα, όπως αυτά κυρώθηκαν από το εθνικό δίκαιο, εξετάζοντας τον οργανωτικό χαρακτήρα, την ύπαρξη δομής στην ομάδα καθώς επίσης και τη σοβαρότητα της πράξης τα οποία θα αναλυθούν διεξοδικά. Η εμφάνιση αντίστοιχων πειθαρχικών παραπτωμάτων και η συχνότητα τέλεσής τους μέσα στην περίοδο αναφοράς της έρευνας, προσφέρει μία ενδεικτική εικόνα όσον αφορά διάφορες καταγεγραμμένες μορφές εκδήλωσης πειθαρχικά διωκόμενων συμπεριφορών με στοιχεία οργανωμένου εγκλήματος. Στο δεύτερο στάδιο του ερευνητικού μέρους γίνεται μία ποιοτική έρευνα μέσω ατομικών συνεντεύξεων με τη συμμετοχή επτά κρατουμένων, οι οποίοι επιλέχθηκαν με βασικό κριτήριο τη συμμετοχή τους σε διαδικασία πειθαρχικού ελέγχου για πράξεις με χαρακτηριστικά ο.ε. με οποιαδήποτε ιδιότητα (εγκαλούμενου, θύματος ή μάρτυρα) και με βάση την πτέρυγα στην οποία είναι τοποθετημένοι, επιλέγοντας τουλάχιστον έναν από κάθε πτέρυγα του καταστήματος.

Στους κρατούμενους αυτούς τίθενται οκτώ ερωτήσεις οι οποίες διαμορφώθηκαν έτσι ώστε μέσω μίας ανοιχτής και παραγωγικής συζήτησης να αναζητηθούν απαντήσεις σε καίρια για την εργασία θέματα που αφορούν την προβληματική που προαναφέραμε.

Λέξεις κλειδιά: οργανωμένο έγκλημα, πειθαρχικό παράπτωμα, φυλακή, κρατούμενος, πειθαρχικό δίκαιο, συμμορίες φυλακών.

Prisoner disciplinary offenses as manifestations of organized crime in penitentiaries.

An investigation at the Chania Penitentiary

Haralampos Kiomourtzis

Abstract

The present work deals with the phenomenon of organized crime as it manifested in prisons, as it emerges from the study of disciplinary offenses committed by prisoners. Its purpose is to highlight whether elements of organized crime can be discerned in the disciplinary offenses of prisoners and the reasons that lead prisoners to commit offenses with such characteristics, the way in which their commission is organized, the conditions under which these offenses are committed and the treatment by the prison administration. In an effort to take a holistic approach to the phenomenon and include primary information, quantitative and qualitative research was conducted in Chania Penitentiary.

First, a reference is made about the definition of organized crime and the difficulty of its conceptual designation. For the conceptual specification of the term, reference is made about the basic theories of organized crime, as they were formed, influenced by the socio-political conditions of each period. For the further doctrinal analysis of the phenomenon, a reference and critical commentary is made to its regulatory and jurisprudential standardization in Greek and international legislation.

The phenomenon of organized crime is then transferred to the confined space of prisons, with references to groupings that commit acts, with characteristics of organized crime, and they are called prison "gangs".

At this point it is important to examine the evolution of the prison as a disciplinary institution as well as the institution of discipline as part of penal law. This is followed by the citation of penal rules, briefly examining the provisions relating to discipline, focusing on arrangements that may concern group and organized misconduct by prisoners.

In the first part of the research, a quantitative record is made of the disciplinary offenses committed at the Chania Penitentiary in the three years 2020-2022, with detailed reference to

the number of disciplinary decisions, prisoners who were punished and acquitted as well as the number of disciplinary decisions concerning acts dedicated to organized crime. The distinction between these acts was made according to the criteria that characterize a criminal act as organized crime, as sanctioned by national law, examining the organizational character and the existence of structure in the group as well as the seriousness of the act. The appearance of corresponding disciplinary offenses and their frequency within the reference period of the investigation, offers an indicative picture regarding various recorded forms of manifestation of disciplinary actions with elements of organized crime. In the second part of the research, a qualitative research is carried out through individual interviews with the participation of seven prisoners. Eight questions were asked to these prisoners, which were formulated so that through an open and productive discussion, answers to key issues related to the above-mentioned problematic were sought for the work.

Keywords: organized crime, disciplinary offense, prison, prisoner, disciplinary law, prison gangs.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	iv
Abstract.....	vi
Περιεχόμενα.....	viii
Συντομογραφίες.....	x
1. Εισαγωγή.....	11
2. Οργανωμένο έγκλημα (ο.ε.).....	13
2.1. Προσπάθεια εννοιολογικής οριοθέτησης.....	13
2.2. Θεωρήσεις του οργανωμένου εγκλήματος.....	14
2.2.1. Θεωρία της συνωμοσίας του «ξένου».....	14
2.2.2. Θεωρία των δικτύων και συμβιωτική σχέση κράτους-ο.ε.....	15
2.2.3. Μορφολογικές θεωρήσεις.....	16
2.2.4. Οργανωμένο έγκλημα και κοινωνική οργάνωση.....	17
2.3. Εννοιολογικός προσδιορισμός του ο.ε. στην ελληνική και διεθνή νομοθεσία.....	18
3. Φυλακές, συμμορίες και ο.ε.....	21
4. Πειθαρχία και Φυλακή.....	25
5. Πειθαρχικό Δίκαιο Κρατουμένων.....	27
6. Διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα.....	28
6.1. Οι Κανόνες της Κοινωνίας των Εθνών (1934).....	29
6.2. Οι κανόνες του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (1955).....	30
6.3. Οι Κανόνες Νέλσον Μαντέλα (2015).....	30
6.4. Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης (1973).....	31
6.5. Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες (1987)	31
6.6. Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες (2006) και η αναθεωρημένη εκδοχή τους.....	32
6.7. Νομολογία του ΕΔΔΑ για τα πειθαρχικά παραπτώματα.....	33
7. Το ελληνικό Σωφρονιστικό δίκαιο.....	34
7.1. Κώδιξ εκτελέσεως ποινών και ασφαλιστικών μέτρων (1967).....	36
7.2. Κώδικας Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων (1989).....	37

7.3. Σωφρονιστικός Κώδικας (1999).....	38
7.4. Τροποποιήσεις των κανόνων περί πειθαρχίας του Σωφρονιστικού Κώδικα (1999).....	41
7.4.1. Νόμος 3772/2009 (ΦΕΚ Α' 112/10.7.2009).....	41
7.4.2. Νόμος 4274/2014 (ΦΕΚ Α' 147/14-7-2014).....	42
7.4.3. Νόμος 4985/2022 (ΦΕΚ Α' 203/27.10.2022).....	43
8. Παρα-πειθαρχικοί θεσμοί.....	45
9. Κριτικά ερωτήματα.....	47
10. Έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων.....	50
10.1. Μεθοδολογία της παρούσας έρευνας.....	50
10.2. Α. Έρευνα Αρχείου.....	52
10.2.1. Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	54
10.2.2. Ανάλυση δεδομένων και Συμπεράσματα.....	56
10.3. Β. Σχεδιασμός συνεντεύξεων.....	58
10.3.1. Οδηγός ερωτήσεων.....	60
10.3.2. Διαδικασία και δυσκολίες της ατομικής συνέντευξης.....	62
10.3.3. Προφίλ κρατουμένων που παραχώρησαν συνέντευξη	63
10.3.4. Απαντήσεις.....	64
10.3.5. Ανάλυση απαντήσεων και συμπεράσματα.....	70
11. Συμπέρασμα.....	74
12. Βιβλιογραφία.....	75
13. Παράρτημα 1.....	89

Συντομογραφίες

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου	ΕΣΔΑ
Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	ΕΔΔΑ
Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής	ΗΠΑ
Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών	ΚΕΜ
Κοινωνία των Εθνών	ΚτΕ
Κώδικας για τη μεταχείριση των Κρατουμένων	ΚωδΜεΚ
Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα διαχείρισης δεδομένων των Σωφρονιστικών Καταστημάτων	ΟΠΣ
Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	ΟΗΕ
Οργανωμένο έγκλημα	Ο.Ε.
Ποινικός Κώδικας	Π.Κ.
Σωφρονιστικός Κώδικας	ΣωφρΚ

1. Εισαγωγή

Για την μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος ως κοινωνικό φαινόμενο, απαιτείται η παράλληλη εξέταση όλων των (κυρίως) εξωθεσμικών παραγόντων που συντελούν στην διευκόλυνση της ανάπτυξής του, όπως είναι οι σχέσεις εξουσίας, σχέσεις με οικονομικούς παράγοντες και το χρηματοπιστωτικό σύστημα, η διαφθορά ως μέσο επικάλυψης και η διαπλοκή με το πολιτικό σύστημα. Μέσω των εγκληματολογικών προσεγγίσεων γίνεται προσπάθεια ερμηνείας του φαινομένου από την επιστημονική κοινότητα¹. Από την άλλη, η προσέγγιση της αντίστοιχης έννοιας μέσω του διεθνούς και εθνικού νομοθετικού και νομοπαρασκευαστικού έργου, αναδεικνύει μία δογματική όψη που στηρίζεται σε κάποια κοινά συστατικά χαρακτηριστικά. Αυτά τα χαρακτηριστικά, που αφορούν είτε τον οργανωσιακό και συλλογικό χαρακτήρα, είτε τη φύση και τη διάρκεια των εγκληματικών δράσεων, θεμελιώνουν ένα ανεξάρτητο και αυτοτελές έγκλημα τη σύσταση ή συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση².

Οι συνθήκες, όπως διαμορφώνονται στον ιδρυματικό χώρο της φυλακής, επηρεασμένες από παράγοντες όπως τα «δεινά της φυλάκισης³», η ικανότητα ή όχι της διοίκησης να ελέγξει τις συναλλαγές εντός της φυλακής⁴ και ο υπερπληθυσμός⁵, ενδέχεται να συμβάλουν στην εκδήλωση βίαιων ή άλλων πράξεων που τυποποιούνται ως πειθαρχικά

---

¹ Ε., Σταμούλη. Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, στο Σ., Βιδάλη, Ν., Κουλούρης, Χ., Παπαχαράλαμπος. *Εγκλήματα των ισχυρών, Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Αθήνα, εκδόσεις ΕΑΠ, 2019, σελ.217.

² Δ., Λίμα. *Δικαιοφιλοσοφική προσέγγιση μορφών οργανωμένης εγκληματικής δράσης και δογματική θεμελίωση της ποινικής αντιμετώπισής τους*. Διδακτορική διατριβή. ΑΠΘ, 2021, σελ. 216-217. Ανακτήθηκε από:
https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/1/browse?type=author&order=ASC&sort_by=2&rpp=85&value=Lima%2C+Dafni+C.

³ G., Sykes. *The Society of Captives: A Study of Maximum Security Prisons*. Princeton University Press, Princeton, 1958.

⁴ K., Gooch, J., Treadwell. *It doesn't stop at the Prison Gate': Understanding Organised Crime in Prison*. Prison service Journal, No252, 2021, σελ. 26-27. Διαθέσιμο στο:
<https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/PSJ%20252%2C%20At%20the%20prison%20gate.pdf>

⁵ Ν., Κουλούρης. Υπερπληθυσμός των φυλακών: Η ανισοκατανομή ενός παλιρροϊκού φαινομένου, *The art of crime*, 2020.
https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/05/14_KOULOURIS_Teyxos_8.pdf

παραπτώματα των κρατουμένων. Η εξέλιξη και ο εξανθρωπισμός⁶ του πειθαρχικού δικαίου σε διεθνή και εθνική νομοθεσία, κινήθηκε παράλληλα με τη θεσμική εξέλιξη της σωφρονιστικής μεταχείρισης, καταλήγοντας στην επικράτηση βασικών συνταγματικών αρχών όπως αυτών της νομιμότητας, της ισονομίας του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και ελευθερίας.

Τη διάπραξη και τις συνθήκες τέλεσης των πειθαρχικών παραπτωμάτων διακρίνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία σκοπεύουμε να αναδείξουμε σε αυτή την εργασία και να τα συσχετίσουμε με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος. Η ερευνητική διαδικασία στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων αναμένεται να καταγράψει σημαντικές πληροφορίες, απαραίτητες για την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση του φαινομένου εκδήλωσης οργανωμένου εγκλήματος μέσα στις φυλακές μέσω της τέλεσης πειθαρχικών παραπτωμάτων. Εκτός της ποσοτικής καταγραφής η οποία σκοπεύει να αποδώσει ένα αριθμητικό μέγεθος, η ατομική συνέντευξη είναι αυτή που θα επιδιώξει μία βαθύτερη κατανόηση των συνθηκών που επικρατούν κατά την εκδήλωση του φαινομένου.

---

⁶ Α., Μανιτάκης. Τα Συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική προστασία τους, στο "Χαριστήριον", Σύμμεικτα προς τιμήν Γεωργίου Μ. Παπαχατζή; Δημόσια Διοικήσεις και Διοικητική Δικαιοσύνη. Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας. 1989, σελ. 1001. Διαθέσιμο στο: https://hephaestus.nup.ac.cy/bitstream/handle/11728/10923/xaristirion%20papaxatzi_syntagmatika%20dikaiwmata%20kratoumenvn_1989.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Οργανωμένο έγκλημα (ο.ε.)

2.1. Προσπάθεια εννοιολογικής οριοθέτησης

Συνήθως η εντατικότερη μελέτη ενός φαινομένου ξεκαθαρίζει τα πράγματα και δίνει μια πιο σαφή εικόνα για αυτό. Όμως για το οργανωμένο έγκλημα δεν φαίνεται να συμβαίνει το ίδιο και πολλές φορές μπορεί να έχει λειτουργήσει αντίθετα. Η προσπάθεια οριοθέτησης της έννοιας «οργανωμένο έγκλημα» αποτελεί ένα δύσκολο έργο που ενίοτε καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ορισμός τίθεται αυθαίρετα⁷. Αυτός είναι ένας από τους σημαντικούς λόγους που η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος έχει αλλάξει σημαντικά και επανειλημμένα με την πάροδο του χρόνου⁸. Οι θεωρήσεις που έχουν γίνει κοινά αποδεκτές, είτε στηρίζονται σε γενικά λειτουργικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά, είτε συνδέονται με τις εκάστοτε κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της εποχής⁹. Οι ορισμοί που έχουν δοθεί τις προηγούμενες δεκαετίες ποικίλλουν, δημιουργώντας μία ασαφή εικόνα του φαινομένου. Αυτό που μπορεί με ασφάλεια να ειπωθεί είναι ότι τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στην Ευρώπη, οι πολιτικοί, το κοινό και οι επιστήμονες, παλινδρομούν ανάμεσα σε θεωρήσεις του οργανωμένου εγκλήματος που επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους σε δύο διαφορετικές αντιλήψεις. Η μία θεωρεί το οργανωμένο έγκλημα ως ένα σύνολο ποινικοποιημένων δραστηριοτήτων παροχής παράνομων αγαθών, ενώ η άλλη επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά μιας οργάνωσης που λειτουργεί ως φορέας μεγάλης κλίμακας με βασική ασχολία τις εγκληματικές δραστηριότητες, στην οργανωτική δομή και την κατανομή εργασιών στα μέλη της¹⁰. Στα δύο αυτά στοιχεία του

---

⁷ K. von Lampe. *Organized Crime: Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures, and Extra-legal Governance*. Thousand Oaks, California: Sage, 2016, σελ. 10,12-13. Διαθέσιμο στο:

[https://www.academia.edu/34560059/Organized Crime Analyzing illegal activities criminal structures and extra legal governance](https://www.academia.edu/34560059/Organized_Crime_Analyzing_illegal_activities_criminal_structures_and_extra_legal_governance)

⁸ L., Paoli & T., Vander Beken. Organized Crime. A Contested Concept, in L., Paoli, (ed) *The Oxford Handbook of Organized Crime*, United Kingdom, Oxford University Press, 2014, σ.13.

⁹ Βλ., Σταμούλη, 2019, ό.π., σελ.215.

¹⁰ L., Paoli, C., Fijnaut. Introduction to Part I: The History of the Concept. In: L., Paoli, C., Fijnaut, editors. *Organised Crime in Europe Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond* [Internet]. Dordrecht, The Netherlands: Springer, 2004, [cited 2019 Jun 14], σελ. 22.

Διαθέσιμο στο: https://www.ilsta.org/wp-content/uploads/2018/02/Cyrille_Fijnaut_Letizia_Paoli_Organised_Crime_ib-ok.org_.pdf

Διπλωματική εργασία

οργανωμένου εγκλήματος (δραστηριότητα-οργάνωση) μπορεί να προστεθεί και ένα ακόμα, αυτό της διακυβέρνησης, σύμφωνα με το οποίο η συγκέντρωση παράνομης εξουσίας νοηματοδοτεί τον όρο οργανωμένο έγκλημα¹¹.

2.2. Θεωρήσεις του ο.ε.

2.2.1. Θεωρία της συνωμοσίας του «ξένου»

Η πρώτη αναφορά σε οργανωμένο έγκλημα φαίνεται να έγινε στην αποικιακή Ινδία για να αποδοθεί κυρίως η δράση συμμοριών ληστών των κεντρικών δρόμων¹². Ο όρος βρίσκεται επίσης σε μία ετήσια έκθεση το 1896 της Εταιρείας για την Πρόληψη του Εγκλήματος της Νέας Υόρκης, και αφορά επιχειρήσεις τυχερών παιχνιδιών και πορνείας υπό την προστασία δημόσιων αξιωματούχων. Από εκεί και ύστερα οι παράνομες αγορές, την περίοδο της ποτοαπαγόρευσης, η παροχή ποικίλων παράνομων αγαθών και υπηρεσιών, οι εκβιασμοί και οι ληστρικές δραστηριότητες ταυτίστηκαν με το οργανωμένο έγκλημα, εστιάζοντας περισσότερο στις δραστηριότητες (στο «τι») παρά στους δράστες (στο «ποιος»)¹³. Από το 1950-51 υπήρξε εννοιολογική μεταστροφή δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους δράστες. Έτσι το οργανωμένο έγκλημα ταυτίζεται την περίοδο εκείνη με το συνδικάτο του εγκλήματος το οποίο έχει έντονη ιεραρχική δομή, καταμερισμό των εργασιών στα μέλη της οργάνωσης και μία μονοπωλιακού τύπου δράση¹⁴. Εκφραστής αυτής της θεωρίας ήταν ο Cressey, υποστηρίζοντας ότι το οργανωμένο έγκλημα στις ΗΠΑ ενσαρκώνεται από μία ιεραρχικά δομημένη οργάνωση την La Cosa Nostra, η οποία συνδέεται άμεσα με τη Σικελική Μαφία¹⁵, αποτελείται από Ιταλούς μετανάστες απογόνους των μελών αυτής της οργάνωσης και λειτουργεί με συγκεκριμένους αυστηρούς

---

¹¹ Βλ. στο K., von Lampe, 2016, ό.π. σελ.27.

¹² Βλ. στο ίδιο, σελ.17-18.

¹³ M., Woodiwiss, 2003. "Transnational Organized Crime: The Strange Career of an American Concept." PartIII, Criminal Organizations as 'Alien Conspiracy, στο: *Critical Reflections on Transnational Organized Crime, Money Laundering and Corruption*, edited by Margaret Beare., Toronto: University of Toronto Press, 2003, σελ. 67/5. Διαθέσιμο στο: <https://worldwithoutmoneyarg.files.wordpress.com/2018/09/transnational-organized-crime.pdf>

¹⁴ Βλ. Σταμούλη, 2019, ό.π. σελ.217.

¹⁵ L., Paoli, *Mafia Brotherhoods. Organised Crime Italian Style*. Oxford University Press, 2003, σελ.93-94. Διπλωματική εργασία

κώδικες και ηθικούς κανόνες. Έτσι το οργανωμένο έγκλημα την εποχή αυτή αποτελεί ένα «εισαγόμενο πρόβλημα»¹⁶, με ισχυρές ιεραρχικές δομές και με κύριο στόχο του την εγκαθίδρυση μονοπωλίων στους τομείς που δραστηριοποιείται και τη διεθνή του επέκταση¹⁷.

2.2.2. Θεωρία των δικτύων και συμβιωτική σχέση κράτους-οργανωμένου εγκλήματος

Στον αντίποδα της προηγούμενης προσέγγισης με το «εισαγόμενο πρόβλημα», βρίσκεται η θεώρηση ότι «ο εχθρός είμαστε εμείς»¹⁸, με βασικό εκφραστή τον Chambliss, ο οποίος εξέτασε τις σχέσεις πελατείας-πατρωνίας μέσα στην ίδια την κοινωνία όπου εξελίσσεται το οργανωμένο έγκλημα. Σύμφωνα με αυτόν, τα χιλιάδες δίκτυα¹⁹ που διευθύνονται από πολιτικούς, υπηρεσίες επιβολής του νόμου και νόμιμους επιχειρηματίες, συνεργάζονται μεταξύ τους, αποτελώντας τη βάση για τη δράση και λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να εξηγηθεί κοινωνιολογικά καθώς αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο. Στοιχεία όπως το οικονομικό σύστημα και η πολιτική-κοινωνική δομή μπορούν να παράγουν οργανωμένο έγκλημα. Οι συνθήκες και οι ανάγκες που διαμορφώνονται από την αγορά παράνομων προϊόντων που διακινούν τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος, καθορίζουν τη μορφολογία, το μοντέλο και τη δραστηριότητα της οργάνωσης. Οι όροι και οι κανόνες λειτουργίας δεν επιβάλλονται από κάποια σταθερή ιεραρχική δομή, με συγκεκριμένα εθνοτικά ή πολιτισμικά χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με την καταγωγή, αλλά καθορίζονται από την ίδια την αγορά και τις ανάγκες που σκοπεύει να καλύψει το οργανωμένο έγκλημα²⁰. Αυτό που παραγνωρίζεται, σύμφωνα με τον Chambliss, είναι ότι οι

¹⁶ Σ., Βιδάλη, *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ.47-48.

¹⁷ D., Cressey. *The Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*, 2009, σελ.162-185.

¹⁸ Βλ. Βιδάλη, 2017, ό.π. σελ.50.

¹⁹ Εγκληματικά δίκτυα διαφορετικά από τα κοινωνικά δίκτυα “flexible order” όπως αναφέρονται στο C., Morselli. *The Criminal Network Perspective*, in C., Morselli. *Inside Criminal Networks*, Spinger, 2009, σελ.9-11 και Σ., Βιδάλη, *Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία*, τόμος Α' Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2007, σελ.325.

²⁰ Βλ. Σταμούλη, 2019, ό.π. σελ. 218.

επιχειρηματίες κατά τεκμήριο νόμιμων ή καθ' όλα νόμιμων δραστηριοτήτων εμπλέκονται είτε κρυφά είτε φανερά σε εγκληματικές δραστηριότητες²¹. Έτσι η διάσπαση της αγροτικής κοινωνίας και η ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου οργάνωσης της οικονομίας, οι ποσοτικές και ποιοτικές μεταλλάξεις στις αστικές κοινωνίες (εκβιομηχανισμός-αστικοποίηση), επέδρασαν δραστικά στον καθορισμό και την εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος, ενώ οι ανάγκες για κατανάλωση παράνομων προϊόντων και υπηρεσιών λειτούργησαν ως πυρήνας για την παραγωγή και εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος²². Ο Chambliss ήταν επίσης πεπεισμένος, μετά από έρευνα που πραγματοποίησε στο Σιατλ των Ηνωμένων Πολιτειών, ότι υφίσταται μία συμβιωτική σχέση μεταξύ των πολιτικών, κρατικών αξιωματούχων και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου με το οργανωμένο έγκλημα, απαραίτητη για την επιβίωση και την ανάπτυξη του φαινομένου²³. Έτσι για την οικονομική επιβίωση το οργανωμένο έγκλημα έχει ανάγκη να δημιουργήσει σχέσεις συνεργασίας με κρατικούς φορείς και αστυνομία, σχέσεις που πραγματώνονται μέσω της διαφθοράς²⁴. Η συλλογή πληροφοριών, οι δωροδοκίες και η κρυφή συνεργασία με αστυνομία-δικαιοσύνη-κυβερνητικούς αξιωματούχους είναι απαραίτητες ενέργειες για την τελική επιτυχία των σκοπών του οργανωμένου εγκλήματος²⁵.

2.2.3. Μορφολογικές θεωρήσεις

Σημαντική μορφολογικού τύπου προσέγγιση, μέσα από μία επιχειρησιακή οπτική είναι η θεωρία της οργάνωσης. Η οργανωτική θεωρία εξετάζει τη διάρθρωση του οργανωμένου εγκλήματος, την οργανωτική του δομή, εστιάζοντας σε στοιχεία όπως η κατανομή των εργασιών, η περιπλοκότητα, το πρόγραμμα δράσης, το μέγεθος και η χρονική διάρκεια

---

²¹ W., j., Chambliss, *On the take. From petty Crooks to presidents*, Bloomington and Idnianapolis, Indiana University Press, 1988, σελ.72.

²² Βλ. Σταμούλη, 2019, ό.π. σελ. 214-216.

²³ Βλ. Chambliss, 1988, ό.π., σελ. 154.

²⁴ P., Green & T., Ward. Defining State as Criminal. In P. Green, & T. Ward, (Eds), *State Crime. Governments, Violence and Corruption*. Virginia: Pluto Press, 2004, σελ.86-87.

²⁵ Β., Βασιλαντωνοπούλου. *Λευκά Κολλάρια και Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα, Π. Ν. Σάκκουλας, 2014, σελ.155-156.

της οργάνωσης²⁶. Τα στοιχεία αυτά μεταβάλλονται και προσαρμόζονται σε κάθε στάδιο της εγκληματικής δραστηριότητας, όπως η παραγωγή και προώθηση προϊόντων, ή μεταβάλλονται σύμφωνα με το εκάστοτε οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η παράνομη δραστηριότητα²⁷. Εξάλλου υπάρχουν πολλά σημεία επαφής της άτυπης και της επίσημης οικονομίας, όπως οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος που χρησιμοποιούν συχνά τις τραπεζικές υπηρεσίες και διευκολύνσεις ώστε να καταφέρουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και να μεταφέρουν κρυφά τα έσοδά τους από την άτυπη στην επίσημη οικονομία. Χαρακτηριστική είναι επίσης η τάση των νόμιμων επιχειρήσεων να υιοθετούν παράνομες πρακτικές των ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος με σκοπό τη μεγιστοποίηση των κερδών τους²⁸. Αντίστοιχη μορφολογικού τύπου θεωρία είναι και η λογιστική θεωρία των Sieber & Bogel σύμφωνα με την οποία η δομή των εγκληματικών οργανώσεων έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τις νόμιμες επιχειρήσεις, ακολουθώντας, κοινές τεχνικές στρατολόγησης προσωπικού και προώθησης συμφερόντων στοχεύοντας στον έλεγχο του ανταγωνισμού και τη μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης²⁹.

2.2.4. Οργανωμένο έγκλημα και κοινωνική οργάνωση

Σύμφωνα με τη Βιδάλη, οι κοινωνικές σχέσεις οι οποίες αναπτύσσονται στο οργανωμένο έγκλημα, βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, βασικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν το οργανωμένο έγκλημα αποτελούν α) η παράνομη οικονομία που έχει διαμορφωθεί από τις δράσεις του οργανωμένου εγκλήματος και σε συνάρτηση με την παραγωγική διαδικασία, β) η δημοκρατική διάρθρωση, γ) η κοινωνική ανάπτυξη και γ) ο

---

²⁶ Βλ. στο ίδιο, σελ.218-220.

²⁷ M., Southerland, G., Potter. *Applying organization theory to organized crime*. Journal of Contemporary Criminal Justice 9, 1993, σελ. 251. <https://doi.org/10.1177/104398629300900>

²⁸ K., Hirschfeld. *Gangster States, Organised Crime, Kleptocracy and Political collapse*. Publisher: Palgrave Macmillan, 2015, σελ.25.

²⁹Βλ. Paoli & Fijnaut, 2004, ό.π. σελ. 339-340.
Διπλωματική εργασία

βαθμός αστικότητας της περιοχής³⁰. Η εμφάνιση του οργανωμένου εγκλήματος σε περιόδους σημαντικών μεταβολών κοινωνικο-οικονομικού ενδιαφέροντος, λύνοντας μια σειρά προβλημάτων προς τα «πάνω» και προς τα «κάτω» είναι ενδεικτικό στοιχείο που αναδεικνύει τη σχέση μεταξύ της κοινωνικής οργάνωσης της κοινωνίας και του ο.ε.³¹.

2.3. Εννοιολογικός προσδιορισμός του ο.ε. στην ελληνική και διεθνή νομοθεσία

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η Διεθνής κοινότητα, καθυστέρησαν αρκετά στο να καταλήξουν σε έναν κοινώς αποδεκτό ορισμό για το οργανωμένο έγκλημα, με αποτέλεσμα τη διαφορετική εννοιολογική προσέγγιση του φαινομένου από κάθε κράτος διαφοροποιώντας έτσι τη νομοθέτηση σχετικά με την αντιμετώπιση του³².

Από το 1997 η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε καθορίσει μια αναλυτική σειρά 11 χαρακτηριστικών που θα πρέπει να έχει μία εγκληματική πράξη για να εμπίπτει στην κατηγορία του οργανωμένου εγκλήματος. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

1. Συνεργασία μεταξύ περισσότερων των δύο προσώπων
2. Καταμερισμός των καθηκόντων
3. Μεγάλη ή απροσδιόριστη χρονική διάρκεια
4. Ύπαρξη κάποιας μορφής πειθαρχίας και ελέγχου
5. Υπόνοιες διάπραξης σοβαρών αξιόποινων πράξεων
6. Διεθνής δράση
7. Χρήση βίας ή άλλων μέσων εκφοβισμού
8. Χρήση εμπορικών ή επιχειρησιακών δομών
9. Εμπλοκή σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

---

³⁰ Βλ. Βιδάλη, 2017 ό.π., σελ. 161-162.

³¹ Βλ. στο ίδιο σελ. 152-153.

³² Ε., Στεργιούλης, Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, Μάρτιος 2021, τεύχος 15., *Crime Times*. Διαθέσιμο στο: <https://www.crimetimes.gr/όψεις-του-οργανωμένου-εγκλήματος-σ/>

10. Άσκηση επιρροής στους τομείς της πολιτικής, των μέσων ενημέρωσης, της δημόσιας διοίκησης, των δικαστικών αρχών ή της οικονομίας
11. Επιδίωξη κέρδους ή/και εξουσίας ως βασικό στόχο.

Για να χαρακτηριστεί μια εγκληματική πράξη ως οργανωμένο έγκλημα θα πρέπει να συντρέχουν τουλάχιστον έξι από τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά μεταξύ των οποίων θα πρέπει να περιλαμβάνονται οπωσδήποτε τα σημεία 1,3,5 και 11³³.

Στην προσπάθεια οριοθέτησης της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος, δίνοντας βάρος περισσότερο στην επιχειρησιακή δομή και στον σκοπό των εγκληματικών οργανώσεων να αποκομίσουν περιουσιακό όφελος, παρά στις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος³⁴, ο ΟΗΕ προχώρησε στη «σύμβαση για την αντιμετώπιση του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος» σε διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Παλέρμο της Σικελίας. Η σύμβαση αυτή αποτέλεσε την κατάληξη μιας μακράς περιόδου ποικίλων θεωρήσεων για το οργανωμένο έγκλημα³⁵ και αλληπάλληλων διεθνών διασκέψεων για τον προσδιορισμό και την οριοθέτηση του Διεθνικού εγκλήματος³⁶. Στο άρθρο 2 της Σύμβασης αναλύονται οι επίμαχοι ορισμοί «οργανωμένη εγκληματική ομάδα», «σοβαρό έγκλημα» και «δομημένη ομάδα». Έτσι μία ομάδα που δεν σχηματίζεται τυχαία με σκοπό τη διάπραξη αδικημάτων, χωρίς επίσημο καθορισμό ρόλων (δομημένη ομάδα), εάν ενεργεί από κοινού για ένα χρονικό διάστημα, διαπράττοντας ένα ή περισσότερα εγκλήματα που τιμωρούνται με το ανώτερο όριο της οποίας δεν μπορεί να είναι μικρότερο από τέσσερα έτη (σοβαρό έγκλημα), που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη Σύμβαση και με

---

³³ Σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στις 28 Απριλίου 1997). Διαθέσιμο στο:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51997XG0815&from=EN>
και Αναθεώρηση του εγγρ. 6204/2/97 ENFOPOL 35 REV 2, βασιζόμενη στο έγρ. 8469/1/99 CRIMORG 55 REV 1 [Internet]. 2000. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10415-2000-INIT/el/>

³⁴ Γ., Χλούπης, Το άρθρο 187 ΠΚ. Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης, τεύχος6/2020, ΠοινΔικ6/2020. Διαθέσιμο στο: https://easte.panteion.gr/images/other_files/h_kyklos/article-187.pdf

³⁵ F., Calderoni, E., Superchi, T., Comunale, GM., Campedelli, M., Marchesi, N., Frualdo. *Protocol: Organised crime groups: A systematic review of individual-level risk factors related to recruitment*. Campbell Systematic Reviews. 2019, <https://doi.org/10.1002/cl2.1022>

³⁶ Βλ. Βιδάλη, 2017, ό.π. σελ.173-174.

σκοπό τον προσπορισμό άμεσα ή έμμεσα οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους, τότε ονομάζεται οργανωμένη εγκληματική ομάδα³⁷.

Η Ευρωπαϊκή ένωση ακολούθησε στις 24 Οκτωβρίου του 2008, υιοθετώντας τις θέσεις του ΟΗΕ με την Απόφαση-πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, ορίζοντας στο άρθρο 1 ως εγκληματική οργάνωση «την εγκαθιδρυμένη επί ένα χρονικό διάστημα και διαρθρωμένη ένωση περισσότερων των δύο προσώπων, που δρουν από κοινού, προκειμένου να τελέσουν αξιόποινες πράξεις οι οποίες επισύρουν ποινή στερητική της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας στερητικό της ελευθερίας μεγίστης διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων ετών, ή βαρύτερη ποινή, με σκοπό να προσπορισθούν, άμεσα ή έμμεσα οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος». Στην παράγραφο 2 επεξηγεί τον όρο «διαρθρωμένη ένωση» ως τη μη τυχαία ένωση για την τέλεση μιας αξιόποινης πράξης χωρίς τον επίσημο καθορισμό ρόλων στα μέλη, συνέχεια στη συμμετοχή ή ανεπτυγμένη διάρθρωση³⁸.

Η Ελλάδα με το Ν.2928/2001 προσπάθησε, τροποποιώντας τον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, να αντιμετωπίσει το οργανωμένο έγκλημα συνάδοντας έως ένα βαθμό με τους ορισμούς της Σύμβασης του Παλέρμο. Βασική τομή αποτελεί η αντικατάσταση του άρθρου 187 του τότε Π.Κ. με τίτλο «σύσταση και συμμορία» σε «εγκληματική οργάνωση», τιμωρώντας με κάθειρξη έως 10 έτη όποιον συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα αποτελούμενη από τρία ή περισσότερα άτομα (οργάνωση) που επιδιώκει τη διάπραξη περισσότερων κακουργγημάτων (που αναφέρονται εξαντλητικά ως άρθρα του Π.Κ. και ειδικών ποινικών νόμων)³⁹.

---

³⁷ UNITED NATIONS: *Convention Against Transnational Organized Crime And The Protocols Thereto*. New York, 2004. Διαθέσιμο στο: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf

³⁸ Απόφαση-πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 2008, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος [Internet]. Europa.eu 2008. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32008F0841>

³⁹ Βλ. Χλούπης, 2020, ό.π., σελ.537-538.

Τέσσερα βασικά στοιχεία που συναπαρτίζουν την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στο πλαίσιο του παραπάνω νόμου και του Νόμου 3251/2004 Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις είναι:

1. οργάνωση με αυστηρό καθορισμό καθηκόντων και διαρθρωμένη ιεραρχία και καθήκον σιωπής,
2. σταθερός και ορθολογικός σχεδιασμός για επιδίωξη διάπραξης παρανομιών με μεγάλα οικονομικά ή άλλα οφέλη,
3. χρήση βίας ή απειλής άσκησης βίας ή άλλων παράνομων μέσων όπως η δωροδοκία για την επίτευξη των σκοπών και
4. χρήση πολιτικής επιρροής και ύπαρξη οικονομικών μέσων, νομικού επιτελείου και τεχνολογίας για την επίτευξη αθέμιτων σκοπών⁴⁰.

Η Ελλάδα κύρωσε την σύμβαση του Παλέρμο με το Ν.3875/2010 (ΦΕΚ Α158) μαζί με τα τρία πρωτόκολλα που τη συνόδευαν, υιοθετώντας στο άρθρο 2 αντίστοιχους ορισμούς της σύμβασης «οργανωμένη εγκληματική ομάδα», «σοβαρό έγκλημα» και «δομημένη ομάδα»⁴¹.

3. Φυλακές, συμμορίες και ο.ε.

Στον χώρο των φυλακών εκδηλώνεται ένα ευρύ φάσμα εγκληματικών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει πράξεις μειωμένης απαξίας όπως απλές κλοπές και απάτες, αλλά και βαριάς εγκληματικότητας όπως βιασμοί και δολοφονίες. Συχνά, αυτουργοί ή συμμετοχοί στη διάπραξη πολλών από αυτά τα εγκλήματα, είναι μέλη του προσωπικού των φυλακών.

---

⁴⁰ Ν., Κουράκης, Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, *ΠοινΔικ.*, 1999, σελ. 1026. Διαθέσιμο στο: <http://courakis.gr/images/stories/pdf/to-organomeno-egklima.pdf>

⁴¹Νόμος 3875/2010. *Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις*. Διαθέσιμο στο: https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=a1f4748a-c40f-4527-8e66-a8ba8fbada35

Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά και να μην απαιτούν κάποιου είδους οργάνωση και συνεννόηση. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις εγκλημάτων που απαιτείται συντονισμός από ένα δίκτυο που συνεργάζεται, είτε για τον έλεγχο δραστηριοτήτων εντός του καταστήματος, είτε για την διάπραξη εγκλήματος εκτός καταστήματος με την καθοδήγηση κρατούμενου και αντίστροφα. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται επικοινωνία, συνεννόηση και συνεργασία ενός αριθμού προσώπων μέσα και έξω από τη φυλακή για την επίτευξη του σκοπού. Η συνήθης αναφορά, όταν πρόκειται για ομαδική εγκληματική συμπεριφορά μέσα στη φυλακή, είναι αυτή της «συμμορίας»⁴². Ο σχηματισμός ομάδων κρατουμένων και ο χαρακτηρισμός τους ως συμμορία, μπορεί να αφορά χαλαρές και «άμορφες» ομαδοποιήσεις οι οποίες μπορεί να οφείλονται στην αναζήτηση ασφάλειας και αλληλεγγύης όπως εμφανίζονται στις φυλακές της Αγγλίας⁴³, ή σε ομάδες που επιδιώκουν κάτι περισσότερο από αυτοπροστασία, εξελισσόμενες σε συνδικάτο του οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκεται σε δραστηριότητες όπως ο τζόγος, διακίνηση ναρκωτικών, εκβιασμοί, δολοφονίες κ.α.⁴⁴ όπως εμφανίζονται σε φυλακές των ΗΠΑ. Τέτοιες συμμορίες φυλακών με έντονη εγκληματική δράση, αποτελούν μέρος του σωφρονιστικού συστήματος για περισσότερα από 60 χρόνια, με τη φυλετική και εθνική ομοιογένεια⁴⁵ να αποτελούν κάποια από τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα για την ανάπτυξη και την αναγνώρισή τους. Οι συμμορίες αυτές συνδέονται με υψηλά ποσοστά θεσμικής και οργανωμένης βίας και οι έρευνες δείχνουν ότι τα μέλη συμμοριών των φυλακών χρησιμοποιούν περισσότερη βία από αυτούς που δεν ανήκουν σε αυτές⁴⁶. Υπάρχουν επίσης μετρήσεις σε φυλακή της Νεβάδα που δείχνουν ότι τα μέλη συμμοριών των φυλακών είναι περίπου δύο φορές πιο πιθανό σε σχέση με τα μη μέλη, να έχουν αναφερθεί για πέντε και παραπάνω παραβατικές δραστηριότητες εντός των

---

⁴² Gooch, Treadwell, 2021, ό.π., σελ.20.

⁴³ Βλ. στο ίδιο 21-22.

⁴⁴ R., S., Fong & S., Buentello. *The detection of prison gang development: An empirical assessment. Federal Probation*, vol55, 1991, σελ.66–69. Διαθέσιμο στο: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/133416NCJRS.pdf>

⁴⁵ D., Pyrooz, S., Decker, M., Fleisher, From the street to the prison, from the prison to the street: understanding and responding to prison gangs. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, Vol. 3 Iss 1, 2011, σελ.13. Permanent link to this document: <http://dx.doi.org/10.5042/jacpr.2011.0018>

⁴⁶ S., Gaston, & B., M., Huebner. Gangs in Correctional Institutions. In S.H. Decker and D.C. Pyrooz. *The Handbook of Gangs*, 2015, σελ. 329-330. <https://doi.org/10.1002/9781118726822.ch18>

φυλακών, ενώ είναι πιο πιθανό να κριθούν ένοχοι κατά την πειθαρχική διαδικασία, έχοντας μεγαλύτερο αριθμό καταδικαστικών πειθαρχικών αποφάσεων. Επίσης τα πιο συνηθισμένα αδικήματα για τα οποία τιμωρήθηκαν πειθαρχικά μέσα στη φυλακή είναι οι πράξεις βίας και η διακίνηση-χρήση ναρκωτικών ουσιών⁴⁷. Στις ΗΠΑ εκτιμάται ότι τα μέλη των συμμοριών αποτελούν το 13% του πληθυσμού των φυλακών⁴⁸, με τις πιο συνηθισμένες δραστηριότητες των συμμοριών των φυλακών να αφορούν πράξεις εκφοβισμού, επιθέσεις σε κρατούμενους και προσωπικό, διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, εκβιασμούς, προστασία, λαθραία διακίνηση όπλων και παράνομων ειδών, κλοπές, ληστείες, πορνεία, βιασμούς, δολοφονίες, δωροδοκίες, εμπρησμούς, κατάχρηση και εκμετάλλευση ασθενέστερων κρατουμένων⁴⁹. Πέραν των δραστηριοτήτων αυτών, σε μεγάλης κλίμακας συμμορίες, υφίσταται και ανταγωνισμός μέσα στις φυλακές για λόγους κύρους, εξουσίας, στρατολόγησης νέων μελών και για τον έλεγχο των παράνομων δραστηριοτήτων⁵⁰. Από αυτές τις πράξεις κάποιες εμφανίζουν χαρακτηριστικά οργανωμένου εγκλήματος ενώ άλλες αποτελούν μεμονωμένες ενέργειες κρατουμένων. Στις εξηγήσεις της βίας και άλλων μορφών παραβατικής συμπεριφοράς μέσα στις φυλακές έχουν κυριαρχήσει τρία ανταγωνιστικά μοντέλα α) το μοντέλο της στέρησης, β) το μοντέλο της εισαγωγής και γ) το μοντέλο της αντιμετώπισης-ελέγχου-διοίκησης. Σύμφωνα με τον Sykes το μοντέλο στέρησης εξηγεί την παραβατική-βίαιη αντίδραση του κρατούμενου ως προσπάθεια προσαρμογής στα δεινά⁵¹ και τις στερήσεις στις οποίες υπόκειται μέσα στα φυλακή⁵². Από την άλλη, σύμφωνα με το μοντέλο εισαγωγής, οι

---

⁴⁷ R., G., Shelden. A Comparison of Gang Members and Non-Gang Members in a Prison Setting. *The Prison Journal*, 71(2), 1991, σελ. 55-56. <https://doi.org/10.1177/003288559107100206>

⁴⁸ Βλ. Pyrooz, Decker, Fleisher, 2011, ό.π. σελ. 12.

⁴⁹ G., M., Camp & C., G., Camp. *Prison gangs: Their extent, nature and impact on prisons*. South Salem, NY, Criminal Justice Institute, 1985 σελ. 44-45. Διαθέσιμο στο: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/99458NCJRS.pdf>

⁵⁰ J., B., Jacobs, Stratification and conflict among prison inmates. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 66(4), 1976, σελ. 478. Διαθέσιμο στο: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5960&context=jclc>

⁵¹ Ο. Θεμελή, Τα «δεινά του εγκλεισμού» και η συμβουλευτική κρατουμένων, στο Σ. Βιδάλη, Π. Ζαγούρα (επιμ.), Συμβουλευτική και φυλακή, εκδ. Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2008, σελ. 21-39

⁵² K., R., Blevins, J., Listwan, S., Cullen, F. T., & J., C., Lero. A general strain theory of prison violence and misconduct: An integrated model of inmate behavior. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 26(2), Διπλωματική εργασία

κρατούμενοι μεταφέρουν την κουλτούρα και το σύστημα αξιών που είχαν διαμορφώσει πριν τη φυλάκιση τους, επηρεάζοντας τον τρόπο αντίδρασης τους στη φυλακή⁵³. Το τρίτο μοντέλο αποτελεί μία περαιτέρω απόκλιση των δύο προηγούμενων μοντέλων, όπου σύμφωνα με τους Jacobs, DiIulio, Useem και Kimball, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στους τομείς των διοικητικών προσεγγίσεων, της οργάνωσης και του ελέγχου της φυλακής, ως παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των κρατουμένων⁵⁴. Η άποψη του Jacobs ότι πολλές συμμορίες των φυλακών αποτελούν συνέχεια και επανασύνδεση των συμμοριών που προϋπήρχαν στην κοινωνία πριν τη φυλάκιση των μελών, μπορεί να συσχετίσει την δημιουργία συμμορίας⁵⁵ υπό το πρίσμα του μοντέλου εισαγωγής⁵⁶, έχοντας όμως αρκετές διαφορές σε επίπεδο οργάνωσης και ελέγχου, με τις συμμορίες των φυλακών να είναι πιο ελεγχόμενες και οργανωμένες από αυτές του δρόμου, με υψηλότερα επίπεδα φυλετικής και εθνικής ομοιογένειας, εργαλειακής βίας κρυφών ενεργειών και αυστηρότερους όρους συμμετοχής και πίστης στην ηγεσία⁵⁷.

2010, σελ.148–149. <https://doi.org/10.1177/1043986209359369> και B., Huebner. Administrative determinants of inmate violence: A multilevel analysis. *Journal of Criminal Justice.*, vol 31., 2003, σελ. 107-117. [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00218-0](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00218-0)

⁵³ J., Irwin & D., Cressey. Thieves, Convicts and the Inmate Culture. Social Problems, *University of California Press*, 10(2), 1962, σελ. 142 επ. <https://doi.org/10.2307/799047>

⁵⁴ D., Drake, H., Darke, S., E., Rod. Prison Life, Sociology of: Recent Perspectives from the United Kingdom. In: J., Wright. *International Encyclopaedia of Social and Behavioural Sciences* (2nd ed). Oxford: Elsevier, 2015, σελ. 925. <http://dx.doi.org/doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.45035-X>

⁵⁵ M., Griffin. Prison gang policy and recidivism: Short-term management benefits, long-term consequences. *Criminology & Public Policy*. 6, 2007, σελ. 224. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2007.00430.x>

⁵⁶ J., L., Wood, E., Alleyne, K., Mozova., & M., James. Predicting involvement in prison gang activity: Street gang membership, social and psychological factors. *Law and Human Behavior*, 38(3), 2014, σελ. 203–211. <https://doi.org/10.1037/lhb0000053>

⁵⁷ Βλ. Pyrooz, Decker, Fleisher, 2011, ό.π. σελ. 13.
Διπλωματική εργασία

4. Πειθαρχία και Φυλακή

Οι κοινωνικές λειτουργίες που επιτελεί το σωφρονιστικό σύστημα είναι συγκεκριμένες⁵⁸, μερικές εκ των οποίων είναι η αποπολιτικοποίηση της ανάλυσης που αφορά το έγκλημα και την τιμωρία κατασκευάζοντας τον «επικίνδυνο εγκληματία»⁵⁹, η παραγωγή πολλαπλού κοινωνικού αποκλεισμού⁶⁰, η κατασκευή αυτοπειθαρχημένων ατόμων και η πολιτική κυριαρχία και πειθαρχία μέσω της παραγωγής και εκμείωσης της κοινωνικής συναίνεσης⁶¹. Η πειθαρχία μέσα στον ιδρυματικό κόσμο της φυλακής, διαμορφώνεται ανάλογα με τον σκοπό που επιτελεί η στερητική της ελευθερίας ποινή σε κάθε χρονική περίοδο και κάθε δικαικό σύστημα⁶². Βασικός της ρόλος στο πέρας των χρόνων είναι η χρήση της ως μηχανισμός μεταμόρφωσης των ατόμων, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως ένας αυστηρός στρατώνας, ως σχολείο (χωρίς ιδιαίτερη επιείκεια) και ως ένα ζοφερό εργαστήριο υποταγής και συναίνεσης. Έτσι, με έρεισμα τόσο νομικοοικονομικό όσο και τεχνικοπειθαρχικό, καθίσταται η εδραίωσή της ως η πιο πολιτισμένη και άμεση από όλες τις τιμωρίες⁶³. Σύμφωνα με τον Φουκώ η φυλακή αποτελεί ένα «εξοντωτικό εργαλείο πειθαρχίας», το οποίο ασχολείται ολοκληρωτικά με το άτομο, του ρυθμίζει την καθημερινή συμπεριφορά, το εκπαιδεύει σωματικά και ψυχικά και χρησιμοποιεί δύο

---

⁵⁸ Ν., Κουλούρης, Τα δικαιώματα των κρατουμένων: Ήχοι σιωπής στην πολυσύχναστη ερημιά., 2004, στο Μ., Τσαπόγας, και Δ., Χριστόπουλος. *Τα δικαιώματα στην Ελλάδα 1953-2003: Από το τέλος του εμφυλίου στο τέλος της μεταπολίτευσης*. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, σελ.422.

⁵⁹ Μ., Foucault. *Οι μη κανονικοί. Παραδόσεις στο Κολλέγιο της Γαλλίας 1974-1975*. Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας (μετάφραση Σιαμανδούρας, Σ.), 2010, σελ. 88.

⁶⁰ Ε., Φυτράκης. Προάγοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό: Οι έννομες συνέπειες της ποινικής καταδίκης. *Εγκληματολογία*, τ2/2011, σελ. 46-52. Διαθέσιμο στο: <https://docplayer.gr/30049916-Proagontas-ton-koinoniko-apokleismo.html>

⁶¹ Ν., Κουλούρης, Οι αντιφάσεις των γενικών αρχών του Κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων Ν.1851/1989): αυτοαναίρεση και αδιέξοδα. *Σύγχρονα θέματα*, τ.41-42, 1990, σελ.96-97.

⁶² Βλ. Κόρος, 2020, ό.π. σελ.74.

⁶³ Βλ. Foucault, 1989^a, ο.π., σελ.306 και Μ., Foucault. *Prison Talk*. 1981, στο: C., Gordon. *Power/Knowledge: Selected interviews and other writings by Michel Foucault (1972- 1977)*. Pantheon Books, New York., 1980, σελ.40.

Διαθέσιμο στο:

https://monoskop.org/images/5/5d/Foucault_Michel_Power_Knowledge_Selected_Interviews_and_Other_Writings_1972-1977.pdf

κυριαρχικά στοιχεία για την επίτευξη αυτών των λειτουργιών, την απομόνωση και την υποχρεωτική εργασία. Η απομόνωση δεν αφορά μόνο τον κρατούμενο σε σχέση με την εξωτερική κοινωνία αλλά πολλές φορές και μεταξύ των συγκρατουμένων, βοηθώντας έτσι στην αναμόρφωση των εγκλείστων⁶⁴.

Η πειθαρχία της εργασίας στη φυλακή, αρχικά αναδύθηκε ως θεσμός κατασκευής και διαμόρφωσης της εργατικής τάξης, μεταμορφώνοντας τους άνεργους και χωρίς ιδιοκτησία πολίτες, από «ανάξια» μέλη της κοινωνίας σε εργάτες που διαθέτουν την εργασιακή τους δύναμη με αντάλλαγμα τον μισθό⁶⁵.

Η επίτευξη της πειθαρχίας στη φυλακή, εξυπηρετεί παράλληλα και άλλες θεσμικές ανάγκες όπως είναι η λειτουργική ευρυθμία, η διασφάλιση της τάξης και της ασφάλειας τόσο των κρατουμένων όσο και του προσωπικού, καθώς και η προστασία της περιουσίας της φυλακής⁶⁶. Με γνώμονα αφενός μεν την ομαλή ομαδική διαβίωση των φυλακισμένων, αφετέρου δε την ασφαλή έκτιση της ποινής και την ομαλή λειτουργία μίας δημόσιας υπηρεσίας⁶⁷, δημιουργήθηκε το «πειθαρχικό δίκαιο των κρατουμένων» ως τμήμα του Σωφρονιστικού Κώδικα Ν 2776/1999. Αν και η ύπαρξη ενός «δικαίου» σε έναν κώδικα δεν ενδείκνυται, παρόλα αυτά με τον τρόπο αυτό τονίζεται ότι οι διατάξεις του σχετικού κεφαλαίου θα πρέπει να διέπονται από την αρχή της νομιμότητας και να μην θίγουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια⁶⁸.

---

⁶⁴ Π., Δέγλερης, Ε., Κορυφίδου & Γ., Νικολόπουλος. Φυλακή και ποινικό σύστημα στο: Μ., Foucault, *Surveiller et punir. The Greek Review of Social Research*, 1988. σελ.108. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.12681/grsr.845> και Foucault, 1989^a, ο.π., σελ.310.

⁶⁵ D., Melossi. *Controlling crime, controlling society: Thinking about crime in Europe and America*. Cambridge-Malden, Polity Press, 2008, σελ. 18-19. Διαθέσιμο στο: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=Cg53nOtwHs8C&oi=fnd&pg=PR5&dq=MELOSSI,+D.:+Controlling+Crime,+Controlling+Society:+Thin-+king+About+Crime+in+Europe+and+America,+Polity+Press,+Cambridge,+2008.&ots=XDQlNK7K1A&sig=nmKGrPen3dbL4OZTFhMMyyvMuvM>

⁶⁶ Χ., Δημόπουλος. *Η μεταχείριση των επικίνδυνων κρατουμένων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2004.

⁶⁷ Βλ. Μανιτάκης, 1989, ό.π. σελ.993.

⁶⁸ Βλ. σχετική πρόταση του Καθηγητή Γ. Πανούση, μέλους της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που επεξεργάστηκε το σχέδιο νόμου που κυρώθηκε με τον Ν2776/1999 ως «Σωφρονιστικός κώδικας». Αιτιολογική έκθεση. Διαθέσιμο στο: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiGq-uWz8-CAxUthv0HHbMfBWUQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.hellenicparliament.gr%2FUserFiles%2F2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24%2FNOM_NOM_EE_2776_UD15.DOC&usq=AOvVaw1xqLcVbibuZkx4p19AIiny&opi=89978449

5. Πειθαρχικό Δίκαιο Κρατουμένων

Το Σύνταγμα δεν ορίζει τι είναι ποινή αλλά και ούτε ποιος είναι ο σκοπός της. Αφήνει τον νομοθέτη κατά περίπτωση και ανάλογα με τις συνθήκες και τις αντιλήψεις που επικρατούν κάθε φορά, να υιοθετεί την πρόσφορη και αναγκαία σωφρονιστική και εγκληματολογική πολιτική, οριοθετώντας και δεσμεύοντάς τον με βασικές αρχές όπως η αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου, η αρχή της νομιμότητας, της αναλογικότητας, της διαδικαστικής αρχής της μη επιβολής ποινής χωρίς νόμο και προηγούμενη δικαστική ακρόαση και κρίση κ.α. Οι θεμελιώδεις αυτές αρχές είτε αφορούν τη διαδικασία επιβολής και εκτέλεσης των ποινών, είτε θέτουν τα αρνητικά όρια της κρατικής παρέμβασης, υπέρβαση των οποίων μπορεί να κλονίσει το οικοδόμημα της έννομης τάξης⁶⁹. Ο χώρος της φυλακής στη συνείδηση πολλών αποτελεί μία δομή λειτουργίας εκτός του δικαίου, όπου η χρήση βίας όταν δεν θεωρείται αναπόφευκτη, μπορεί να είναι ανεκτή. Ο αναγκαστικός εγκλεισμός ανθρώπων σε ένα αυστηρά επιτηρούμενο χώρο ομαδικής διαβίωσης, νομικά θα έπρεπε να συνεπάγεται τη στέρηση αποκλειστικά και μόνο της συνταγματικά κατοχυρωμένης προσωπικής ελευθερίας. Η άσκηση όλων των υπολοίπων ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυλακισμένων, μπορεί να υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς οι οποίοι είναι επιβεβλημένοι και δικαιολογούνται αποκλειστικά από την πραγματική κατάσταση του καθεστώτος φυλάκισης⁷⁰. Έτσι για την διεξαγωγή των δραστηριοτήτων μέσα στη φυλακή αλλά και για τη φύλαξη και τη μετάδοση προς τα έξω της λειτουργικής ευρυθμίας, είναι απαραίτητη η πειθαρχία. Η πειθαρχία παρά τη θεσμικότητα και την όποια κανονικότητά της, λειτουργεί ανασταλτικά του δικαίου, όχι ολοκληρωτικά αλλά και χωρίς ποτέ αυτή η αναστολή να ακυρώνεται⁷¹.

Το πειθαρχικό δίκαιο των κρατουμένων είναι αυτό που αφορά σε εκείνους τους κανόνες οι οποίοι προβλέπουν τα πειθαρχικά παραπτώματα και τις ποινές που προκύπτουν από τη διάπραξη αυτών, τις αξιέπαινες πράξεις και τις αμοιβές που προβλέπονται γι' αυτές, ρυθμίζοντας παράλληλα τόσο τη διαδικασία όσο και τα αρμόδια όργανα επιβολής ή

---

⁶⁹ Βλ. Μανιτάκης, 1989, ό.π. σελ. 975-976.

⁷⁰ Βλ. στο ίδιο σελ. 978-979, 983-984.

⁷¹ Βλ. Foucault, 1989^a, ό.π., σελ.292.

απονομής τους αντίστοιχα, ενώ προβλέπουν και πρόσθετες συνέπειες των αποφάσεων αυτών σε θέματα που αφορούν την έκτιση της ποινής τους⁷². Η εξέχουσα σημασία του πειθαρχικού θεσμού για τον ίδιο τον κρατούμενο και οι εξουσίες που δίδονται στα θεσμικά όργανα στα οποία ανατίθεται η κρίση για την τέλεση πειθαρχικών παραπτωμάτων και η επιβολή των πειθαρχικών ποινών, καθιστούν αναγκαία και επιβεβλημένη την απόλυτη κατοχύρωση των αρχών της νομιμότητας, της αναλογικότητας και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, σε μία δικαιοκρατική πειθαρχική διαδικασία⁷³. Ενδεχόμενη άδικη απονομή πειθαρχικής ποινής, θα μπορούσε να οδηγήσει εκτός των άλλων και σε πολλαπλασιασμό του βάρους που φέρει ο κρατούμενος κατά τη στέρηση της ελευθερίας του⁷⁴. Έτσι κατά μία άποψη, η οριακή αντοχή ενός σωφρονιστικού συστήματος εκφράζεται μέσα από το πειθαρχικό δίκαιο των κρατουμένων⁷⁵, ενώ η αυστηρότητα ενός σωφρονιστικού συστήματος εξαρτάται περισσότερο από το πόσο αυστηρές είναι οι πειθαρχικές διατάξεις παρά οι γενικές διατάξεις που αφορούν τη μεταχείριση των κρατουμένων⁷⁶.

6. Διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα

Οι Διεθνείς κανόνες που αφορούν στη μεταχείριση των κρατουμένων, ρυθμίζουν παράλληλα και θέματα πειθαρχίας στα σωφρονιστικά καταστήματα, ορίζοντας έτσι τους όρους και τις διαδικασίες που θα πρέπει περιλαμβάνουν οι σχετικές διατάξεις⁷⁷. Η διεθνής κοινότητα έχει επιδείξει πλούσιο έργο παραγωγής κανόνων και προτύπων για την μεταχείριση των κρατουμένων και ειδικότερα για τα ανθρώπινα δικαιώματα των εγκλειστών, είτε με δεσμευτικούς κανόνες (hard law) είτε με ήπια νομοθεσία (soft law) η

⁷² Γ., Πανούσης. Το Πειθαρχικό δίκαιο των κρατουμένων. *Χρονικά Εργαστηρίου Εγκληματολογίας και Δικαστικής Ψυχιατρικής, Τμήματος Νομικής, Πανεπιστημίου Θράκης*, 1991, τ.3, σ.33.

⁷³ Π., Μπρακουμάτσος, Πειθαρχική διαδικασία κατά τον Σωφρονιστικό Κώδικα: Ισχύον δίκαιο-προτάσεις. *Ποινικά Χρονικά*, 1995, τ. ΜΣΤ', σελ.160.

⁷⁴ Σ., Αλεξιάδης. *Σωφρονιστική*. 4^η έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001^α, σελ 312.

⁷⁵ Βλ. Δημόπουλος, 2004, ό.π., σελ. 359.

⁷⁶ Βλ. Κόρος, 2020, ό.π., σελ. 223.

⁷⁷ Βλ. στο ίδιο σελ.229.

οποία όμως δεν υπολείπεται νομικής σημασίας⁷⁸. Με ένα πλέγμα διατάξεων όπως αυτές του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1990), της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (1987) και της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και της Άλλων Τρόπων Σκληρής Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (1984), έχει δημιουργηθεί ένα οιοιδήποτε διεθνές σωφρονιστικό δίκαιο το οποίο ενίσχυσε κατά πολύ τη θέση των κρατουμένων, προστατεύοντάς τους από ενδεχόμενες αυθαιρεσίες και απάνθρωπη μεταχείριση⁷⁹. Ο ιδιαίτερος σκοπός στον οποίο στόχευε η σωφρονιστική πολιτική ανά εποχή, καθόριζε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κανόνων που αφορούσαν τόσο γενικά τη μεταχείριση των κρατουμένων, όσο ειδικά τη διασφάλιση της πειθαρχίας στα σωφρονιστικά καταστήματα. Τα σημαντικότερα Διεθνή Νομοθετήματα που υιοθέτησαν κανόνες για την μεταχείριση των κρατουμένων και περιλαμβάνουν ρυθμίσεις για την πειθαρχία στα Σωφρονιστικά Καταστήματα είναι τα εξής:

6.1. Οι κανόνες της Κοινωνίας των Εθνών (1934)

Οι Στοιχειώδεις Κανόνες για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων της Κοινωνίας των Εθνών (1934), είχαν ως στόχο την ηθική εξύψωση των κρατουμένων και διέπονταν από τις αρχές του ανθρωπισμού. Οι σχετικές με την πειθαρχία ρυθμίσεις (άρθρο 33-38) αφορούσαν βασικές αρχές όπως το δικαίωμα γνώσης του παραπτώματος που διέπραξε ο κρατούμενος και το δικαίωμα απολογίας του παράλληλα με την χρήση διερμηνέα όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο (άρ.35)⁸⁰.

---

⁷⁸ Δ., Κόρος, «Στοιχειώδεις κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων του ΟΗΕ (2015)», *Εγκληματολόγοι*, Ενημερωτικό δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, 2016, τ. 3, σελ.4. Διαθέσιμο στο: <https://openeclasse.panteion.gr/modules/document/file.php/TMH250/ΕΕΜΕΚΕ%20NEWSLETTER%203.pdf>

⁷⁹ Α., Πιτσελά. *Διεθνή κείμενα σωφρονιστικής πολιτικής*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2003, σελ.18-19.

⁸⁰ Βλ. στο ίδιο 263 επ.

6.2. Οι κανόνες του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (1955)

Μια πιο φιλελεύθερη αναθεωρημένη έκδοχή των Στοιχειωδών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων της ΚτΕ με αρκετά πρωτοποριακές ρυθμίσεις αποτέλεσαν οι κανόνες που υιοθετήθηκαν στο πρώτο συνέδριο του ΟΗΕ στις 30-8-1955. Υπό την επιρροή ενός ωφελιμιστικού σκεπτικού, που σκοπό του είχε την εκτέλεση της ποινής κατά της ελευθερίας ως προετοιμασία και αναμόρφωση του κρατουμένου (με παιδαγωγική-θηρσκευτική-θεραπευτική και ηθική αγωγή), μετασχηματίστηκε η σωφρονιστική επιδίωξη δίνοντας περισσότερο βάση στην ιατρική περίθαλψη, στην επικοινωνία με την «έξω» κοινωνία και στη μετασωφρονιστική μέριμνα⁸¹. Η πειθαρχία ρυθμίζεται στα άρθρα 27-32 με την αρχή τη νομιμότητας να θεωρείται απαραίτητη στο άρθρο 29, αναφορικά με τα πειθαρχικά παραπτώματα, τις ποινές και τη διάρκεια αυτών αλλά και την αρμόδια αρχή που θα τις επιβάλλει⁸².

6.3. Οι κανόνες Νέλσον Μαντέλα (2015)

Η μεταχείριση με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η απαγόρευση των βασανιστηρίων και η διασφάλιση ίσων ευκαιριών στην υγεία όλων των κρατουμένων η οποία θα παρέχεται από υγειονομικούς υπαλλήλους των δομών, είναι μερικές μόνο ρυθμίσεις από την ομόφωνα αναθεωρημένη έκδοση των Στοιχειωδών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων του ΟΗΕ το 2015 (60 χρόνια μετά) με τη μετονομασία τους σε κανόνες Νέλσον Μαντέλα προς τιμήν του εκλιπόντος πρώην προέδρου της Νοτίου Αφρικής που εξέτισε 27 χρόνια στις φυλακές. Όσον αφορά στην πειθαρχία, υφίστανται αλλαγές που σχετίζονται με τον ορισμό των απαγορευμένων πειθαρχικών ποινών, τον προσδιορισμό της απομόνωσης ως πειθαρχική ποινή με περιορισμένη χρήση αλλά και τις εγγυήσεις της πειθαρχικής διαδικασίας. Γίνεται επιπλέον μία προσπάθεια ενθάρρυνσης

---

⁸¹ Βλ. Κόρος, 2016, ό.π., σελ.4.

⁸² Βλ. Πιτσελά, 2003, ό.π., σελ.376 επ. και United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*, University of Minnesota. Human Rights Library adopted Aug. 30, 1955. Διαθέσιμο στο: <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/g1smr.htm> και μεταφρασμένο στο <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c469d2a2>
Διπλωματική εργασία

του προσωπικού να προβαίνει σε τρόπους διαμεσολάβησης με σκοπό την επίλυση διαφορών, ούτως ώστε να αποφευχθεί, όπου αυτό είναι δυνατό, η τυπική πειθαρχική διαδικασία (*ultima ratio*)⁸³. Συγκεκριμένα στα άρθρα 36-46 επισημαίνονται οι αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας (άρθρο 39 ποινή ανάλογη του παραπτώματος)⁸⁴.

6.4. Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης (1973)

Οι Στοιχειώδεις Κανόνες για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων που υιοθέτησε η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1973, στα άρθρα 27-31 ρυθμίζουν τα θέματα που αφορούν στην πειθαρχία, επισημαίνοντας ότι η πειθαρχία και η τάξη θα πρέπει να τηρούνται για την διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας και της ασφαλούς φύλαξης⁸⁵.

6.5. Οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες (1987)

Μια αναθεωρημένη έκδοση των κανόνων του 1973 αποτελούν οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες του 1987, οι οποίοι διατηρούν τις ίδιες αρχές νομιμότητας, της έγγραφης γνωστοποίησης των πειθαρχικών παραπτωμάτων με δικαίωμα υπεράσπισης και διερμηνείας, όταν χρειάζεται, και της αρχής της αναλογικότητας (ποινής-παραπτώματος). Από την άλλη καίτοι ορίζεται ότι οι συνθήκες κράτησης θα πρέπει να μην προσθέτουν πρόσθετη ταλαιπωρία από την οδύνη που ήδη προκαλεί η στέρηση της ελευθερίας ποινή, εξαιρούνται οι περιορισμοί που αφορούν τη διατήρηση της πειθαρχίας (αρ.64). Το βασικό

---

⁸³Βλ. Κόρος, 2016, ό.π., σελ.4-5.

⁸⁴ Βλ. Πιτσελά, 2003, ό.π. σελ.376 επ. και UNODC. *The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules)*. Διαθέσιμο στο:
https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf

⁸⁵ COUNCIL OF EUROPE. COMMITTEE OF MINISTERS RESOLUTION (73) 5. *Standard minimum rules for the treatment of prisoners*. Διαθέσιμο στο:
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiS1cbS4OiCAxWLiP0HHe-MCUMQFnoECBoQAQ&url=https%3A%2F%2Frm.coe.int%2F16804fac9a&usg=AOvVaw10g5JzTGymPv-adOP9HMBE&opi=89978449>

στοιχείο που προστίθεται σε αυτό το διεθνές κείμενο είναι η επιπλέον πρόβλεψη δυνατότητας θέσπισης δευτεροβάθμιου οργάνου στο οποίο θα μπορούν να προσφύγουν οι κρατούμενοι κατά της πειθαρχικής απόφασης που τους έχει επιβληθεί (αρ.35)⁸⁶.

6.6. Η Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2006)

Σημαντική τροποποίηση των κανόνων του 1987 πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης με τη σύσταση 2 του 2006, όπου εισάγεται η προτροπή η πειθαρχική διαδικασία να αποτελεί το έσχατο μέτρο, αφού αρχικά επιδιωχθεί από τις αρχές της φυλακής η επίλυση των διαφορών μέσω χρήσης μηχανισμών αποκατάστασης και διαμεσολάβησης, όποτε αυτό είναι δυνατό (αρ.56 παρ.1,2). Μόνο οι πράξεις που ενδεχομένως συνιστούν απειλή για τη διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας μπορούν να χαρακτηριστούν ως πειθαρχικά παραπτώματα (αρ.57 παρ.1)⁸⁷. Σε αυτό το πλαίσιο της διατήρησης της τάξης και της ασφάλειας των φυλακών, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως πειθαρχικό παράπτωμα και η προστασία από τον σχηματισμό ομάδων για την διάπραξη πειθαρχικών παραπτωμάτων. Κάτι τέτοιο όμως δε φαίνεται να τυποποιείται. Οι κανόνες αυτοί επικαιροποιήθηκαν το 2020 από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης η οποία υιοθέτησε τους αναθεωρημένους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες (EPR)⁸⁸, αναθεωρώντας τους κανόνες που περιέχουν τα βασικά νομικά πρότυπα και τις αρχές που σχετίζονται με τη διαχείριση των φυλακών, το προσωπικό και τη μεταχείριση των κρατουμένων και αποτελούν παγκόσμια αναφορά σε

---

⁸⁶ Βλ. Πιτσελά, 2003, ό.π. σελ.812 επ. και COUNCIL OF EUROPE. COMMITTEE OF MINISTERS recommendation no. r (87) 3. of the committee of ministers to member states on the «european prison rules». Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/16804f856c>

⁸⁷ Recommendation Rec(2006)2-rev of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/09000016809ee581>

⁸⁸ S. Dirk van Zyl, S., Harvey. Ποιες είναι οι αλλαγές στους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες; Καινοτόμες διατάξεις περί διαχωρισμού κρατουμένων, απομόνωσης και λοιπών σωφρονιστικών πρακτικών. *The art of crime*, (9), 16-11-2020. Διαθέσιμο στο: https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/11/16_SMITSLADE_GR_Teyxos_9.pdf

αυτόν τον τομέα, καθοδηγώντας τα 47 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στη νομοθεσία, τις πολιτικές και τις πρακτικές τους⁸⁹.

6.7. Νομολογία του ΕΔΔΑ για τα πειθαρχικά παραπτώματα

Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, είναι πλούσια και έχει καθοριστικό ρόλο στην κατοχύρωση της νομικής θέσης του κρατούμενου. Αναφορικά με την παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ όπου προστατεύεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και τα υπόλοιπα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν την αρχή⁹⁰, καταγράφεται η υπόθεση «Ezeh και Connors κατά Ηνωμένου Βασιλείου» στις 9-10-2003⁹¹, όπου το δικαστήριο του Στρασβούργου αποφάνθηκε πως η στέρηση από τον πειθαρχικά διωκόμενο του δικαιώματος για παράσταση μετά του συνηγόρου του παρόντα στη πειθαρχική διαδικασία, συνιστά παραβίαση του άρθρου 6 του ΕΣΔΑ⁹².

Σε υποθέσεις όπως η «Ozturk κατά Γερμανίας»⁹³ και «Engel και άλλοι κατά Ολλανδίας»⁹⁴, έχει επισημανθεί ότι αναφορικά με το αν μία δίωξη χαρακτηριστεί ως

---

⁸⁹ Council of Europe, Prisons and Community Sanctions and Measures. *Promoting more humane and socially effective penal sanctions. Revised European Prison Rules: new guidance to prison services on humane treatment of inmates*. Διαθέσιμο στο:

https://www.coe.int/en/web/prison/home/-/asset_publisher/ky2olXXXogcx/content/revised-european-prison-rules-new-guidance-to-prison-services-on-humane-treatment-of-inmates

⁹⁰ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. (Στρασβούργο, 2 Οκτωβρίου, 2013). Διαθέσιμο στο: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell

⁹¹ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Case of Ezeh and Connors v. the United Kingdom. (Strasbourg 15, July, 2002). Διαθέσιμο στο: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-60608%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-60608%22]})

⁹² A., Coyle, H., Fair. *A Human Rights Approach to Prison. Handbook for Prison Staff*, 3rd edition, Institute for Criminal Policy Research at Birkbeck, University of London, (7,8,9) 2018. Διαθέσιμο στο: https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/handbook_3rd_ed_english_v5_web.pdf

⁹³ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Case Ozturk v Germany (21, Oct., 1984). Διαθέσιμο στο: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiyqdLczuiCAxULif0HHTybC3IQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-57553%26filename%3D001-57553.pdf&usq=AOvVaw0BSSK5ljELEWI213Y65YhR&opi=89978449>

⁹⁴ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Case Engel and Others v. The Netherlands. (8 June, 1976). Διαθέσιμο στο: [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:\[%22001-57479%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:[%22001-57479%22]})

πειθαρχική ή ποινική, εξαρτάται κατ' αρχήν από κριτήρια που έχει θέσει η εθνική νομοθεσία. Έτσι κάποια πειθαρχικά παραπτώματα μπορεί να πληρούν τις αντικειμενικές προϋποθέσεις τέλεσης ταυτόχρονα και ποινικού αδικήματος, ενώ άλλα μπορούν να χαρακτηριστούν μόνο ως πειθαρχικά λόγω των συνθηκών και του χαρακτήρα που είχαν. Με αυτά τα δεδομένα, στην υπόθεση «Cambell και Fell κατά του Ηνωμένου Βασιλείου»⁹⁵, εξαιτίας της συμμετοχής του κρατούμενου σε εξέγερση των φυλακών για τις συνθήκες κράτησης και της πειθαρχικής απόφασης που του επιβλήθηκε από το αρμόδιο Πειθαρχικού Συμβουλίου, του στερήθηκε η δυνατότητα αναστολής του υπολοίπου της ποινής. Ουσιαστικά αυτό ισοδυναμούσε με την επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής και έτσι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τέτοιου είδους ποινή μόνο ένα ποινικό δικαστήριο θα μπορούσε να επιβάλλει και δεν θα μπορούσε να είναι αποτέλεσμα πειθαρχικής ποινής. Έτσι κατέληξε ότι θα πρέπει να εφαρμόζονται οι θεμελιώδεις εγγυήσεις του Συντάγματος του ποινικού δικαίου και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης σχετικά με την επιβολή ποινής: *nullum crimen nulla poena sine lege, sine processu* (κανένα έγκλημα δεν υπάρχει καμία ποινή δεν επιβάλλεται χωρίς νόμο που να το προβλέπει από πριν και χωρίς δίκη από το αρμόδιο δικαστήριο)⁹⁶.

7. Το ελληνικό Σωφρονιστικό δίκαιο

Από την επαναστατική ακόμα Ελλάδα και την Ποινική Δικονομία του 1834 υπήρχε πρόβλεψη για τα πειθαρχικά παραπτώματα και αφορούσε πράξεις όπως η άσκηση βίας κατά φυλακισμένου ή κατά του φύλακα ή οποιουδήποτε υπαλλήλου της εφορείας της

---

⁹⁵ EUROPEAN COMMISSION OF HUMAN RIGHTS. Case Cambell and Fell v. United Kingdom (12 May, 1982). Διαθέσιμο στο:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjsho29yuiCAxX7gv0HHZKuAgcQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-73569%26filename%3DCAMPBELL%2520AND%2520FELL%2520v.%2520THE%2520UNITED%2520KINGDOM.pdf&usg=AOvVaw0wXEyQmBRoYo-2oah_ZTK&opi=89978449

⁹⁶ βλ. Μανιτάκης, 1989, ό.π., σελ. 990-991.

φυλακής, η απειλή, η λαιμοδεία και η απόδραση. Στις περιπτώσεις όπου κάποιος προσωρινά κρατούμενος τελούσε κάποιο από τα πειθαρχικά αδικήματα, τότε η τιμωρία του επιβαλλόταν από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών και στις περιπτώσεις που ο πειθαρχικώς ελεγχόμενος ήταν κατάδικος, η τιμωρία επιβαλλόταν από το νομάρχη ή τον έπαρχο. Οι ποινές που υφίστανται εκείνη την εποχή ήταν η μείωση της τροφής, το αυστηρότερο καθεστώς φύλαξης αλλά και ποινική τιμωρία σε περίπτωση που το παράπτωμα είχε και ποινικό ενδιαφέρον⁹⁷. Την περίοδο εκείνη ο σκοπός της ποινής και της αντιμετώπισης του εγκληματία κινούνταν στο πνεύμα ανταπόδοσης⁹⁸ και ο παραδειγματισμός των άλλων μέσω του εκφοβισμού. Υπήρχαν ταυτόχρονα και αντιλήψεις για την ανάγκη «διόρθωσης» του εγκληματία με σκοπό την προστασία της κοινωνίας από το έγκλημα⁹⁹, ενώ η μόνωση αποτελούσε ένα μέσο που εξυπηρετούσε ταυτόχρονα και με τον καλύτερο τρόπο τόσο τον τιμωρητικό όσο και τον εξιλαστικό χαρακτήρα της ποινής¹⁰⁰.

Στο πέρας των χρόνων μέχρι και το τέλος του 19^{ου} αιώνα, μετά τη «Βενιζελική» περίοδο και τη σημαντική μεταρρυθμιστική για τον ποινικό κώδικα χρονιά του 1950¹⁰¹, το σωφρονιστικό σύστημα συνέχισε να στρέφεται στον ωφελιμιστικό¹⁰² του

---

⁹⁷ Ε., Παπαθανασόπουλος. *Τα πειθαρχικά παραπτώματα των κρατουμένων. Ο έλεγχος τους εργαλείο ανατομίας στη φυλακή*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 40.

⁹⁸ Χ., Ζαραφωνίτου, Από την ανταποδοτική στην αποκαταστατική δικαιοσύνη: τιμωρητικότητα ή άμβλυνση των συγκρούσεων; στο *Η Εγκληματολογία απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις*. Επετειακό Συνέδριο για τα 30 χρόνια της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας, Δ/ση έκδ. Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 115-117. Διαθέσιμο στο: <https://criminology.panteion.gr/el/demosieuseis/arthra/203-apo-ten-antapodotike-sten-apokatastatike-dikaiosyne-timoretikoteta-e-amblynse-ton-synkrouseon>

⁹⁹ Ν., Κουράκης. *Ποινική καταστολή: Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος*. 5η έκδοση. (συνεργασία - επιμέλεια Κουλούρης, Ν.) Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σελ. 212 επ.

¹⁰⁰ Ν., Κουράκης. Εισαγωγή στον ΚωδΜεκ. Συνολική Αποτίμηση και Σύνδεση με το παρελθόν του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων, μέρος δεύτερο, στο Κ., Σπινέλλη, Ν., Κουράκης. *Σωφρονιστική Νομοθεσία. Με το κείμενο του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων Ν.(1851/1989), με 30 παραρτήματα νομικών κειμένων και με εισαγωγή βιβλιογραφία και αναλυτικά ευρετήρια*. Νομική Βιβλιοθήκη, 1990, σελ. 79-80. Διαθέσιμο στο: <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/pdfbio2/SOFRONISTIKH%20NOMOTHEsia.pdf>

¹⁰¹ Νόμος 1492/1950: *Περί κυρώσεως του Ποινικού Κώδικα*, (ΦΕΚ 182/Α/1950), 17-08-1950.

¹⁰² Β., Καρύδης. Οι σκοποί της ποινής: Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα. *Σύγχρονα θέματα*. Τ.41-42, 1990, σελ.13. Διαθέσιμο στο: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&pid=iid:8051&lang=el>

προσανατολισμό προσπαθώντας να αναμορφώσει τον κρατούμενο, συνδυάζοντας ακόμα πολλές αυταρχικές αντιλήψεις και καταγράφοντας μικρές διαφορές ως προς το πειθαρχικό τους μέρος. Κατά τον μεσοπόλεμο και ακόμα περισσότερο μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο, μετά και τη δημιουργία των αγροτικών φυλακών, η προσπάθεια αναμόρφωσης και αποκατάστασης¹⁰³ των κρατουμένων έγινε ακόμα πιο έντονη μέσω της υποχρεωτικής εργασίας σε ένα πλαίσιο ηθικής βελτίωσης, με σκοπό την επανένταξη¹⁰⁴.

Στη νεότερη ιστορία του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, η πειθαρχία διέσχισε μία μεταβατική περίοδο από το αυστηρά αναμορφωτικού και κλινικού τύπου πρότυπο όπου ο κρατούμενος επιδέχεται εξατομικευμένης βελτιωτικής παρέμβασης, στο πιο νεοφιλελεύθερο διαχειριστικού τύπου πρότυπο, που βασίζεται στην τάξη και την ασφάλεια¹⁰⁵.

7.1. Κώδιξ εκτελέσεως ποινών και ασφαλιστικών μέτρων (1967)

Ο Σωφρονιστικός Κώδικας του 1967, επηρεασμένος από το Σύνολο των Στοιχειωδών Κανόνων Μεταχείρισης των Κρατουμένων του ΟΗΕ (1955) υιοθέτησε και πολλά προνοιακά χαρακτηριστικά, θεσπίζοντας ένα αυστηρό πλαίσιο κανόνων συμπεριφοράς με στόχο την αναμόρφωση και την κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων¹⁰⁶. Οι πειθαρχικές διατάξεις του κώδικα, αναδείκνυαν έντονα ένα πατερναλιστικό πρότυπο, καθώς ενίσχυαν την αυθαιρεσία και την αυταρχικότητα του προσωπικού φύλαξης μέσω εισαγωγής διαδικασιών μη δεκτικές σε έλεγχο (διοικητικό ή δικαστικό). Ο βασικός στόχος των πειθαρχικών διατάξεων αναφερόταν στο άρθρο 91 παρ.3 «εθισμόν του κολαζομένου εις πειθαρχία και διερέθισιν τούτου προς ομαλήν εν κοινώ διαβίωσιν», εκδηλώνοντας έτσι την επικράτηση στοιχείων της θετικιστικής σχολής που εστιάζει στην εξατομικευμένη μέθοδο κοινωνικής αποκατάστασης του δράστη με την παρατήρηση και γνώση της

---

¹⁰³ Βλ. Ζαραφωνίτου, 2011, ό.π. σελ. 117-118.

¹⁰⁴ Χ., Δημόπουλος. Η φυλακή: Ιστορική και αρχιτεκτονική προσέγγιση. Αθήνα- Κομοτηνή, Σάκκουλα 2003, όπως αναφέρεται στο Κόρος,, 2020, ό.π. σελ.171-173.

¹⁰⁵ Βλ. στο ίδιο σελ. 236.

¹⁰⁶ Βλ. Καρύδης, 1990, ό.π. σελ.14.
Διπλωματική εργασία

προσωπικότητάς του¹⁰⁷. Αντιμετώπιζε με αυτό τον τρόπο τους κρατούμενους ως δυσπροσάρμοστα άτομα και προβληματικά, που άπτονται ειδικής μεταχείρισης ώστε να μετατραπούν σε πειθαρχημένους πολίτες¹⁰⁸.

7.2. Κώδικας Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων (1989)

Στον Κώδικα του 1989 περί μεταχείρισης κρατουμένων και υπό την επιρροή των Ευρωπαϊκών Σωφρονιστικών Κανόνων του 1987, είναι εμφανής η αλλαγή πλεύσης του σωφρονιστικού συστήματος προς το δικαιικό πρότυπο¹⁰⁹, με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των κρατουμένων, την υποβολή τους σε προγράμματα αγωγής μόνο με τη θέλησή τους και την παραμονή τους σε κλειστά ιδρυματικά καταστήματα για όσο το δυνατό μικρότερο χρονικό διάστημα. Οι μεγαλεπήβολοι στόχοι που έθετε αυτό το νομοθέτημα, ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η άμβλυνση των δυσμενών συνεπειών της στέρησης της ελευθερίας, η ενίσχυση του αυτοσεβασμού και του αισθήματος ευθύνης, τίθενται υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας λήψης έκτακτων και αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του καταστήματος (άρθρο 2 ΚωδΜεΚ)¹¹⁰. Στο ενδέκατο κεφάλαιο, τα άρθρα 84-94 αφορούν την πειθαρχία στο κατάστημα ξεκινώντας στις γενικές αρχές με τον ορισμό ότι για τη διατήρηση της ασφάλειας του καταστήματος δύναται να λαμβάνονται μόνο οι απαραίτητοι περιορισμοί, χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπεια των κρατουμένων (αρ.84. παρ.1)¹¹¹. Παρόλα αυτά στην 2^η παράγραφο επιστρέφει στον σκοπό της πειθαρχίας που είχε θέσει ο Σωφρονιστικός Κώδικας του 1967 περί «εθισμού του τιμωρημένου στην πειθαρχία και στους όρους της κοινής διαβίωσης», καταδεικνύοντας από νωρίς την περιορισμένη διάθεση καινοτομίας στις διατάξεις περί πειθαρχίας. Χαρακτηριστική είναι και η διατήρηση σκληρών και

¹⁰⁷ Η., Δασκαλάκης. *Μεταχείριση εγκληματία..* Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλα, 1985 όπως αναφέρεται στο Κόρος, 2020, ό.π. σελ.176-177.

¹⁰⁸ Βλ. Κουράκης, 1990, ό.π., σελ. 83-84.

¹⁰⁹ Χ., Δημόπουλος. *Σωφρονιστικό Δίκαιο*. Αθήνα., Νομική Βιβλιοθήκη, 2009, σελ.59, όπως αναφέρεται στο Κόρος, 2020, ό.π., σελ.178 και Κουράκης, 1990, ό.π. σελ.78-79.

¹¹⁰ Βλ. Κουράκης, 1990, ό.π. σελ.84-85.

¹¹¹ Νόμος 1851 ΦΕΚ Α'122/16.5.1989. *Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις*. Διαθέσιμο στο: <https://www.anaconda.gr/gnwsiaiki-basi/nomos-1851-16-5-1989/>

Διπλωματική εργασία

βίαιων μεθόδων αποκατάστασης της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος όπως είναι η βραχεία ράβδος και η υδραντλία (άρθρο 93, παρ.1)¹¹².

7.3. Σωφρονιστικός Κώδικας (1999)

Ο νόμος 2776/1999 αποτελεί ένα ακόμη βήμα προς το άνοιγμα των φυλακών, με ρυθμίσεις που ενισχύουν την επικράτηση της αρχής της νομιμότητας (ουσιαστικής και δικονομικής), της ίσης μεταχείρισης και της ελεύθερης άσκησης των δικαιωμάτων των κρατουμένων, της έννομης προστασίας και του δικαστικού ελέγχου των συνθηκών έκτισης της ποινής¹¹³. Εκτός από τη διατήρηση κάποιων διατάξεων του προηγούμενου νομοθετήματος (ΚωδΜεΚ 1989), πραγματοποιήθηκαν αρκετές αναθεωρήσεις που ρυθμίζουν την έκτιση της ποινής κατά της ελευθερίας αλλά και την πειθαρχία, με γνώμονα τις Συνταγματικές επιταγές, τους Διεθνείς και Ευρωπαϊκούς κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων, με τις οποίες αναβαθμίστηκε η διασφάλιση του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, και της ανάπτυξης του αυτοσεβασμού και του αισθήματος κοινωνικής ευθύνης (άρ. 2 παρ.1)¹¹⁴. Συγκεκριμένα στο πειθαρχικό δίκαιο του κώδικα, κατοχυρώνεται πλήρως η αρχή της νομιμότητας της πειθαρχικής ποινής με αναλογική εφαρμογή της ποινικής (ουσιαστικής και δικονομικής) αρχής «nullum crimen nulla poena sine lege stricta et certa και sine processu» (άρ. 66 παρ.1), σε συμφωνία με το άρθ.7 παρ.1 του Συντάγματος¹¹⁵, το άρθ.15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα καθώς και το άρθ.37 των Ευρωπαϊκών Σωφρονιστικών Κανόνων του 1987¹¹⁶.

Τα πειθαρχικά παραπτώματα καταγράφονται περιοριστικά και διαχωρίζονται με βάση τη βαρύτητα της πράξης σε τρεις κατηγορίες στα (σοβαρά) τύπου Α' (άρθρο 68 παρ. 2 περ.

---

¹¹² Βλ. Κουράκης, 1990, ό.π., σελ.87.

¹¹³ Βλ. Κόρος, 2020, ό.π. σελ.183-184.

¹¹⁴ Ν.2776/1-12-1999. Σωφρονιστικό Κώδικας. Αιτιολογική έκθεση. Διαθέσιμο στο: https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=bf018d12-880f-4910-af88-a25909db8995

¹¹⁵ Δ., Βούλγαρης, Σύνταγμα. Ερμηνεία κατ' άρθρο. Άρθρο 7., Ηλεκτρονική έκδοση: Syntagma Watch.gr. 2023, διαθέσιμο στο <https://www.syntagmawatch.gr/wp-content/uploads/2023/08/Αρθρο-7-me-cover.pdf>

¹¹⁶ Βλ. Κόρος, 2020, ό.π. σελ.245.

α-θ), τύπου Β' (άρθρο 68. παρ.3 περ.α-θ) και τύπου Γ' (παρ.4 περ.α-δ). Τα είδη των ποινών που προβλέπονται για όλα τα παραπτώματα είναι τέσσερις, α) ο περιορισμός σε ειδικό κελί κράτησης (του άρθρου 21 πα.3) με καθημερινή επίσκεψη ιατρού, β) η πειθαρχική μεταγωγή σε άλλο κατάστημα κράτησης με απόφαση της Κ.Ε.Μ, γ) οι βαθμοί ποινής από 1 έως 30 και δ) η στέρηση δυνατότητας συμμετοχής σε εργασία ή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, ενώ ανάλογα με την κατάταξη του παραπτώματος (σε σχέση με τη βαρύτητα τύπου Α,Β,Γ) επιβάλλεται περιοριστικά και το αντίστοιχο μέγεθος και είδος ποινής¹¹⁷.

Σημαντικό για την προβληματική μας, χαρακτηρίζεται το πειθαρχικό αδίκημα του άρθρου 68 παρ.2β ΣωφρΚ., «βίαιη απόδραση περισσότερων κρατουμένων με ενωμένες δυνάμεις». Στο παράπτωμα αυτό φαίνεται να τυποποιείται το στοιχείο της ένωσης δυνάμεων των κρατουμένων με σκοπό την απόδραση, κάνοντας χρήση βίας, τιμωρώντας έτσι ξεχωριστά την ομαδικότητα ως παράπτωμα Α' κατηγορίας. Η πράξη της απόδρασης τιμωρείται ξεχωριστά ως πειθαρχικό παράπτωμα Β' κατηγορίας (μικρότερης απαξίας) στο άρθ.68 παρ3στ, ΣωφρΚ., ενώ η απειλή άσκησης βίας κατά υπαλλήλου του προσωπικού και η άσκηση βίας κατά συγκρατουμένου τιμωρούνται ως παραπτώματα Α' κατηγορίας στο άρθ.68 παρ. 2γ και δ ΣωφρΚ., αντίστοιχα¹¹⁸. Παρόλα αυτά στην αιτιολογική έκθεση του ΣωφρΚ.¹¹⁹, αναφέρεται ότι οι πράξεις που πληρούν την αντικειμενική υπόσταση των πειθαρχικών παραπτωμάτων που προαναφέραμε, εντάσσονται στη γενική τιμώρηση της «στασιακής» συμπεριφοράς, όπως αυτή τιμωρείται με το αρθ. 174 ΠΚ περί στάσης κρατουμένων, όπου στην παρ.1 τιμωρούνται οι κρατούμενοι που με ενωμένες δυνάμεις α)

---

¹¹⁷ Στα παραπτώματα της κατηγορίας Α' προβλέπονται οι ποινές α) περιορισμός σε κελί κράτησης από 1-10 ημέρες, β) η πειθαρχική μεταγωγή, γ) βαθμοί ποινής από 16 έως 30 και δ) στέρηση δυνατότητας εργασίας ή πρόγραμμα κατάρτισης για ένα έτος. Για τα παραπτώματα της κατηγορίας Β' προβλέπονται οι ποινές α) στέρηση της δυνατότητας εργασίας ή συμμετοχής σε πρόγραμμα κατάρτισης για έξι μήνες και β) βαθμοί ποινής από 6 έως 15 και τέλος για τα παραπτώματα της Γ' κατηγορίας οι ποινές α) στέρηση συμμετοχής σε εργασία ή πρόγραμμα κατάρτισης για δύο μήνες και β) βαθμοί ποινής από 1 έως 5. Ποινές όπως απαγόρευση τηλεφωνικής επικοινωνίας, αλληλογραφίας και επισκεπτηρίων με συγγενείς που εξόφθαλμα ανέτρεπαν συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα των κρατουμένων δεν περιλήφθηκαν σε αυτό τον κώδικα (ΣωφρΚ.).

¹¹⁸ Ν.2776/1-12-1999 (Σωφρ.Κ) Πειθαρχικά παραπτώματα αρ.68. Ανακτήθηκε από: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-2776-1999/arthro-68-nomos-2776-1999-peitharhika-paraptomata>

¹¹⁹ Βλ. Σωφρ.Κ., αιτιολογική έκθεση, ό.π.
Διπλωματική εργασία

επιχειρούν βίαια να αποδράσουν, επιτίθενται με έργα κατά υπαλλήλων, γ) επιχειρούν με βία ή με απειλή να εξαναγκάσουν κάποιον από αυτούς σε πράξη ή παράλειψη¹²⁰.

Ανάλογα με το είδος της πειθαρχικής ποινής, επέρχεται και η διαγραφή της από το ατομικό δελτίο πειθαρχικού ελέγχου του κρατούμενου (άρ.69 παρ.4). Έτσι για τον περιορισμό σε ειδικό κελί κράτησης απαιτούνται δύο χρόνια από την επιβολή της ποινής, για την πειθαρχική μεταγωγή ένας χρόνος, για τους βαθμούς ποινής έξι μήνες ενώ για τη στέρηση δυνατότητας εργασίας δεν αναφέρεται χρόνος διαγραφής (πιθανόν εκ παραδρομής καθώς ως πειθαρχική ποινή δεν προϋπήρχε του κώδικα του 1999), με αποτέλεσμα την πρακτική διαγραφής της εν λόγω ποινής ανάλογα με τη χρονική διάρκεια που αφορούσε η ποινή (2-6-12 μήνες)¹²¹. Οι βαθμοί αποτελούν ένα νεοεισαχθέν και ιδιαίτερο είδος ποινής, καθώς σύμφωνα με το άρθρο 69 παρ.2 λαμβάνονται υπόψη για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς κρατούμενου στις περιπτώσεις όπου κρίνεται κάποιο ευεργετικό μέτρο για τον ίδιο όπως η αίτηση για υπό όρους απόλυση, χορήγηση τακτικής άδειας, ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής. Με την επισήμανση της παρ.3, για βαθμούς από 100 και άνω, η χορήγηση των αντίστοιχων ευεργετικών μέτρων γίνεται μόνο με ειδική αιτιολογία από το αρμόδιο όργανο.

Σχετικά με το πειθαρχικό όργανο σημαντική κρίνεται η τοποθέτηση δικαστικού λειτουργού ως προεδρεύοντος του Πειθαρχικού Συμβουλίου που είναι αρμόδιο για την κρίση των πειθαρχικών παραπτωμάτων και την επιβολή των πειθαρχικών ποινών (αρ.70) καθώς και η καθιέρωση δευτεροβάθμιου οργάνου προσφυγής το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών (ως Δικαστικό Συμβούλιο). Η πειθαρχική διαδικασία ορίζεται λεπτομερώς στο άρθρο 71, αναφέροντας όλους τους όρους και τις χρονικές προϋποθέσεις ώστε να διασφαλίσει τις απαραίτητες εγγυήσεις τήρησης της τυπικής ορθότητας και του κύρους της διαδικασίας.

---

¹²⁰ Ν.4619/219 ΠΚ. Άρθρο 174 ΠΚ. Ανακτήθηκε από: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4619-2019/arthro-174-poinikos-kodikas-nomos-4619-2019-stasi>

¹²¹ Βλ. Κόρος, 2020, ό.π., σελ.249..

7.4. Τροποποιήσεις των κανόνων περί πειθαρχίας του

Σωφρονιστικού Κώδικα

7.4.1. Νόμος 3772/2009 (ΦΕΚ Α' 112/10.7.2009)

Μια σημαντική τροποποίηση σχετική με την πειθαρχία επήλθε με το Νόμο 3772/2009, όπου στο άρθρο 20 παρ.1 ορίζεται ο διαχωρισμός των καταστημάτων σε Α,Β και Γ τύπου, με τα καταστήματα τύπου Α' να αφορούν τους υπόδικους κρατούμενους, τα Γ' να φιλοξενούν τους κρατούμενους που εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης ή πρόσκαιρης κάθειρξης τουλάχιστον 10 ετών και κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι για την ομαλή λειτουργία των καταστημάτων και τα τύπου Β' στα οποία θα κρατούνται όλοι οι άλλοι. Η αιτιολογία αυτού του διαχωρισμού, βασίζεται στην ίδρυση και λειτουργία νέων καταστημάτων με αποτέλεσμα τον ικανοποιητικό πλέον χώρο δίνοντας έτσι τη δυνατότητα διαχωρισμού των κρατουμένων αναλόγως της βαρύτητας του εγκλήματος που έχουν διαπράξει και της επικινδυνότητάς τους. Βασικός στόχος της ίδρυσης των καταστημάτων τύπου Γ' φαίνεται να είναι ο διαχωρισμός των κρατουμένων με κριτήριο αφενός μεν την επικινδυνότητα, αφετέρου δε την πειθαρχική τους εικόνα ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή διαβίωσή τους στα καταστήματα¹²².

Στην παρ.4 του ίδιου άρθρου, εισάγεται ένα νέο πειθαρχικό παράπτωμα της χρήσης ή κατοχής κινητού τηλεφώνου με προβλεπόμενη για αυτό ποινή τους 100 βαθμούς (παρ.5)¹²³. Ο λόγος της προσθήκης ως πειθαρχικού παραπτώματος της κατοχής ή χρήσης κινητού τηλεφώνου, ήταν το γεγονός της διευκόλυνσης συνεννόησης αλλά και της καθοδήγησης που δίνονταν από κρατούμενους για τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων¹²⁴.

¹²² Κ., Κοσμάτος, Δ' ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ. Ξαναγράφοντας τον Σωφρονιστικό Κώδικα: Παρατηρήσεις στις διατάξεις του Ν 4274/2014 «Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις» σχετικά με τα καταστήματα κράτησης «τύπου Γ. ΠοινΔικ, τ7/2014, σελ.602.

Διαθέσιμο στο: http://kosmatos-lampakis.gr/sites/default/files/34_APΘPO_KATACTHMAATA%20TYΠOY%20Γ.pdf

¹²³ Ν. 3772 ΦΕΚ Α 112/10.7.2009. Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις. Διαθέσιμο στο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/52202/nomos-3772-2009>

¹²⁴ Ν. 3772/2009. Αιτιολογική έκθεση. Διαθέσιμο στο: https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/M-NARKOT1-EIS_XPress_Hamster_temp.qxp.pdf

Η αναφορά του παραπτώματος σε αυτή την τροποποίηση ως «ιδιαίτερο» και το γεγονός της ρητής πρόβλεψης ποινής για το εν λόγω παράπτωμα τους 100 βαθμούς, τη στιγμή που το φάσμα ποινής των βαθμών για τα υπόλοιπα παραπτώματα της ίδιας κατηγορίας είναι από 1-30, καταδεικνύει την διακεκριμένη απαξία κατά την άποψη του νομοθέτη για αυτή την πράξη. Αυτό συνδέεται και με τη ρύθμιση του άρθρου 69 παρ.2,3 ΣωφρΚ., όπου αναφέρεται ότι οι βαθμοί ποινής λαμβάνονται υπόψη για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς του κρατουμένου αναφορικά με τις ευεργετικές διατάξεις, με τους 100 βαθμούς να αποτελούν το όριο πάνω από το οποίο απαιτείται ειδική αιτιολογία για την χορήγηση τους¹²⁵. Το χαρακτηριστικό της πράξης αυτής ως μέσο συνεννόησης και καθοδήγησης για τη διάπραξη παραπτωμάτων ή εγκλημάτων εντός και εκτός φυλακής, παραπέμπει σε στοιχεία που βοηθούν την διάπραξη οργανωμένου εγκλήματος.

7.4.2. Νόμος 4274/2014 (ΦΕΚ Α' 147/14-7-2014)

Με το νόμο 4274/2014, θεσμοθετήθηκε ένα αυστηρότερο πλαίσιο μεταχείρισης των κρατουμένων που μεταφέρονται στα καταστήματα τύπου Γ και οι οποίοι κρίνονται ως ιδιαίτερα επικίνδυνοι για την τάξη και την ασφάλεια των καταστημάτων Α και Β, καθώς επίσης και για την ασφάλεια της χώρας και τη δημόσια τάξη, διατηρώντας την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα¹²⁶. Η προστασία του υπερατομικού έννομου αγαθού της δημόσιας τάξης¹²⁷, αλλά παράλληλα και η «διατήρηση της κοινωνικής ευταξίας» με «αδιατάρακτη» την εκδήλωση νόμιμης δραστηριότητας¹²⁸ παραπέμπει στο άρθρο 187, παρ.1 του Π.Κ. που αφορά στην σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση.

Εκτός της αναλυτικής κατηγοριοποίησης των κρατουμένων ανάλογα με το έγκλημα που διέπραξαν και της ποινής που τους επιβλήθηκε, κριτήριο μεταφοράς τους σε αυτά τα

¹²⁵ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3772/2009. ΦΕΚ 112/Α/10-7-2009. *Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις*. Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-dikasteria-dikaioisune/iatrodikastes/n-3772-2009.html>

¹²⁶ Ν. 4274/2014. Αιτιολογική έκθεση. Διαθέσιμο στο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/r-sodik-eis-sunoliko.pdf>

¹²⁷ ΣυμβΕφΑθ 215/2015, σχετικά με το θιγόμενο έννομο αγαθό του άρ.187 παρ.1 του Π.Κ. Ανακτήθηκε από: http://www.poinikachronika.gr/Epikaira_focus.asp?id=947 και Ν., Λίβος, Ν. Ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 187 ΠΚ, *Ποινικά Χρονικά*, 2015, σελ. 310-311.

¹²⁸ Σ., Ορφανός. *Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187 ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελ.94 και επ. Διπλωματική εργασία

καταστήματα είναι ο χαρακτηρισμός τους ως ιδιαίτερα επικίνδυνοι για την ασφάλεια στα καταστήματα Α' και Β' τύπου εκτελώντας τα αναφερόμενα συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα α) βίαιη απόδραση περισσοτέρων κρατουμένων με ενωμένες δυνάμεις, β) άσκηση βίας κατά μελών του προσωπικού των καταστημάτων, γ) εν γνώσει κατασκευή ή κατοχή αιχμηρών ή εν γένει επικίνδυνων αντικειμένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως όπλα, δ) απόδραση κρατουμένου (άρ.1 παρ.6)¹²⁹. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα παραπτώματα αυτά παραπέμπουν σε δράση εγκληματικής οργάνωσης, στα πλαίσια της οποίας διενεργούνται εγκλήματα όπως η βαριά σωματική βλάβη του άρθ.310 του ΠΚ, η εκβίαση του άρθ.385 του ΠΚ κ.α.¹³⁰ Ερωτήματα εγείρονται σε σχέση με τη διαδικασία μεταγωγής και παραμονής των κρατουμένων στα καταστήματα τύπου Γ' (παραγγελία του Εισαγγελέα εκτέλεσης ή του Εισαγγελέα Εφετών του τόπου έκτισης) καθώς και ως προς τους όρους διαβίωσης των κρατουμένων στα καταστήματα αυτά ή στα παραρτήματα τύπου Γ' των άλλων καταστημάτων¹³¹. Βασικές αρχές όπως αυτή της νομιμότητας, της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης δείχνουν να σχετικοποιούνται στον βωμό μιας εσφαλμένης προϋπόθεσης αυστηροποίησης με σκοπό τη μείωση της τάσης για εγκληματικότητα, συμβάλλοντας ουσιαστικά σε μία αυξητική τάση για τιμωρητικότητα¹³².

7.4.3. Νόμος 4985/2022 (ΦΕΚ Α 203/27.10.2022)

Στο πρόσφατο αυτό νομοθέτημα μετονομάζονται όλα τα «Καταστήματα Κράτησης» σε «Σωφρονιστικά Καταστήματα» ενώ μετά την κατάργηση των φυλακών τύπου Γ' με τον

¹²⁹ Ν. 4274 ΦΕΚ Α 147/14.7.2014. Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις. Διαθέσιμο στο: https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=1f554cc2-e298-45a3-b60c-dbf2243eaeed

¹³⁰ Βλ. άρθρο 187, Π.Κ., εγκληματική οργάνωση. Ανάκτηση από: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/pk/arthro-187-poinikos-kodikas-egklimatiki-organosi>

¹³¹ Ν., Κουλούρης. Ο ακρωτηριασμός των σωφρονιστικών θεσμών και η επιστροφή στη σωφρονιστική «καταστολή». Ο σύντομος βίος των φυλακών «υψίστης ασφαλείας» στην Ελλάδα στο *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή Κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη*, Α Τόμος, Αθήνα, Σάκκουλας, 2016, σελ.2468 επ. Διαθέσιμο στο: <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

¹³² Χ., Ζαραφώνιτου Τιμωρητικότητα, Σύγχρονες τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008, σελ. 63-64, όπως αναφέρεται στο Κοσμάτος, 2014, ό.π. Διπλωματική εργασία

νόμο 4322/2015, επανέρχονται κεκαλυμμένα¹³³ τα «Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας» ως ειδικά Σωφρονιστικά Καταστήματα. Η διάταξη αυτή αφορά είτε κρατούμενους με συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα και ποινές που αναφέρονται περιοριστικά, είτε κρατούμενους με συγκεκριμένα πειθαρχικά αδικήματα, ενώ απαιτείται σωρευτικά απόφαση του Συμβουλίου της φυλακής που να τους κρίνει ιδιαίτερα επικίνδυνους για την τάξη και την Ασφάλεια των Σωφρονιστικών Καταστημάτων. Τα σοβαρά αυτά ποινικά αδικήματα και τα πειθαρχικά παραπτώματα των κρατουμένων που πληρούν τις προϋποθέσεις για την παραμονή τους σε αυτά τα ειδικά καταστήματα, σε συνδυασμό με τον χαρακτηρισμό τους ως επικίνδυνοι για την διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας των καταστημάτων, παραπέμπουν σε μέλη του οργανωμένου εγκλήματος. Ερμηνευτικά ζητήματα τίθενται σχετικά με τις περιπτώσεις που κρατούμενοι έχουν διαπράξει στο παρελθόν (πριν τη ψήφιση του νόμου), πειθαρχικά αδικήματα, τα οποία σύμφωνα με τον νέο νόμο παραπέμπουν τον δράστη σε ειδικά καταστήματα, ενώ επανέρχονται οι συζητήσεις περί σχετικοποίησης και περιορισμού των δικαιωμάτων των κρατουμένων αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης στα εν λόγω καταστήματα και τη διαδικασία παραγγελίας μεταγωγής τους¹³⁴.

Επιπλέον αλλαγές που επήλθαν, έχουν να κάνουν με την αυστηροποίηση κάποιων πειθαρχικών ποινών. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 59 του Ν. 4985/2022 τροποποιήθηκαν τα όρια της πειθαρχικής ποινής των βαθμών που μπορούν να επιβληθούν, όπου καθορίζονται στους 10-100 βαθμούς ποινής (αρ.69 παρ.1γ ΣωφρΚ), αλλάζοντας παράλληλα τα όρια των βαθμών ποινής των πειθαρχικών παραπτωμάτων κατηγορίας Β' από 6-15 σε 31-50 βαθμούς ποινής και της κατηγορίας Γ' από 1-5 σε 10-30 βαθμούς ποινής¹³⁵. Επίσης, στο άρθρο 69 παρ.4 ΣωφρΚ περί του χρόνου διαγραφής των

---

¹³³ Ε., Φυτράκης. Ο ν. 4985/2022 ως αλλαγή (σωφρονιστικού) παραδείγματος. *Εγκληματολόγοι*. Ενημερωτικό δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, τ.11, Οκτώβριος 2023, σελ.3. Διαθέσιμο στο: <https://drive.google.com/file/d/1jb-sPsDQaEk7yPn4PFEX66-14U7cBZ-2/view>

¹³⁴ Κ., Κοσμάτος, Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας, μετά την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα με το Ν.4985/2022. *Εγκληματολόγοι*. Ενημερωτικό δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, τ. 11, Οκτώβριος 2023, σελ.4-5. Διαθέσιμο στο: <https://drive.google.com/file/d/1jb-sPsDQaEk7yPn4PFEX66-14U7cBZ-2/view>

¹³⁵ Ν. 4985 ΦΕΚ Α 203/27.10.2022. *Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα Τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999 και άλλες διατάξεις*. Διαθέσιμο στο: Διπλωματική εργασία

πειθαρχικών αδικημάτων, στην περίπτωση γ' προστέθηκε και ο χρόνος διαγραφής των πειθαρχικών ποινών στέρησης δυνατότητας εργασίας ή επαγγελματικής κατάρτισης ο οποίος είναι ίδιος με αυτόν της διαγραφής των βαθμών ποινής και αντιστοιχεί σε 6 μήνες¹³⁶.

8. Παρα-πειθαρχικοί θεσμοί

Το πειθαρχικό δίκαιο των κρατουμένων αποτελεί τον εξ αντικειμένου πειθαρχικό θεσμό που θεσπίστηκε ώστε να επιδρά άμεσα στη συμμόρφωση των κρατουμένων σύμφωνα με τους κανόνες για την ομαλή λειτουργία του καταστήματος. Ωστόσο στη σωφρονιστική νομοθεσία υπάρχουν θεσμοί οι οποίοι συνδέονται με την πειθαρχική κατάσταση των κρατουμένων και υπηρετούν ένα παρα-πειθαρχικό ρόλο¹³⁷. Αυτές είναι οι ευεργετικές διατάξεις της τακτικής άδειας και της υπό όρους απόλυσης, οι οποίες ανήκουν στο πειθαρχικό σύμπλεγμα¹³⁸ και εξαρτώνται (αν όχι αποκλειστικά) κατά μείζονα λόγο από τη «διαγωγή»¹³⁹ που επέδειξε ο κρατούμενος κατά την έκτιση της ποινής του. Η διαγωγή στο κατάστημα είναι άμεσα συναρτημένη με τα ενδεχόμενα πειθαρχικά παραπτώματα που έχει διαπράξει ο κρατούμενος, τα οποία σύμφωνα με το άρθρο 69 παρ.4 του Σωφρονιστικού Κώδικα διαγράφονται από το ατομικό δελτίο πειθαρχικού ελέγχου του κρατούμενου σε διάστημα που αντιστοιχεί στο παράπτωμα που διέπραξε.

Ζήτημα έχει δημιουργηθεί (το οποίο απασχολεί έντονα τον νομικό κόσμο) τόσο για τη βαρύτητα της διάπραξης πειθαρχικών παραπτωμάτων κατά την αξιολόγηση της

---

https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=0b5ff810-934f-423b-930b-af2e01419bab

¹³⁶ Ν. 4985/2022. Αιτιολογική έκθεση. Διαθέσιμο στο:

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/12104891.pdf>

¹³⁷ Βλ. Πανούσης, 1991, ό.π., σελ.33.

¹³⁸ Βλ. Κόρος, 2020, ό.π. σελ.219 επ και 317 επ.

¹³⁹ Κ., Κοσμάτος, Πειθαρχικά παραπτώματα, πειθαρχικές ποινές και απόλυση υπό όρο (με αφορμή το ΒουλΣυμβΠλημΛαρ 433/2004), *ΠοινΔικ*, τ4/2005.

Διαθέσιμο στο:

http://kosmatos-lampakis.gr/sites/default/files/23_APΘPO_PEIΘAPXIKAK%20ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΑ.pdf

«διαγωγής» των κρατουμένων σε σχέση με την κρίση του αρμόδιου Συμβουλίου για την υφ' όρον απόλυση¹⁴⁰, όσο και για την διαγραφή ή μη εντελώς των πειθαρχικών παραπτωμάτων από τον πειθαρχικό έλεγχο του κρατουμένου, στις περιπτώσεις που είτε δεν έχει επιβληθεί πειθαρχική ποινή (λόγω παραγραφής κατά τη διάταξη του άρθρου 68 παρ.5 ΣωφρΚ) είτε η ποινή ακυρώθηκε από το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο του τόπου εκτέλεσης μετά από προσφυγή κατά της πειθαρχικής απόφασης ενώ κρίσιμο είναι το ερώτημα κατά πόσο επηρεάζει τη «διαγωγή» και μετά τη διαγραφή του¹⁴¹. Εξάλλου η σημαντικότητα της σύνδεσης των πειθαρχικών ποινών με τις ευεργετικές διατάξεις διαφαίνεται και από το γεγονός της ανάγκης θέσπισης του νόμου 4139/2013 περί εξαρτησιογόνων ουσιών και λοιπών διατάξεων, ο οποίος στο άρθρο 78 προβλέπει τη ρητή διαγραφή των πειθαρχικών παραπτωμάτων των κρατουμένων και τη μη λήψη τους υπόψη για τη χορήγηση τακτικής άδειας και υφ' όρον απόλυσης υπό τους περιορισμούς της παρ.2. Ο λόγος της ρύθμισης αυτής σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση είναι η εκτόνωση των εντάσεων που είχαν δημιουργηθεί λόγω του υπερσυνωστισμού που είχε δημιουργηθεί, με τον πληθυσμό των κρατουμένων να αγγίζει τους 12.300 σε καταστήματα που μπορούσαν να φιλοξενήσουν έως 9.300 κρατούμενους. Έτσι διαγράφοντας τα πειθαρχικά αδικήματα και υπό την προϋπόθεση της μη λήψης υπόψη τους από τα αρμόδια συμβούλια ευελπιστεί ο νομοθέτης στην αραίωση του χώρου με απολύσεις και αποφυλακίσεις μέσω της χρήσης των ευεργετικών διατάξεων¹⁴². Παρόλα αυτά ο ποινικός νομοθέτης του Ν.4619/2019, εισήγαγε στο άρθρο 106 παρ.1, το εδ. β' με ρητή του πρόβλεψη τη μη απόρριψη αιτήματος

¹⁴⁰ Νομολογία Δικαστικών Συμβουλίων αρμόδια για την έκδοση βουλεύματος σε αίτημα για υφ' όρον απόλυση, ΣυμβΕφΠειρ 76/2002 (ΠοινΔικτ.5/2002 σελ.509-510) όπου «η καταφατική περί υπάρξεως καλής διαγωγής κρίσης δεν αναιρείται από την ύπαρξη και μάλιστα στο απώτερο παρελθόν πειθαρχικών παραπτωμάτων ή σsonος βαρύτητας...» ΣυμβΕφΠατρ 23/1999 (ΠοινΔικτ.3/1999, σελ.242-243) «η απόλυση χορηγείται πα' ρα την ύπαρξη ελαφρών πειθαρχικών παραπτωμάτων...» αναφορά στο Κόρος, 2020 ό.π. σελ.320 και ΣυμβΠλημΘηβ 174/2003 (ΠοινΔικ, 2004 σελ.681) «η χορήγηση της υφ' όρον απόλυσης δεν απαιτεί άμεμπτη συμπεριφορά...» αναφορά στο Κοσμάτος, 2005 ό.π. σελ.468.

¹⁴¹ Νομολογία και προβληματικές βλ. εισαγγελική πρόταση σε ΣυμβΠλημΛάρ 433/2004 (ΠοινΔικ 2005, σελ.432), ΣυμβΠλημΠειρ 1568/2003 (ΠοινΔικ 2004, σελ.30), Εισαγγελική πρόταση σε ΣυμβΕφΠειρ 179/2001 (ΠοινΔικ 2002, σελ.511), ΣυμβΕφΘράκ 2/2001 (ΠοινΔικ 2002, σελ.519), ΣυμβΠλημΡοδόπ 150/2001 (ΠοινΔικ 2002, σελ.510), Εισαγγελική Πρόταση σε ΣυμβΕφΠειρ 202/2000 (ΠοινΧρ 2001, σελ.449, ΣυμβΕφΠατρ 23/1999 (ΠοινΔικ 1999, σελ.242), αναφορά στο Κοσμάτος, 2005, ό.π. σελ.467

¹⁴² Ν. 4139/2013 ΦΕΚ Α'74/20.3.2013. Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις.

Διαθέσιμο στο:

https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=e0ab521f-fceb-4d77-b88d-97a165ba95e5

χορήγησης απόλυσης με μόνο την επίκληση κάποιου πειθαρχικού παραπτώματος, θέλοντας έτσι να ωθήσει το εκάστοτε αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο στην απαραίτητη στάθμιση των συνθηκών τέλεσης και της βαρύτητας του πειθαρχικού παραπτώματος για τον σχηματισμό της κρίσης για την απόλυση¹⁴³. Η βαρύτητα των πειθαρχικών παραπτωμάτων ενδεχομένως να αφορά πράξεις με χαρακτηριστικά ο.ε. (σοβαρά παραπτώματα) και έτσι γίνεται αντιληπτό ότι αντίστοιχες πράξεις μπορεί έμμεσα να παρατείνουν την έκτιση της ποινής, λόγω απόρριψης αίτησης για υφ' όρον απόλυση.

9. Κριτικά ερωτηματικά

Είναι γνωστό ότι ο υπερπληθυσμός των φυλακών¹⁴⁴, υπό την έννοια της στενότητας του διαθέσιμου χώρου διαβίωσης¹⁴⁵, σε συνδυασμό με την ηλικία των κρατουμένων αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν έντονα τη βίαιη συμπεριφορά των κρατουμένων¹⁴⁶, καθώς προκαλούν σε μεγάλο βαθμό ψυχολογικό στρες με σωματικά συμπτώματα¹⁴⁷. Με τις συνθήκες υπερπληθυσμού και την αδυναμία παροχής

---

¹⁴³N.4619 ΦΕΚ Α' 95/11.06.2019. Κύρωση του Ποινικού Κώδικα. Διαθέσιμο στο: https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=053d3a90-ef5a-4d18-a335-aa610111664b

¹⁴⁴Βλ. Κουλούρης, 2020, ό.π. και Mauro Palma, Sonja Snacken, Vincent Theis, Iuliana Carbutaru. Αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα του υπερπληθυσμού στις ελληνικές φυλακές, *The art of crime*, 2019. Διαθέσιμο στο: <https://theartofcrime.gr/αντιμετωπίζοντας-το-πρόβλημα-του-υπερ/>

¹⁴⁵ N., Κουράκης. Φυλακή και Βία: Βίοι Παράλληλοι, Εισήγηση κατά τη διάρκεια εκδήλωσης της Ελληνικής Εταιρείας Θυματολογίας και του Εργαστηρίου Εγκληματολογίας της Νομικής Σχολής Θράκης την 16.5.1990 στην Αθήνα, «Πρακτικά» της Ημερίδας με θεματικό τίτλο «Σχέσεις δράστη – θύματος από θυματολογική σκοπιά», Αθήνα / Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας 1991, σελ. 73-121, *Ποινικά Χρονικά* ΜΑ' 1991, σελ. 129-158 = *Εγκληματολογικοί Ορίζοντες* Α', 1991, σελ. 3-46= *Μελέτες προς τιμήν του καθηγητή Αθαν. Κανελλοπούλου*, τ. Β', Πειραιάς 1992, σελ. 1149-1194, όπου και «Υστερόγραφο για τις Ελληνικές Φυλακές», σελ.153. Διαθέσιμο στο: <http://crime-in-crisis.com/φυλακή-και-βία-βίοι-παράλληλοι/>

¹⁴⁶ G., G., Gaes, & W., J., McGuire. Prison Violence: The Contribution of Crowding Versus Other Determinants of Prison Assault Rates. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 22(1), 1985, σελ. 41-47 <https://doi.org/10.1177/0022427885022001003>

¹⁴⁷ J., Bonta, & P., Gendreau. *Reexamining the cruel and unusual punishment of prison life*. *Law and Human Behavior*. 14(4), 1990, σελ. 355. <https://doi.org/10.1007/BF01068161>

υγειονομικής φροντίδας στα σωφρονιστικά καταστήματα, όπως περιγράφονται στις εκθέσεις της Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT)¹⁴⁸, και του Συνήγορου του Πολίτη υπό την ειδική του αρμοδιότητα (ν. 4228/2014¹⁴⁹) ως Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης των Βασανιστηρίων & της Κακομεταχείρισης¹⁵⁰ και με δεδομένο το περιοριστικό πλαίσιο πειθαρχικής τυποποίησης και αντιμετώπισης των παραβατικών συμπεριφορών των κρατουμένων, δημιουργούνται κάποια εύλογα και καίρια ερωτήματα: Υφίσταται το οργανωμένο έγκλημα μέσα στη φυλακή και πώς εκδηλώνεται; Αποτελούν τα πειθαρχικά παραπτώματα που προβλέπει η σωφρονιστική νομοθεσία καταστάσεις που παραπέμπουν σε διάφορες μορφές οργανωμένου εγκλήματος και σε ποιες περιπτώσεις; Ποιοι είναι οι βασικοί παράγοντες που ωθούν τους κρατούμενους σε τέλεση πειθαρχικών παραπτωμάτων που συσχετίζονται με τη δράση εγκληματικών οργανώσεων ή μπορούν να υπαχθούν στην έννοια του οργανωμένου εγκλήματος; Διαθέτει ο Σωφρονιστικός Κώδικας τα εργαλεία ώστε η πειθαρχική διαδικασία στα Σωφρονιστικά Καταστήματα να μπορεί να εντοπίσει πειθαρχικές δραστηριότητες με στοιχεία οργανωμένου εγκλήματος; Πώς διευθετούνται αυτές οι περιπτώσεις, ποια συνέχεια δίδεται από τη σωφρονιστική διοίκηση ή και την ποινική δικαιοσύνη και, γενικά, ποια είναι η έκβασή τους;

Με σκοπό την αναζήτηση απαντήσεων στα παραπάνω ερωτήματα, διενεργήθηκε έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων στο οποίο εργάζομαι ως διοικητικός υπάλληλος με αρμοδιότητες που αφορούν την εκτέλεση των ποινών. Μετά από αίτηση¹⁵¹ που

---

¹⁴⁸ Council of Europe anti-torture Committee (CPT). Έκθεση 2022. Ανακτήθηκε από: <https://www.coe.int/el/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-prisons-in-greece>

¹⁴⁹Ν. 4228/2014, Κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών. Στο Νέες ειδικές αρμοδιότητες στον ΣτΠ για την πρόληψη των βασανιστηρίων. ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ, ΤΟΝ ΠΡΟΣΦΥΓΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΜΟΓΕΝΗ. Ανακτήθηκε από: <https://old.synigoros.gr/?i=foreigner.el.metanastis-nomoi.150122>

¹⁵⁰ Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων & της Κακομεταχείρισης: Ετήσια Ειδική Έκθεση 2020-2021. Ανακτήθηκε από: <https://www.synigoros.gr/el/category/astynomia-fylakes/post/e8nikos-mhxanismos-prolhpshtwn-basanisthriwn-and-ths-kakometaxeirishs-ethsia-eidikh-ek8esh-2020-2021>

¹⁵¹ Παράρτημα 1. «Αίτηση χορήγησης άδειας διενέργειας επιστημονικής έρευνας». Διπλωματική εργασία

υποβλήθηκε στο Τμήμα Διαχείρισης Καταστημάτων Κράτησης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για την διενέργεια επιστημονικής έρευνας, επισυνάπτοντας την απαιτούμενη υπεύθυνη δήλωση για τήρηση της ερευνητικής δεοντολογίας και τη θετική εισήγηση του Συμβουλίου της Φυλακής, χορηγήθηκε η απαιτούμενη άδεια εισόδου¹⁵² υπό τη ρητή εφαρμογή των όρων που θέτουν οι διατάξεις του Γενικού Ευρωπαϊκού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679 (ΓΚΠΔ).

---

¹⁵² Παράρτημα 1. «Άδεια εισόδου για τη διεξαγωγή έρευνας στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας». Διπλωματική εργασία

10. Έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων

10.1. Μεθοδολογία της παρούσας έρευνας

Η συλλογή του αναγκαίου εμπειρικού υλικού στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων χωρίστηκε σε δύο στάδια χρησιμοποιώντας διαφορετική μέθοδο κοινωνικής έρευνας κάθε φορά.

Α. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στο πρώτο στάδιο ήταν η ποσοτική έρευνα. Ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε αυτή η μέθοδος είναι διότι ενδείκνυται για περιπτώσεις αριθμητικής διερεύνησης πλήθους περιπτώσεων οι οποίες μπορούν να σχηματίσουν μία γενική τάση και εικόνα ενός φαινομένου ή μίας κανονικότητας¹⁵³. Η δυνατότητα αυτής της μεθόδου ανάλυσης της έκτασης του εκάστοτε υπό διερεύνηση φαινομένου ανάμεσα σε πλήθος δεδομένων επί ενός μεγάλου συνόλου δείγματος¹⁵⁴, εξυπηρετεί ώστε ένα στατιστικά αντιπροσωπευτικό δείγμα της έρευνας να οδηγήσει σε ένα όσο το δυνατόν γενικεύσιμο αποτέλεσμα. Τα δεδομένα της έρευνας αυτής θεωρείται ότι πρέπει να είναι «σκληρά», υπό την έννοια της αυστηρότητας, της αξιοπιστίας και της αντικειμενικότητας και συνήθως παρουσιάζονται σε πίνακα που περιλαμβάνει τις υπό εξέταση μεταβλητές¹⁵⁵.

Β. Στο δεύτερο στάδιο επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα. Η μέθοδος αυτή δίνει την ευκαιρία στον ερευνητή να εμβαθύνει στην εξέταση των υποκειμένων, να αποκαλύψει γνώσεις και εμπειρίες περιγράφοντας και παρατηρώντας όσο το δυνατό περισσότερα

---

¹⁵³ Γ. Τσιώλης: Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί 'ριζικής ασυμβατότητας' στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων, σελ.2, στο Μ. Πουρκός. *Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα*. Ίων. 2013. Σελ. 271-292. Διαθέσιμο στο: <https://eclass.uowm.gr/modules/document/file.php/NURED263/Τσιώλης%202013%20κεφάλαιο%20Πουρκός.pdf>

¹⁵⁴ Ε., Α., Παρασκευοπούλου-Κόλλια. *Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου*, *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(2), 2020, σελ.27. διαθέσιμο στο: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/issue/view/1343>

¹⁵⁵ Φ., Ίσαρη & Μ., Πουρκός. *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογή στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2015, σελ.31-35. Διαθέσιμο στο: https://kastoria.teiwm.gr/edclass/modules/document/file.php/DMC157/Θ06-Σημειώσεις-Συγγράμματα/15327_Isari-KOY.pdf

πραγματικά στοιχεία. Αφού συλλέξει τα δεδομένα θα κληθεί να τα ερμηνεύσει με την υποκειμενικότητα της προσωπικής κρίσης και της ήδη διαμορφωμένης αντίληψης, στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη¹⁵⁶. Το ζητούμενο σε αυτήν τη μέθοδο, δεν είναι η τυποποίηση και η αντικειμενικότητα, αλλά το βάθος και η ιδιαιτερότητα του μικρού δείγματος εξεταζόμενων υποκειμένων, μέσα από μία πυκνή και εμπεριστατωμένη περιγραφή. Η πιο ευρεία αυτή προσέγγιση των υποκειμένων, δίνει την ευκαιρία να γίνει περισσότερο κατανοητό το πλαίσιο λειτουργίας των υποκειμένων, λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια και διαστάσεις της πραγματικής τους κατάστασης, μεγέθη τα οποία δεν θα ήταν αξιολογήσιμα σε περίπτωση χρήσης μίας διαφορετικής μεθόδου. Τα δεδομένα σε αυτές τις περιπτώσεις παρουσιάζονται κατά βάση με διάφορους περιγραφικούς τρόπους¹⁵⁷. Η ποιοτική έρευνα στο στάδιο αυτό πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ημιδομημένων ατομικών συνεντεύξεων. Η συνέντευξη ως μέθοδος είναι η πιο διαδεδομένη για τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων στην κοινωνική έρευνα, προϋποθέτοντας έναν καλό σχεδιασμό και καλή προετοιμασία ώστε να μπορεί να οδηγήσει στα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Βασίζεται σε μία προσέγγιση οντολογική, η οποία αντιλαμβάνεται τις απόψεις, τις εμπειρίες και τις ερμηνείες των ανθρώπων ως σημαντικές διαστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Η ημιδομημένη μορφή συνέντευξης περιλαμβάνει ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων ως οδηγό για τα θέματα που θεωρούνται σημαντικά και που πρέπει να καλυφθούν μέσα στο πλαίσιο της συνέντευξης. Υφίσταται όμως μία ευελιξία σε σχέση με ενδεχόμενη α) τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα το υποκείμενο, β) εμβάθυνση σε κάποια ερωτήματα περισσότερο από άλλα, ανάλογα με το υποκείμενο, γ) αλλαγή της σειράς των ερωτήσεων και δ) πρόσθεση ή αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων στη διαδικασία¹⁵⁸. Η ευελιξία της αυτή βοηθάει στο να διεξαχθεί μία οριοθετημένη συζήτηση που διεξάγεται αβίαστα, καθώς υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί να αναλωθεί σε στοιχεία που δεν είχαν προγραμματιστεί αλλά

---

¹⁵⁶ Βλ. Παρασκευοπούλου-Κόλια, 2020, ό.π., σελ.28.

¹⁵⁷ Βλ. Ίσαρη, Πουρκός, 2015, ό.π., σελ.31-35.

¹⁵⁸ Βλ. στο ίδιο σελ.96-97.

που κρίνεται στην πορεία σκόπιμο να εξεταστούν διότι ενδέχεται να εξηγούν στάσεις και συμπεριφορές σημαντικές για τη μελέτη του εξεταζόμενου θέματος¹⁵⁹.

Χρησιμοποιώντας τις δύο αυτές μεθόδους ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, έγινε προσπάθεια να συνδυαστούν τα πλεονεκτήματα της κάθε μίας ώστε η προσέγγιση του εξεταζόμενου θέματος να είναι όσο το δυνατό πιο ολιστική.

10.2. Α. Έρευνα Αρχείου

Η ποσοτική έρευνα έγινε με τη μελέτη και καταγραφή αρχειακού υλικού που τηρείται στη Γραμματεία του σωφρονιστικού καταστήματος σχετικά με τις αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο της άσκησης πειθαρχικού ελέγχου παραπτωμάτων των κρατουμένων. Αυτό το υλικό περιλαμβάνεται στο βιβλίο Πειθαρχικού Συμβουλίου και στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα διαχείρισης δεδομένων των Σωφρονιστικών Καταστημάτων (ΟΠΣ).

Κατά την πειθαρχική διαδικασία ενώπιον του τριμελούς πειθαρχικού Συμβουλίου του Καταστήματος (του οποίου προΐσταται ο/η Εισαγγελέας-Επόπτης ως Δικαστής Εκτέλεσης Ποινών και η σύνθεσή του, στην οποία περιλαμβάνονται ο/η προϊστάμενος/αμένη διεύθυνσης του καταστήματος και ο/η προϊστάμενος/αμένη του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας ή ο/η αρχαιότερος/η κοινωνικός/ή λειτουργός, ορίζεται στο άρθρο 70 παρ. 1 ΣωφρΚ), τηρούνται πρακτικά από έναν υπάλληλο της διοίκησης που ορίζεται ως Γραμματέας, ενώ οι αποφάσεις που λαμβάνονται για κάθε ζήτημα που άπτεται της αρμοδιότητας του Συμβουλίου¹⁶⁰, καταγράφονται στο βιβλίο του Πειθαρχικού Συμβουλίου του Καταστήματος. Σε αυτό το βιβλίο, γίνεται και μία συνοπτική καταγραφή

---

¹⁵⁹ Μ., Χαλκιάς, Π., Λάλου& Α., Μανωλέσου. *Μεθοδολογία έρευνας και εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS [Εργαστηριακός Οδηγός]*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. 2015. Διαθέσιμο στο: <https://hdl.handle.net/11419/5075>

¹⁶⁰ Το ίδιο Συμβούλιο είναι αρμόδιο και για την χορήγηση τακτικών και εκπαιδευτικών αδειών των κρατουμένων, σύμφωνα με το αρ.55 παρ.2 και αρ.58 παρ.2 τα οποία παραπέμπουν στο αρ.70 παρ. 1 του Ν. 2776/1999 (Σωφρονιστικού Κώδικα) όπου ορίζεται ως πειθαρχικό όργανο υπεύθυνο για να απονέμει αμοιβές και να επιβάλει πειθαρχικές κυρώσεις, καθώς και με το αρ.7 παρ. 2 και αρ.29 του Ν. 58819/7.4.2003 (Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης) στα οποία ορίζεται ως προεδρεύων/ουσα του Συμβουλίου ο/η Εισαγγελέας επόπτης/πτρια και οι αρμοδιότητες του Πειθαρχικού Συμβουλίου αντίστοιχα.

των απαραίτητων στοιχείων της κάθε πειθαρχικής απόφασης, σημειώνοντας το όνομα του πειθαρχικώς εγκαλούμενου κρατουμένου, τον αριθμό απόφασης, το πειθαρχικό παράπτωμα που διερευνάται εάν τελέστηκε και την πειθαρχική ποινή (εάν επιβληθεί). Μετέπειτα οι αποφάσεις αυτές καταχωρίζονται στο ΟΠΣ από το οποίο εκτυπώνονται τα αποσπάσματα πειθαρχικού ελέγχου των κρατουμένων για δικαστική ή άλλη νόμιμη χρήση.

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας έγινε καταγραφή όλων των αποφάσεων του Πειθαρχικού Συμβουλίου που εκδόθηκαν τα έτη 2020, 2021 και 2022 στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων. Βασικά στοιχεία αυτής της καταγραφής, απαραίτητα για την παρούσα έρευνα αποτελούν: α) ο συνολικός αριθμός των πειθαρχικών αποφάσεων και η κατανομή τους σε μηνιαία και ετήσια βάση, β) ο αριθμός των κρατουμένων που τιμωρήθηκαν πειθαρχικά και αυτών που αθώωθηκαν και γ) ο αριθμός των πειθαρχικών αποφάσεων και των κρατουμένων που σχετίζονται με πράξεις που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν στο οργανωμένο έγκλημα, Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι πειθαρχικό παράπτωμα που παραπέμπει σε δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος τελούμενες εντός της φυλακής θεωρήθηκε κάθε πράξη που διαθέτει τα τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά που έθεσε ως απαραίτητα στοιχεία τέλεσης οργανωμένου εγκλήματος το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1997¹⁶¹

---

¹⁶¹ Τα τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει μία εγκληματική πράξη για να παραπέμπει σε οργανωμένο έγκλημα να α) η συνεργασία μεταξύ περισσότερων των δύο προσώπων, β) η μεγάλη ή απροσδιόριστη χρονική διάρκεια, γ) οι υπόνοιες διάπραξης σοβαρών αξιόποινων πράξεων και δ) ο σκοπός επίδιξης κέρδους ή/και εξουσίας ως βασικό στόχο. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10415-2000-INIT/el/>

10.2.1. Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Στους παρακάτω πίνακες εμφανίζονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τις προαναφερόμενες πηγές και κατανέμονται ανά έτος εντός της τριετίας που μελετήθηκε. Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται οι πειθαρχικές αποφάσεις και τα παραπτώματα που διαπράχθηκαν το 2020, ακολουθεί ο πίνακας 2 που αφορά το 2021 και τέλος ο πίνακας 3 για το 2022.

ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΧΑΝΙΩΝ ΕΤΟΣ 2020					
ΜΗΝΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΑΘΩΩΘΗΚΑΝ Ή ΑΠΑΛΛΑΧΘΗΚΑΝ	ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ο.Ε.	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΓΙΑ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ο.Ε.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	15	13	3	2	2
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	8	5	2	1	1
ΜΑΡΤΙΟΣ	5	9	0	2	3
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	15	32	5	4	24
ΜΑΙΟΣ	7	8	3	2	4
ΙΟΥΝΙΟΣ	8	9	0	5	8
ΙΟΥΛΙΟΣ	27	29	3	13	15
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	39	36	14	7	9
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	12	16	5	4	7
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	17	19	6	5	12
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	61	44	50	10	15
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	28	21	23	6	10
Σύνολο	242	241	114	61	110

Πίνακας 1.

ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΧΑΝΙΩΝ ΕΤΟΣ 2021					
ΜΗΝΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΑΘΩΩΘΗΚΑΝ Ή ΑΠΑΛΛΑΧΘΗΚΑΝ	ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ο.Ε.	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΓΙΑ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ο.Ε.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	13	14	18	7	7
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	14	14	7	2	4
ΜΑΡΤΙΟΣ	21	7	18	1	1
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	19	13	10	1	1
ΜΑΙΟΣ	19	19	12	6	6
ΙΟΥΝΙΟΣ	18	9	13	1	1
ΙΟΥΛΙΟΣ	11	19	8	3	3
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	32	25	36	5	5
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	8	8	5	0	0
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	19	9	17	2	4
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	7	3	4	0	0
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	8	6	2	0	0
Σύνολο	189	146	150	28	32

Πίνακας 2

ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΧΑΝΙΩΝ ΕΤΟΣ 2022					
ΜΗΝΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΑΘΩΩΘΗΚΑΝ Ή ΑΠΑΛΛΑΧΘΗΚΑΝ	ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ο.Ε.	ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΓΙΑ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ο.Ε.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	7	8	4	1	1
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	10	13	4	3	8
ΜΑΡΤΙΟΣ	22	21	35	2	6
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	17	20	15	4	5
ΜΑΙΟΣ	13	13	2	7	10
ΙΟΥΝΙΟΣ	30	36	13	7	16
ΙΟΥΛΙΟΣ	12	10	4	2	5
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	27	25	13	5	9
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	22	61	14	8	27
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	7	5	2	0	0
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	9	8	2	4	5
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	23	37	4	2	4
Σύνολο	199	257	112	45	96

Πίνακας 3.

10.2.2. Ανάλυση δεδομένων και συμπεράσματα

Στους παραπάνω πίνακες διακρίναμε κάποιες αποφάσεις χρησιμοποιώντας τα τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά που προαναφέραμε, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και που πρέπει να διαθέτει μία εγκληματική πράξη για να παραπέμψει σε οργανωμένο έγκλημα. Με αυτά τα κριτήρια θεωρήσαμε ότι στις περιπτώσεις που ένα άτομο έχει διαπράξει είτε απόπειρα είτε τετελεσμένη κατοχή / χρήση / εισαγωγή κινητού τηλεφώνου (άρθρο. 68, παρ.2ι ΣωφρΚ) ή ναρκωτικών ουσιών (άρθρο 68, παρ.2ζ ΣωφρΚ, αφορά πράξη που παραπέμπει σε οργανωμένο έγκλημα, με τη συλλογιστική ότι οι

προπαρασκευαστικές ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν, αλλά και οι διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν για την τέλεση αυτών των πράξεων, προϋποθέτουν τη συμμετοχή (πράξη ή παράλειψη) τρίτων προσώπων, ακόμα και αν αυτά δεν αποκαλυφθούν και δεν διωχθούν. Στις περιπτώσεις δε, απειλής άσκησης / άσκησης βίας κατά συγκρατουμένων (άρθρο 68, παρ.2δ ΣωφρΚ) ή κατά μελών του προσωπικού (άρθρο 68, παρ.2γ ΣωφρΚ), κατοχής / χρήσης επικίνδυνων αντικειμένων που μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως όπλα (άρθρο 68, παρ.2στ ΣωφρΚ) ή απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών (άρθρο 68, παρ.3β ΣωφρΚ), θεωρήσαμε ότι αποτελούν πράξεις στα πλαίσια ο.ε., μόνο εφόσον διαπράχθηκαν από δύο ή περισσότερα άτομα, εφόσον δεν προέκυψε ότι ενώθηκαν τυχαία για την διάπραξη των παραπτωμάτων. Πειθαρχικά παραπτώματα που διαπράχθηκαν μεν από δύο ή περισσότερα άτομα, αλλά δεν συγκεντρώνουν τα υπόλοιπα αναγκαία χαρακτηριστικά δεν προσμετρήθηκαν ως εκδηλώσεις οργανωμένου εγκλήματος προς ανάλυση στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

Μία περαιτέρω ανάλυση στις ήδη διακριτές αποφάσεις που αφορούν πράξεις με χαρακτηριστικά ο.ε. κατέγραψε τα εξής:

Για το έτος 2020, από τις (61) αποφάσεις που αφορούν πράξεις με στοιχεία ο.ε. οι (33) αποφάσεις αφορούσαν χρήση / κατοχή κινητού τηλεφώνου, οι (13) σε χρήση / κατοχή / απόπειρα εισαγωγής ναρκωτικών ουσιών, η (1) αφορούσε απόπειρα δωροδοκίας υπαλλήλου, οι (10) απειλή άσκησης / άσκηση βίας κατά υπαλλήλων του προσωπικού ή κατά συγκρατουμένου και (4) σε κατοχή επικίνδυνων αντικειμένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως όπλα ή απαγορευμένα από τον κανονισμό είδη. Υπήρξαν δύο αποφάσεις στις οποίες τελέστηκαν πράξεις που ανήκουν σε παραπάνω από μία κατηγορίες όπως κατοχή κινητού τηλεφώνου και ναρκωτικών ουσιών, οι οποίες προσμετρήθηκαν μόνο σε μία κατηγορία. Επίσης σε μία απόφαση υπήρχε απειλή άσκησης βίας κατά υπαλλήλου συνδυασμένη με απόπειρα απόδρασης από δύο κρατούμενους, η οποία κατηγοριοποιήθηκε στην απειλή άσκησης βίας.

Για το έτος 2021, οι (28) αντίστοιχες αποφάσεις συμπεριλαμβάνουν: (13) αποφάσεις για κινητό τηλέφωνο, (7) αποφάσεις για ναρκωτικά, (7) αποφάσεις απειλής χρήσης / χρήσης βίας κατά υπαλλήλων ή κρατουμένων και (1) απόφαση για κατοχή επικίνδυνων αντικειμένων και απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών.

Για το έτος 2022, από τις (45) αποφάσεις: οι (21) αποφάσεις αφορούν κινητό τηλέφωνο, οι (8) αφορούν ναρκωτικές ουσίες, οι (7) αφορούν απειλή χρήσης / χρήση βίας κατά υπαλλήλων ή συγκρατούμενων και οι (9) αφορούν κατοχή επικίνδυνων αντικειμένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως όπλα ή απαγορευμένα από τον κανονισμό είδη.

Από τα αποτελέσματα διακρίνουμε ένα μεγάλο ποσοστό των πειθαρχικών παραπτωμάτων που πληροί τα κριτήρια που θέσαμε ώστε οι αντίστοιχες πράξεις να μπορούν να θεωρηθούν εκδήλωση κάποιας μορφής οργανωμένου εγκλήματος. Η άποψη αυτή ενισχύεται εάν αναλογιστεί κανείς ότι πολλές πειθαρχικές διώξεις είναι πιθανόν να μην περιλαμβάνουν όλους τους συμμετόχους σε μία πειθαρχικά ελεγκτέα πράξη, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις κατοχής και χρήσης κινητών τηλεφώνων και ναρκωτικών ουσιών. Οι περιπτώσεις αυτές δεν επεκτείνονται μόνο σε συγκρατούμενους που μπορεί να συμμετείχαν στην οργάνωση και εκτέλεση της πράξης αλλά σε ένα ευρύτερο πλαίσιο συμμετόχων (συγγενείς/επισκέπτες- συγκρατούμενοι και υπάλληλοι εμπλεκόμενοι σε διάφορα στάδια διακίνησης απαγορευμένων ειδών και ουσιών). Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι από τα εξεταζόμενα πειθαρχικά παραπτώματα, μόνο ένα αφορά σε απόπειρα δωροδοκίας υπαλλήλου (άρθρο 68, παρ.2θ ΣωφρΚ), ενώ για τις πράξεις της προσβολής της γενετήσιας ελευθερίας (άρθρο 68 παρ.2^ε ΣωφρΚ), της αφαίρεσης ειδών αξίας ή ανάγκης από συγκρατούμενο (άρθρο 68, παρ.3^α Σωφρ) και της απειλής ή άσκησης ψυχολογικής βίας κατά συγκρατούμενου (άρθρο 68, παρ.3γ ΣωφρΚ), πράξεις οι οποίες τυποποιούνται ως πειθαρχικά παραπτώματα και θα μπορούσαν να τελεστούν στα πλαίσια δραστηριοτήτων ο.ε., δεν καταγράφηκε καμία πειθαρχική δίωξη. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι αντίστοιχες πράξεις είτε δεν αποκαλύπτονται από τα θύματα, είτε δεν αναφέρονται από τους αρμόδιους υπαλλήλους για να κινηθεί η προβλεπόμενη πειθαρχική διαδικασία

10.3. Β. Σχεδιασμός συνεντεύξεων

Γνωρίζοντας ότι η μέθοδος της ποιοτικής συνέντευξης αποτελεί μία εξαιρετικά απαιτητική και χρονοβόρα διαδικασία ως προς τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της, απαιτώντας επικοινωνιακές δεξιότητες, ευελιξία και γνήσιο ενδιαφέρον από τον

ερευνητή¹⁶², δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο με τον οποίο θα δομηθούν τα ερωτήματα. Σκοπός της ατομικής συνέντευξης ήταν να μην αποκαλυφθούν προσωπικά χαρακτηριστικά ή ονόματα και έτσι οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν με τέτοιον τρόπο ώστε να διαφυλαχθεί η ανωνυμία. Ως κριτήριο επιλογής των κρατουμένων που κλήθηκαν για να παραχωρήσουν συνέντευξη τέθηκε η συμμετοχή σε διαδικασία πειθαρχικού ελέγχου για πράξεις με χαρακτηριστικά ο.ε. με οποιαδήποτε ιδιότητα (εγκαλούμενου, θύματος ή μάρτυρα) αλλά και ο χωροταξικός τους διαχωρισμός καθώς επιλέχθηκαν τουλάχιστον ένας από κάθε πτέρυγα και ένας κρατούμενος που κρατείται στο αναρρωτήριο του καταστήματος για προστασία. Οι πτέρυγες του καταστήματος είναι πέντε (Α έως Ε) οι οποίες χωρίζονται σε δύο ακτίνες η κάθε μία στην Α και την Β ακτίνα. Οι δύο ακτίνες αν και δεν επικοινωνούν άμεσα, έχουν ως κοινό σημείο τον κλωβό στον οποίο βρίσκεται ο υπάλληλος φύλαξης και έτσι συνήθως υπάρχει επικοινωνία και συνεννόηση μεταξύ τους. Στο αναρρωτήριο του καταστήματος το οποίο βρίσκεται στον όροφο πάνω από το ιατρείο, συχνά τοποθετούνται κρατούμενοι οι οποίοι ζητούν να προστατευτούν από τον πληθυσμό της πτέρυγας, για λόγους είτε προσωπικούς (οικονομικές/συναλλακτικές διαφορές), είτε δικονομικούς (αντίδικοι / θέματα επικαιρότητας).

Αρχικά σχεδιάστηκε να γίνει μία γνωριμία και πλήρης ενημέρωση των κρατουμένων που κλήθηκαν όσον αφορά τους στόχους της έρευνας. Η γνωριμία με τους κρατούμενους σχετιζόταν περισσότερο με την παρουσίαση του θέματος της έρευνας καθώς ως ενεργός διοικητικός υπάλληλος στην εκτέλεση των ποινών στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων, η γνώση ως προς το πρόσωπο και την επαγγελματική ιδιότητα του ερευνητή προϋπήρχε. Έτσι ως στόχοι αυτών των συνεντεύξεων τέθηκαν οι εξής:

1. να γίνει συζήτηση για κάποια πειθαρχικά παραπτώματα που τελούνται με οργανωμένο τρόπο και με τη συμμετοχή περισσότερων από δύο προσώπων, εκ των οποίων το ένα τουλάχιστον είναι κρατούμενος,
2. να συζητηθούν οι λόγοι για τους οποίους οι κρατούμενοι προβαίνουν στη διάπραξη τέτοιων παραπτωμάτων και τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η τέλεσή τους,
3. να γίνουν κατανοητές οι συνθήκες υπό από τις οποίες συγκροτείται και δραστηριοποιείται μία ομάδα κρατουμένων, με ή χωρίς τη συνεργασία άλλων

---

¹⁶² Βλ., Ίσαρη, Πουρκός, 2015, ό.π. σελ.99.
Διπλωματική εργασία

προσώπων, υπαλλήλων ή τρίτων, όταν προετοιμάζονται για τη διάπραξη ενός τέτοιου πειθαρχικού παραπτώματος και προχωρούν στην τέλεσή του,

4. να γίνει μία καταγραφή του τι θα μπορούσε να γίνει για να αποφευχθεί η διάπραξη τέτοιων πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Πριν ξεκινήσει η διαδικασία της ατομικής συνέντευξης προγραμματίστηκε η συμπλήρωση από τον συνεντευξιζόμενο ενός εντύπου συναίνεσης της εθελοντικής συμμετοχής του στην έρευνα, ενώ στο ίδιο κείμενο αναφέρεται ρητά η διασφάλιση της ανωνυμίας και η μη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων από την πλευρά του ερευνητή. Τέλος ορίστηκε πριν από τη διαδικασία των ερωτήσεων να γίνει μία ενημερωτική συζήτηση σχετικά με τον χρόνο που υπολογίζεται να διαρκέσει η συνέντευξη (20' με 30' λεπτά) καθώς και το δικαίωμα κάθε συμμετέχοντος προσώπου να μην απαντήσει σε οποιαδήποτε ερώτηση, ή και να αποχωρήσει εάν και όποτε αυτός το θελήσει κατά την διαδικασία της συνέντευξης.

10.3.1. Οδηγός ερωτήσεων

Οι ερωτήσεις των ατομικών συνεντεύξεων σχεδιάστηκαν με τέτοιον τρόπο ώστε να μην αποκαλύπτουν συγκεκριμένα πρόσωπα και καταστάσεις. Η κοινωνική οργάνωση της φυλακής, με τους άτυπους κανόνες, την υπόγεια οικονομία και τα δεινά στου εγκλεισμού¹⁶³, δεν επιτρέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών με υπηρεσιακούς παράγοντες. Στον κλειστό κόσμο της φυλακής, μία τέτοια αναφορά σε θέματα που αφορούν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας ομάδων για τη διάπραξη πειθαρχικών παραπτωμάτων αποτελεί μία επικίνδυνη για τους ίδιους διαδικασία. Η υπόνοια παροχής οποιασδήποτε σημαντικής πληροφορίας, τη στιγμή που δεν υπάρχει μάρτυρας¹⁶⁴, θα

---

¹⁶³ Σ. Σπυρέα, Κοινωνική τάξη και εμπειρία της φυλακής: μια εγκληματολογική προσέγγιση, ΔΠΘ (διδακτορική διατριβή), 2021 σελ.42 επ. DOI: [10.12681/eadd/50626](https://doi.org/10.12681/eadd/50626)

¹⁶⁴ Αποτελεί πάγια πρακτική των μελών οργανωμένων ομάδων, η οποιαδήποτε επικοινωνία με υπηρεσιακό παράγοντα εκτός της πτέρυγας να γίνεται με τουλάχιστον δύο κρατούμενους της ομάδας, ώστε να υπάρχει πάντα μάρτυρας για το τι έχει ειπωθεί στην συνάντηση.
Διπλωματική εργασία

μπορούσε να προκαλέσει τριγμούς σε ένα σύνολο σχέσεων και λειτουργιών, οι οποίες βασίζονται στην σιωπή και τον φόβο¹⁶⁵.

Οι ερωτήσεις προς συζήτηση ήταν 8 και πολλές φορές απαντήθηκαν με διαφορετική σειρά, ανάλογα την εξέλιξη της συζήτησης. Η ευελιξία αυτή της ημιδομημένης συνέντευξης¹⁶⁶, αποτέλεσε και το στοιχείο που διατηρούσε γόνιμη τη συζήτηση. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν προς συζήτηση ήταν οι εξής:

1. Είναι γνωστό ότι στη φυλακή συμβαίνουν διάφορα γεγονότα που αναφέρονται στο πειθαρχικό συμβούλιο. Σε κάποια από αυτά διώκεται πειθαρχικά ένας μόνο κρατούμενος, σε κάποια άλλα οι εγκαλούμενοι είναι περισσότεροι. Ποιες είναι οι πιο συνηθισμένες περιπτώσεις που οι εγκαλούμενοι για ένα πειθαρχικό παράπτωμα είναι περισσότεροι από δύο; Πρόκειται για κρατούμενους που ενεργούν μαζί περιστασιακά ή συστηματικά; Τι κάνουν συνήθως;
2. Αν πρόκειται για πειθαρχικά παραπτώματα που διαπράττονται ομαδικά, συμβαίνουν αυθόρμητα και τυχαία ή είναι οργανωμένα;
3. Αν τα πειθαρχικά παραπτώματα που διαπράττονται ομαδικά είναι οργανωμένα, ποιοι τα οργανώνουν και ποιοι συμμετέχουν στη διάπραξή τους;
4. Τι επιδιώκουν να πετύχουν μέσα στη φυλακή ή και έξω από αυτήν αυτοί που οργανώνουν και συμμετέχουν στη διάπραξη αυτών των πειθαρχικών παραπτωμάτων;
5. Οι ίδιοι, πώς οργανώνονται και πώς προσπαθούν να καταφέρουν ό,τι επιδιώκουν χωρίς να αποκαλυφθούν ή, αν αποκαλυφθούν, να αποφύγουν τις δυσμενείς συνέπειες, ενδεχομένως και να συνεχίσουν τη δράση τους;

---

¹⁶⁵ Α. Καρδάρια, Η μικροκοινωνία της φυλακής: ιεραρχία, άγραφοι νόμοι και... σιωπή. Έγκλημα και Τιμωρία. *Eglima.wordpress.com*, 2018. Ανακτήθηκε από: <https://eglima.wordpress.com/2018/02/24/kardara-prison/>

¹⁶⁶ Βλ., Ίσαρη, Πουρκός, 2015, ό.π. σελ.99.
Διπλωματική εργασία

6. Υπάρχουν σαφείς, διακριτοί ρόλοι μεταξύ αυτών που εμπλέκονται στη διάπραξη πειθαρχικών παραπτωμάτων που τελούνται με οργανωμένο και ομαδικό τρόπο και, αν ναι, τι είδους ρόλοι και από τι εξαρτάται η κατανομή τους;
7. Τι γίνεται με τους κρατούμενους που συμμετέχουν με οποιονδήποτε τρόπο στη διάπραξη αυτών των πειθαρχικών παραπτωμάτων; Αλλάζουν κελί ή πτέρυγα; Μπαίνουν σε καθεστώς προστασίας; Παραπέμπονται στο Πειθαρχικό Συμβούλιο της φυλακής; Αν ναι, τι γίνεται τότε; Αποκαλύπτεται η αλήθεια και υπάρχει δίκαιη μεταχείριση για όλους; Εκτός από τις πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται, υπάρχουν και άλλες συνέπειες; Αν ναι, τι είδους συνέπειες;
8. Υπάρχουν τρόποι ή μέτρα που μπορεί να πάρει η διοίκηση της φυλακής για να αποφεύγεται η διάπραξη τέτοιων πειθαρχικών παραπτωμάτων; Η πειθαρχική διαδικασία μπορεί να βοηθήσει ή πρέπει να αλλάξει;

Στο τέλος κάθε συνέντευξης, ο κρατούμενος που την παραχώρησε ερωτήθηκε εάν υπάρχει κάποιο θέμα το οποίο θεωρεί ο ότι είναι σημαντικό να αναφερθεί και να ληφθεί υπόψη στην έρευνα, και εκφράστηκαν οι ευχαριστίες του συνεντευκτή για τον χρόνο που διατέθηκε και τη συζήτηση που έγινε.

10.3.2. Διαδικασία και δυσκολίες της ατομικής συνέντευξης

Αρχικά είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι όλοι οι κρατούμενοι που κλήθηκαν να συμμετάσχουν στη συνέντευξη, δέχθηκαν με ιδιαίτερη προθυμία. Η αρχική γνωριμία μου με τους κρατούμενους υπό την ιδιότητα που διαθέτω στο Κατάστημα πίστευα ότι θα αποτελέσει ανασχετικό παράγοντα συμμετοχής τους σε αυτή τη διαδικασία καθώς οι πληροφορίες που αφορούν πειθαρχικά παραπτώματα ακόμα και υπό τη διασφάλιση της ανωνυμίας, αποτελούν θέμα που δεν συζητείται εύκολα με υπηρεσιακούς και ιδιαίτερα με διοικητικούς παράγοντες. Αυτή η ένδειξη εμπιστοσύνης στο πρόσωπό μου, συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια των συνεντεύξεων, βοηθώντας έτσι τη διαδικασία της παραγωγικής

συζήτησης. Η επιλογή του χώρου διεξαγωγής των συνεντεύξεων μέσα στις φυλακές παίζει σημαντικό ρόλο για την εξέλιξη της διαδικασίας. Η διενέργεια των συνεντεύξεων θα πρέπει να πραγματοποιείται σε ένα «ουδέτερο» μέρος, το οποίο να μην παραπέμπει στις συνθήκες της φυλακής και να δημιουργεί μία αίσθηση χαλαρότητας και εμπιστοσύνης¹⁶⁷. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε ένα γραφείο στον χώρο που βρίσκεται το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας του καταστήματος, όπου πραγματοποιούνται όλες οι κοινωνικές, εκπαιδευτικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες με συμμετοχή των κρατουμένων. Στον ίδιο χώρο υπάρχει και η δανειστική βιβλιοθήκη για τους κρατούμενους. Αντικειμενικές δυσκολίες της συνέντευξης σε φυλακή που αφορούν τη λειτουργία του καταστήματος και το έργο του ερευνητή, όπως η ποιότητα συνεργασίας, η ανάγκη παρουσίας υπαλλήλου φύλαξης ή όχι και η προσαρμογή του ερευνητή σε φυλασσόμενο περιβάλλον¹⁶⁸, δεν υπήρχαν, διότι το περιβάλλον ήταν οικείο και η παρουσία άλλου υπαλλήλου αχρείαστη με τη συνεργασία να είναι καθημερινή.

10.3.3. Προφίλ επιλεγμένων κρατουμένων

Οι κρατούμενοι, όπως προαναφέραμε, επιλέχθηκαν με κριτήριο την συμμετοχή τους σε πειθαρχική διαδικασία που ενείχαν πράξεις με χαρακτηριστικά ο.ε. καθώς και το γεγονός της κράτησης τους σε ξεχωριστές πτέρυγες με σκοπό την συλλογή πληροφοριών από όλες τις πτέρυγες για την προβληματική της εργασίας. Η ποινική κατάσταση των εν θέματι κρατουμένων έχει ως εξής:

K1. Αλλοδαπός κατάδικος, με 3 δικαστικές αποφάσεις, ο οποίος εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης και άλλες ποινές κάθειρξης, έχοντας μεταχθεί και σε τέσσερα καταστήματα λόγω πειθαρχικών μεταγωγών.

K2. Έλληνας κατάδικος, με 9 δικαστικές αποφάσεις, ο οποίος εκτίει ποινές κάθειρξης και ποινές φυλάκισης και έχει μεταχθεί σε άλλα δύο καταστήματα με πειθαρχικές μεταγωγές.

---

¹⁶⁷ D., I., Newman, (1958). *Research Interviewing in Prison. The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, Vol. 49, No. 2, 1958, σελ. 128-129. Διαθέσιμο στο: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol49/iss2/4/>

¹⁶⁸ Βλ. στο ίδιο σελ. 127-128.
Διπλωματική εργασία

K3. Έλληνας κατάδικος, με 5 δικαστικές αποφάσεις, ο οποίος εκτίει ποινή κάθειρξης και φυλάκισης και έχει μεταχθεί με πειθαρχικές μεταγωγές σε άλλα δύο καταστήματα της Κρήτης.

K4. Έλληνας κατάδικος, με 12 δικαστικές αποφάσεις ο οποίος εκτίει ποινές κάθειρξης και φυλάκισης.

K5. Έλληνας κατάδικος με 1 δικαστική απόφαση, ο οποίος εκτίει ποινή κάθειρξης.

K6. Αλλοδαπός κατάδικος με 1 δικαστική απόφαση ο οποίος εκτίει ποινή κάθειρξης.

K7. Αλλοδαπός κατάδικος με 1 καταδικαστική απόφαση, ο οποίος εκτίει ποινή κάθειρξης και έχει μεταχθεί σε τέσσερα καταστήματα με πειθαρχικές μεταγωγές.

10.3.4. Απαντήσεις

Στις συνεντεύξεις συμμετείχαν 7 κρατούμενοι οι οποίοι για λόγους διασφάλισης της ανωνυμίας αριθμούνται με τους κωδικούς K1-K7. Πρόκειται για Έλληνες και αλλοδαπούς κρατούμενους οι οποίοι έχουν συμμετάσχει σε πειθαρχική διαδικασία με οποιαδήποτε ιδιότητα (εγκαλούμενου, θύματος ή μάρτυρα). Όλοι τους έχουν εμπειρία στις ελληνικές φυλακές καθώς εκτίουν ποινές φυλάκισης άνω των 3 ετών με κάποιους από αυτούς να εκτίουν ποινή κάθειρξης έως 20 ετών.

1ο ερώτημα: Ο K1 ανέφερε ως συνηθέστερη περίπτωση την «κατοχή ουσιών» (ναρκωτικών σε οποιαδήποτε μορφή) και «περιστασιακή συνεργασία των συμμετεχόντων». Ο K2 απάντησε «η φασαρία με άλλους κρατούμενους με βία» αναφέροντας ότι «άλλοτε λειτουργούν συστηματικά και άλλοτε περιστασιακά, ανάλογα την περίπτωση και τον λόγο της φασαρίας». Ο K3 όρισε ως συνηθέστερες περιπτώσεις «τις συμπλοκές κρατουμένων για χρέη που αφορούν ναρκωτικά και τις απαγωγές κρατουμένων με σκοπό να δοθούν λύτρα έξω στην κοινωνία». Η συνεργασία τους είναι άλλοτε περιστασιακή διότι κάποιои μπλέκουν τυχαία και τους παίρνει η μπάλα επειδή είναι φίλοι, ενώ άλλοι (με μεγάλες ποινές) συνεργάζονται συστηματικά». Ο K4 παρουσίασε ως συνηθέστερο ομαδικό πειθαρχικό αδίκημα «τη στάση και διαμαρτυρία με αποτέλεσμα την απείθεια, την άσκηση βίας συνήθως με μαχαίρια για την υπερίσχυση στην πτέρυγα» αναφέροντας ότι «συνεργάζονται συστηματικά για να το πετύχουν». Ο K5 αναφέρει τα «ναρκωτικά και τη διεύθυνση

διακίνησης στην πτέρυγα, τους βιασμούς και την διαχείριση χρημάτων από πώληση αλκοόλ και τον τζόγο» ως τα συνηθέστερα ομαδικά πειθαρχικά παραπτώματα, αναφέροντας ότι η συνεργασία είναι «περιστασιακή και αλλάζει ανάλογα με τα γούστα του καθενός που θέλει να βγάλει λεφτά ή να κάνει τέτοια πράγματα». Ο Κ6 αναφέρει τα «κινητά τηλέφωνα και οι φασαρίες μεταξύ των κρατουμένων ενώ η συνεργασία τους είναι ευκαιριακή και συνεργάζονται ανάλογα την περίπτωση». Ο Κ7 θεωρεί ότι «τα ναρκωτικά, οι φασαρίες μεταξύ κρατουμένων και οι περιπτώσεις θανάτου κρατουμένου είναι οι πιο συχνοί λόγοι για ομαδικά πειθαρχικά» αναφέροντας ότι «είναι μία νόμιμη λειτουργία και όχι περιστασιακή».

2ο ερώτημα: Ο Κ1 απάντησε ότι «είναι οργανωμένα κατά βάση» ο Κ2 «στα περισσότερα ομαδικά πειθαρχικά εάν το πρόβλημα δεν επιλυθεί επί τόπου (υπάρχουν κάμερες ή υπάλληλος), τότε οργανώνεται για άλλη στιγμή η πράξη αλλά υπάρχουν και κάποιες περιπτώσεις που αυθόρμητα και χωρίς να το υπολογίζει κανένας συμβαίνουν ομαδικά πειθαρχικά». Ο Κ3 δήλωσε ότι «υπάρχουν και οι οργανωμένες περιπτώσεις όπως για παράδειγμα για την αρχηγία στην πτέρυγα που είναι σταθερή η οργάνωση, αλλά υπάρχουν και οι περιπτώσεις που τυχαία μπορεί να συμβούν όπως μια φασαρία». Ο Κ4 πιστεύει ότι «κατά βάση για τα σοβαρά θέματα λειτουργούν με οργάνωση ενώ για πιο ασήμαντα θέματα λειτουργούν και αυθόρμητα». Ο Κ5 θεωρεί ότι «για τα ναρκωτικά λειτουργούν οργανωμένα ενώ σε άλλα θέματα λειτουργούν ευκαιριακά». Ο Κ6 αναφέρει «ενεργούν οργανωμένα» και ο Κ7 αναφέρει «λειτουργούμε οργανωμένα συνήθως. Όμως υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις που δεν μπορείς να περιμένεις ή μπλέκεις αν δεις δικό σου άτομο να μπλέκει σε φασαρία ή κάτι άλλο».

3ο ερώτημα: Ο Κ1 δήλωσε ότι «κανονικά είναι ισάξιοι απλά η υπηρεσία τους βάζει άλλους πιο πάνω και άλλους πιο κάτω», ο Κ2 «οι αρχηγοί της πτέρυγας οργανώνουν το πώς θα γίνει κάτι και το λέει στους δικούς του». Στην ίδια ερώτηση ο Κ3 δήλωσε «τους οργανώνει όλους ο αρχηγός το τι θα γίνει, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου κάποιος που του έχει αδυναμία ή υποχρέωση ο αρχηγός και μπαίνει στο παιχνίδι για δική του υπόθεση οπότε κανονίζει και εκείνος τι θα γίνει». Ο Κ4 απάντησε «οι αρχηγοί της ακτίνας οργανώνουν τα πάντα μαζί με τα τσιράκια τους αλλά μπορεί να συμμετέχει και υπάλληλος της υπηρεσίας. Μπορεί να είναι στο κόλπο ή να θέλει γίνει κάτι σε κάποιον κρατούμενο. Πολλά ακούγονται». Ο Κ5 ανέφερε «κακοποιοί και ναρκέμποροι που δεν είναι τοξικομανείς και το κάνουν και παραμένουν μέσα για να βγάλουν χρήματα και βγάζουν

πολλά μέσα, είναι κατά βάση αλλοδαποί». Ο Κ6 απάντησε «όλοι μαζί κάνουν τα ίδια» εννοώντας ότι υπάρχει ελεύθερη ιεραρχία περιστασιακά ενώ ο Κ7 ανέφερε «ένας αρχηγός τους οργανώνει όλους».

4ο ερώτημα: Ο Κ1 απάντησε «δεν γνωρίζω τι μπορεί να θέλουν», ο Κ2 «κάποιος άνθρωπος που θέλει να έχει ισχύ μέσα στη φυλακή και είναι και έξω σκληρός τον βοηθάει, γιατί κερδίζει σεβασμό και φόβο ενώ η υπηρεσία τον σέβεται περισσότερο». Ο Κ3 δήλωσε «η επιδίωξη να γίνει γνωστό το όνομα τους και να αποκτήσουν ισχύ η οποία μεταφέρεται και έξω». Ο Κ4 ανέφερε «κερδίζουν την εύνοια της υπηρεσίας καθώς τους ισχυρούς δεν τους κάνει έρευνα στο κελί, κερδίζουν δικά τους δικαιώματα και πολλά κέρδη από εκβιασμούς και αρπαγές». Ο Κ5 δήλωσε ότι «κερδίζουν τη συγκέντρωση χρήματος, εξουσίας και ατιμωρησία», ο Κ6 ότι «κάνουν πειθαρχικά μόνο για εσωτερικό λόγο» εννοώντας την ισχύ και τα λεφτά, ενώ ο Κ7 δήλωσε «άλλοτε γίνεται για μέσα και άλλοτε για έξω για παράδειγμα στην αρπαγή γίνεται για τα λεφτά έξω, ενώ για άλλου είδους προστασία όπως για κάποιον φίλο γίνεται για λόγους που αφορούν το μέσα. Άλλοτε πάλι αφορούν και λόγους και μέσα και έξω».

5ο ερώτημα: Ο Κ1 απάντησε «δεν γνωρίζω πώς συμβαίνει αυτό», ο Κ2 δήλωσε ότι «υπάρχει απόλυτη μυστικότητα για τον ισχυρό και αν μαθευτεί κάτι τότε η υπηρεσία τον ρίχνει στα μαλακά για να μπορεί να διαπραγματευτεί μαζί του άλλα θέματα που την ενδιαφέρουν». Ο Κ3 δήλωσε «οι αρχηγοί βάζουν άλλους μπροστά και δεν κρατούν ποτέ απαγορευμένα πράγματα, βάζουν άλλους να είναι εκτελεστικά όργανα, οφείλουν να μπουκώσουν σε κάθε φασαρία ενώ άλλοι χρησιμοποιούνται για να παρκάρουν τα κινητά. Για να αποφύγουν τις συνέπειες δουλεύουν μακριά από κάμερες αλλά εάν πιαστεί κάτι σε κάμερα προσπαθούν να πείσουν τους υπαλλήλους ότι έγινε αλλιώς και ο αρχηγός πάει στον Αρχιφύλακα και του ζητά διαπραγμάτευση». Ο Κ4 ανέφερε ότι «συνήθως όλα τα φορτώνεται ένας όταν είναι συνεννοημένος, ή μπορεί να δίνουν άλλους εκτός οργάνωσης για να την γλιτώσουν». Ο Κ5 ανέφερε ότι «εξασφαλίζουν να τα πάρει κάποιος επάνω του με τη συναίνεσή του και προσπαθώντας να εξασφαλίσει και την ανοχή του υπηρεσιακού παράγοντα». Ο Κ6 δήλωσε «ανάλογα με την περίπτωση το παίρνουν επάνω τους κάποιοι παππούδες ή κάποιοι που τελειώνει η ποινή τους για να μην τιμωρηθούν οι άλλοι» ενώ ο Κ7 απάντησε «το παίρνουν επάνω τους συνήθως όσοι έχουν ισόβια για να γλιτώσουν οι άλλοι ή μπορεί να δώσουν λεφτά στην υπηρεσία».

6^ο ερώτημα: Ο Κ1 απάντησε «όλοι μπορούν να κάνουν τα πάντα, δεν έχει διαφορά». Ο Κ2 απάντησε «ο αρχηγός έχει δύο με τρεις, ίσως και περισσότερους δικούς του ενώ ο ένας του μεταφέρει τα προβλήματα της πτέρυγας. Αυτός αποτελεί και το δεξί του χέρι και ο αρχηγός επεμβαίνει στις περιπτώσεις που κάποιο πρόβλημα από αυτά είναι σοβαρό. Τις συναλλαγές των προϊόντων τις αναλαμβάνει άλλος ο οποίος αναφέρει στον αρχηγό την εξέλιξη της συναλλαγής. Όλοι αυτοί είναι μνημένοι στο έγκλημα». Ο Κ3 δήλωσε «ναι είναι διακριτοί. Υπάρχει ο αρχηγός, μετά είναι ο υπαρχηγός ο οποίος αναλαμβάνει και όταν λείπει με μεταγωγή ο αρχηγός από τη φυλακή. Ο υπαρχηγός είναι δεξί χέρι του αρχηγού και τον σέβονται όπως και τον αρχηγό, υπάρχουν αυτοί που μπαίνουν στις φασαρίες και είναι συνήθως πυγμάχοι, ενώ άλλοι ξέρουν να δουλεύουν καλά το μαχαίρι και τέλος είναι οι αποθήκες, αυτοί που είναι για να παρκάρουν τα κινητά και τις ουσίες». Ο Κ4 δήλωσε «είναι ο αρχηγός που έχει τις μεγαλύτερες διασυνδέσεις μέσα και έξω από τη φυλακή, μετά είναι ο υπαρχηγός και μετά τρία με τέσσερα τσιράκια που συμμετέχουν σε όλα τα θέματα και προσέχουν συνέχεια τι γίνεται και τρέχουν και το λένε. Υπάρχουν επίσης και οι εκτελεστές αυτοί που είναι πιο σκληροί. Τις περισσότερες φορές παίρνουν πληροφορίες από έξω για την προϊστορία του καθενός και έτσι σε κατατάσσουν ή σε τιμωρούν». Ο Κ5 «υπάρχει αρχηγός ο οποίος αγαπάει το χρήμα και δεν πίνει ναρκωτικά, αυτός που εισάγει τα ναρκωτικά με τη βοήθεια ή όχι του υπηρεσιακού παράγοντα, οι διακινητές των ναρκωτικών και οι μπράβοι οι οποίοι είναι για την φύλαξη του αρχηγού. Ο Κ6 δήλωσε ότι «δεν υπάρχει ιεραρχία όλοι μπορούν να τα κάνουν όλα είναι το ίδιο», ενώ ο Κ7 απάντησε «υπάρχει ιεραρχία. Πρώτος είναι ο αρχηγός που συνήθως έχει περισσότερα χρήματα ή μεγαλύτερη ποινή. Μετά είναι ο βοηθός του αρχηγού ένας ή και δύο οι οποίοι είναι και αυτοί παλιοί με μεγάλες ποινές. Υπάρχει πάντα ένας ήρεμος για να κάνει τις διαπραγματεύσεις. Άλλοι ένας ή δύο είναι για αποθήκες (πάρκινγκ) παράνομων όπλων και κινητών οι οποίοι δεν μπαίνουν στην φασαρία γιατί φοβούνται. Υπάρχει ο ισοβίτης που θα πάρει τα πάντα επάνω του και μπορεί καμιά φορά αυτός να είναι και ο αρχηγός. Υπάρχει άλλος ένας ή δύο που έχουν πολλά χρήματα και βοηθάνε με τα λεφτά τους. Οι δυνατοί και ψηλοί είναι αυτοί που σε μία φασαρία πάνε μπροστά ενώ υπάρχουν και οι κοντοί και γρήγοροι που συνήθως πάνε από πίσω για να χτυπήσουν με μαχαίρια από πίσω. Πάντα υπάρχει και ένας έξυπνος για να πηγαίνει κόντρα στον αρχηγό, ώστε να υπάρχει ισορροπία και να βοηθάει να μην παίρνονται λάθος αποφάσεις».

7^ο ερώτημα: Ο Κ1 δήλωσε ότι «όλοι την πληρώνουν, δεν αποκαλύπτεται η αλήθεια και δεν υπάρχει δίκαιη μεταχείριση. Γίνονται και άλλα, πιο παλιά είχε ζύλο και βρέξιμο με μάνικα». Ο Κ2 απάντησε «αυτούς που έχουν δύναμη η υπηρεσία τους ρίχνει στα μαλακά, ίσως και τίποτα. Υπάρχει μία μερίδα ανθρώπων που βάζει τους κανόνες στην πτέρυγα. Μπορεί και ο Αρχιφύλακας και ο Διευθυντής να είναι σκληρός με τα προβλήματα της φυλακής και με τους αρχηγούς αλλά εκεί μετά έχει ενέδρες έξω και άλλα οπότε είναι δύσκολα. Άλλου είδους τιμωρία δεν έχω δει εγώ». Ο Κ3 απάντησε «ανάλογα με την περίπτωση. Αν η ομάδα καταφέρει να επιβιώσει τότε η αντίπαλη πλευρά μπορεί να αλλάξει πτέρυγα χωρίς την συμμετοχή του εισαγγελέα. Εάν όμως γίνει πειθαρχικό συμβούλιο τότε γίνεται σίγουρα αλλαγή πτέρυγας ή μπαίνουν προστασία. Εάν έχουν γράψει οι κάμερες τότε θα πέσουν και πειθαρχικά και πειθαρχικές μεταγωγές δεν γλιτώνουν εύκολα». Ο Κ4 δήλωσε «πολλοί κρατούμενοι δεν τιμωρούνται καθόλου. Τους φωνάζει η υπηρεσία, μιλάνε και μετά όλα καλά. Αν γίνει μπροστά στις κάμερες δεν μπορεί να αποφευχθεί. Δεν αποκαλύπτεται πάντα η αλήθεια. Σε περίπτωση φασαρίας λέω στο Συμβούλιο ότι τον έβρισα και γι' αυτό με χτύπησε και τέλος». Ο Κ5 απάντησε ότι «δεν αποκαλύπτεται πάντα η αλήθεια, συνήθως τα παίρνει κάποιος πάνω του. Πολλές φορές κάποιος έχουν και την κάλυψη της υπηρεσίας σε διακίνηση παράνομων ειδών και ναρκωτικών ή σωματικές βλάβες. Υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί να τιμωρηθείς με αλλαγή πτέρυγας αλλά κατά βάση η υπηρεσία τα προωθεί όλα σε πειθαρχική διαδικασία». Ο Κ6 δήλωσε ότι «σε πολλές περιπτώσεις αντί για πειθαρχικό γίνεται έρευνα για παράδειγμα εάν δε θέλω κάποιον στο κελί μου και τον διώχνω τότε μετά έχει έρευνα στο κελί. Ανάλογα με το τι θα γράψει ο υπάλληλος στην αναφορά του θα γίνει και η αντίστοιχη χρέωση του πειθαρχικού. Στο Συμβούλιο, επειδή ο εισαγγελέας δεν ήταν μπροστά δεν γίνεται σωστή δίκη. Ό,τι του πούνε». Ο Κ7 απάντησε «μπορούν οι τέσσερις πιο δυνατοί της οργάνωσης, ο αρχηγός, ο υπαρχηγός, ο έξυπνος και ο διαπραγματευτής να πάνε στην υπηρεσία και να μιλήσουν για να αποφασίσουν τι θα γίνει. Συνήθως τα παίρνει επάνω του ο ισοβίτης ή κάποιο θύμα που του έχουν μιλήσει και ξέρει. Εάν συμφωνηθεί να την πληρώσει αυτός τον δίνουν για πειθαρχικό ή για αλλαγή πτέρυγας ή και να μείνει μέσα στο κελί του χωρίς να χρειαστεί να περάσει συμβούλιο».

8^ο ερώτημα: Ο Κ1 ανέφερε «όχι δεν μπορεί να κάνει κάτι η φυλακή. Το συμβούλιο δε βοηθάει τα κάνει χειρότερα. Πρέπει να αλλάξει όπως δικάζει». Ο Κ2 απάντησε «θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη ασφάλεια και η διοίκηση να είναι πιο δυναμική για να τα αποτρέπει».

Η πειθαρχική διαδικασία πρέπει να αλλάξει γιατί έτσι δεν μπορεί να βοηθήσει. Όσοι είναι στο οργανωμένο έγκλημα πρέπει να πηγαίνουν σε άλλο κατάστημα και να μην είναι μαζί με όλους τους άλλους κρατούμενους. Πρέπει να αλλάξει η εικόνα στη φυλακή». Ο Κ3 δήλωσε «θα μπορούσε να γίνει διαχωρισμός στις ποινές και να μην μπαίνουν οι υπόδικοι με τους ισοβίτες. Επίσης οι χρήστες δεν πρέπει να μπαίνουν με τους έμπορους διότι έτσι θα γίνεται πάντα εκμετάλλευση για τη χρήση. Το να είναι οι κρατούμενοι πιο κοντά στον τόπο τους για να έχουν επισκεπτήρια θα μπορούσε να βοηθήσει. Να τα έλεγες κάπου. Η πειθαρχική διαδικασία βοηθάει δεν μπορώ να πω ότι δε βοηθάει». Ο Κ4 είπε «η διοίκηση πρέπει να προχωρήσει σε αύξηση των πειθαρχικών μέτρων. Να πάρει πιο αυστηρά μέτρα, να κλείνει την πτέρυγα ή το προαύλιο. Οι έλεγχοι στην πτέρυγα πρέπει να είναι πιο συχνοί. Υπάρχει μεγάλο κενό. Ενώ κάποιοι τρώνε πειθαρχικό και δεν μπορούν να δουλέψουν, πάνε σχολείο και παίρνουν μεροκάματα οπότε κάποιοι το εκμεταλλεύονται και δεν τους νοιάζει που τιμωρούνται. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις που στο ίδιο κελί με μέλη της ομάδας που έχουν τον ρόλο της αποθήκης (πάρκινγκ) βάζουν και έναν άσχετο κρατούμενο που δεν έχει καμία σχέση με αυτούς έτσι ώστε να χρεώνεται αυτός τα ευρήματα σε περίπτωση έρευνας. Δε δουλεύει καλά η πειθαρχική διαδικασία και θέλει αλλαγή». Ο Κ5 απάντησε «πρέπει να γίνει ένας σαφής διαχωρισμός των κρατούμενων ανάλογα με το είδος της ποινής και την εθνικότητα. Επίσης θα πρέπει ανά πάσα στιγμή η επαφή με τον εισαγγελέα να είναι άμεση όταν χρειάζεται. Η άμεση αυτή ανταπόκριση του εισαγγελέα θα μπορούσε να βοηθήσει να μην γίνουν πολλά. Η πειθαρχική διαδικασία μπορεί να βοηθήσει στην ευταξία του καταστήματος, εάν θέλει μπορεί να επιδράσει στα οργανωμένα πειθαρχικά παραπτώματα». Ο Κ6 απάντησε «όχι δε γίνεται σωστή απονομή δικαιοσύνης και δεν μπορεί να αλλάξει κάτι στο πειθαρχικό γιατί ο εισαγγελέας δεν εξετάζει αναλυτικά τα θέματα. Είναι καλύτερα να έρθει εισαγγελέας ξένος από έξω γιατί ρωτάει πιο πολλά πράγματα και είναι πιο δίκαιος. Το πειθαρχικό συμβούλιο χρειάζεται αλλά όμως να έχει πιο αυστηρές ποινές στην αρχή για να μην υπάρχει μετά ξανά υποτροπή». Ο Κ8 τέλος απάντησε «όχι δεν μπορεί να κάνει κάτι η φυλακή γιατί υπάρχουν οι νόμοι αλλά υπάρχουν και οι νόμοι της φυλακής. Ό,τι και να κάνουν θα υπάρχει κάποια λύση. Στη δράση υπάρχει και αντίδραση. Το Συμβούλιο δεν μπορεί να βοηθήσει γιατί δεν μπορεί να αλλάξει κάτι με την ποινή. Ακόμα και να γίνει κάτι με το Συμβούλιο και να ψάχνει περισσότερο, δεν θα αλλάξει κάτι».

10.3.5. Ανάλυση απαντήσεων και συμπεράσματα

Η ανάλυση των απαντήσεων είναι θεματική και αφορά την κάθε ερώτηση ξεχωριστά, όπως έγινε και η παράθεση των απαντήσεων.

Στην πρώτη ερώτηση υφίσταται μία γενική σύμπτωση των απόψεων σχετικά με τις περιπτώσεις πειθαρχικών παραπτωμάτων που τελούνται με συμμετοχή δύο ή περισσότερων δραστών, όπου η κατοχή ή χρήση ναρκωτικών ουσιών και η απειλή ή άσκηση βίας κατά συγκρατούμενων για διάφορους λόγους αποτελούν την πιο συχνή απάντηση. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών των παραπτωμάτων τα οποία οδηγούν στη συμμετοχή περισσότερων του ενός ατόμων φαίνεται να είναι αρχικά η ανάγκη συνεννόησης για τη διακίνηση και την αποθήκευση των ναρκωτικών ουσιών, καθώς και η διαχείριση των χρημάτων που συλλέγονται από αυτά, ενώ για την άσκηση βίας κατά συγκρατούμενων εξηγείται ως συμπλοκή ομάδων για οικονομικούς σκοπούς ή άλλα οφέλη όπως ο έλεγχος της πτέρυγας ή ξεκαθάρισμα λογαριασμών. Υπήρξαν επίσης αναφορές των επτά κρατουμένων που παραχώρησαν συνεντεύξεις για συμμετοχή σε βιασμούς, και απαγωγές μέσα στο κατάστημα, πράξεις που κατά την άποψή τους, συνδέονται με συμμετοχούς που βρίσκονται εκτός φυλακής. Η σύμπραξη των ομάδων αυτών φαίνεται για κάποιους να λειτουργεί περιστασιακά και ευκαιριακά ενώ για άλλους να είναι μόνιμη και σταθερή. Υπάρχει και η άποψη ότι εξαρτάται από την κατάσταση και τις συνθήκες που επικρατούν για το εάν θα προκύψει να είναι τυχαία ή συστηματική η συνεργασία τους. Τα σοβαρά παραπτώματα, όπως φαίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις, τα οποία έχουν και ποινικές προεκτάσεις ως πράξεις που είναι και ποινικά κολάσιμες, τελούνται κατά βάση με ομαδικότητα.

Στην δεύτερη ερώτηση οι περισσότεροι συμφώνησαν στο γεγονός ότι κατά βάση οι ομάδες λειτουργούν οργανωμένα, ενώ συμφωνούν σχεδόν όλοι ότι υπάρχουν και περιπτώσεις που οι ομάδες θα λειτουργήσουν αυθόρμητα και δεν υπάρχει χρόνος για να οργανωθεί μία πράξη. Σύμφωνα με κάποιες απόψεις, σε αυτό συμβάλει και το γεγονός της υποχρέωσης άμεσης εμπλοκής και υποστήριξης από όλα τα μέλη σε θέματα που αφορούν κάποιο μεμονωμένο μέλος, οπότε μία τυχαία εμπλοκή όλης της ομάδας δεν αποκλείεται. Το οργανωτικό στοιχείο των ομάδων αυτών παραπέμπει στον οργανωσιακό παράγοντα χαρακτηρισμού των εγκληματικών ομάδων ως οργανωμένο έγκλημα καθώς και των συμμοριών που συναντήσαμε παραπάνω.

Στην τρίτη ερώτηση οι περισσότεροι ανέφεραν ως οργανωτή των ομαδικών πειθαρχικών παραπτωμάτων κάποιον αρχηγό κρατούμενο, ενώ υπήρξε και η άποψη ότι το παράπτωμα δεν οργανώνεται από ένα μόνο πρόσωπο αλλά από όλην την ομάδα. Υπήρξε και μία αναφορά που συμπεριέλαβε και υπάλληλο μέσα σε αυτούς που μπορεί να οργανώνουν μία ομαδική διάπραξη πειθαρχικού παραπτώματος.

Στην τέταρτη ερώτηση οι περισσότερες απαντήσεις κατευθύνθηκαν στην απόκτηση ισχύος μέσα στην φυλακή, είτε οικονομική είτε εξουσιαστική, με σκοπό τον «έλεγχο» της πτέρυγας για την επίτευξη των σκοπών της ομάδας. Ανάμεσα σε αυτούς τους σκοπούς αναφέρθηκε και η ατιμωρησία ή η εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών της ομάδας από την υπηρεσία, στοιχείο που αναδεικνύει την επιρροή που μπορεί να ασκεί στην διοίκηση της φυλακής η συμμετοχή σε μία τέτοια ομάδα, σύμφωνα με την άποψη ενός αριθμού κρατουμένων. Υπάρχει και η άποψη ότι η ισχύς που αποκτούν τα μέλη μιας οργανωμένης ομάδας όσο είναι μέσα στη φυλακή, εξαπλώνεται και στον έξω κόσμο όταν αργότερα αποφυλακιστούν.

Στην πέμπτη ερώτηση, είναι ξεκάθαρη η πρακτική που παρουσιάζεται από όλους σχεδόν τους συμμετέχοντες που παραχώρησαν συνέντευξη ότι την τέλεση της πειθαρχικής πράξης «χρεώνεται» (όταν αυτό είναι δυνατό) ο κρατούμενος, του οποίου η ποινική και πραγματική κατάσταση είναι τέτοια ώστε να τον επηρεάζει λιγότερο από τους υπόλοιπους μία πειθαρχική ποινή. Αυτό το άτομο είναι συνήθως προαποφασισμένο ότι θα αναλάβει να επιβαρυνθεί την πειθαρχική ποινή. Για παράδειγμα ένας κρατούμενος με ποινή ισόβιας κάθειρξης, έχοντας ως δεδομένο το μεγάλο διάστημα πραγματικής έκτισης έως ότου συμπληρώσει τις τυπικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση τακτικής άδειας και υπό όρον απόλυσης, αναλαμβάνει την ευθύνη για τα πειθαρχικά παραπτώματα, η ισχύς των οποίων θα έχει λήξει μέχρι τότε. Κατατέθηκε επίσης η άποψη ότι οι βαρυποινίτες και αρχηγοί των ομάδων δεν τιμωρούνται αυστηρά λόγω της επιρροής που μπορούν να ασκήσουν, οπότε αναλαμβάνουν αυτοί την ευθύνη. Σίγουρα πάντως από τις απαντήσεις γίνεται σαφές ότι σύμφωνα με την άποψη των επτά κρατουμένων που παραχώρησαν συνέντευξη, κατά την πειθαρχική διαδικασία στις περιπτώσεις των πειθαρχικών παραπτωμάτων που τελούνται από περισσότερους του ενός κρατουμένους, συχνά, δεν γίνεται αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας αλλά μία δίκη με επιλεγμένους δράστες και θύματα. Υπήρξε ωστόσο και η άποψη ότι μπορεί να δοθούν λεφτά στην υπηρεσία για την αποφυγή της

πειθαρχικής δίωξης και όταν ερωτήθηκε με ποιον τρόπο η απάντηση ήταν ότι γενικά δίδονται κάποια χρήματα χωρίς την αναφορά σε κάτι συγκεκριμένο.

Στην έκτη ερώτηση είναι επίσης ξεκάθαρη και λεπτομερής η περιγραφή των περισσότερων συμμετεχόντων ως προς την ύπαρξη αυστηρής ιεραρχίας στις ομάδες. Οι απόψεις συμπίπτουν στην ύπαρξη αρχηγού και υπαρχηγού οι οποίοι κατά βάση είναι βαρυνιοί ή ισχυρά οικονομικοί κρατούμενοι, με αναφορές των περισσότερων για την ύπαρξη και άλλων μελών οι οποίοι αναλαμβάνουν ρόλους ανάλογα με τη σχέση που έχουν με τον αρχηγό και τα ιδιαίτερα πνευματικά και σωματικά τους χαρακτηριστικά. Η δομή αυτή των ομάδων θυμίζει έντονα το βασικό χαρακτηριστικό των συμμοριών των φυλακών και, κατ' επέκταση, των «συμπράξεων» οι οποίες παραπέμπουν στο οργανωμένο έγκλημα.

Στην έβδομη ερώτηση οι αναφορές που κάνουν λόγο για διαπραγμάτευση μεταξύ υπηρεσιακών παραγόντων και των επικεφαλής ή μελών των ομάδων που δρουν με οργανωμένο τρόπο είναι σημαντικές δημιουργώντας την εντύπωση επιλεκτικότητας στον τρόπο απονομής «πειθαρχικής δικαιοσύνης». Κάποιοι από ερωτώμενους αποδίδουν αυτήν την επιλεκτικότητα στο γεγονός ότι κάποιοι υπηρεσιακοί παράγοντες υποκύπτουν σε ενδεχόμενο εκβιασμό ή απειλές αντιπoiών εκτός φυλακών (ενέδρες κ.λ.π.)¹⁶⁹, ενώ άλλοι στο γεγονός της διαπραγμάτευσης της πειθαρχικής δίωξης με απώτερο σκοπό μία άτυπη συμφωνία διατήρησης της ηρεμίας στην πτέρυγα. Κατά την ίδια άποψη εάν το γεγονός είναι καταγεγραμμένο από τις κάμερες της φυλακής τότε δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθούν αντίστοιχες διαπραγματεύσεις ή κάλυψη του γεγονότος. Υπάρχει επίσης η άποψη ότι κατά την πειθαρχική διαδικασία δεν απονέμεται δικαιοσύνη, με ευθύνη του εισαγγελέα επόπτη, ο οποίος δεν ερευνά σε βάθος τα περιστατικά, αποδεχόμενος τα στοιχεία όπως παρουσιάζονται στη γραπτή αναφορά του υπαλλήλου ή όπως περιγράφονται από τους ίδιους τους κρατούμενους, προκειμένου η πειθαρχική ποινή να «χρεωθεί» κάθε φορά στον κατάλληλο άνθρωπο. Υπάρχει επίσης και η δήλωση ότι υφίστανται και «εναλλακτικές» κυρώσεις ή άλλες συνέπειες, αντί αυτών που

---

¹⁶⁹ Παράδειγμα: περίπτωση 12-20 Μαΐου 2006, 439 άνθρωποι σκοτώθηκαν στο Σάο Πάολο σε μία περίοδο όπου ένα κύμα βίας που συνδέθηκε με το οργανωμένο έγκλημα (οργάνωση PCC), με επιθέσεις εναντίων κυρίως αστυνομικών και σωφρονιστικών υπαλλήλων, εκτεταμένες ζημιές σε τράπεζες και δημόσια κτήρια όπως αστυνομικά τμήματα, καταστροφές σε υπηρεσιακά οχήματα και μέσα συγκοινωνίας όπως λεωφορεία.

<https://www.scielo.br/j/ea/a/mWPVHtSNcZYQjCxCptvMRrDx/?lang=en&format=pdf>

προβλέπονται στον ΣωφρΚ και μπορεί να επιβάλλει το πειθαρχικό Συμβούλιο, όπως είναι η έρευνα στο κελί, ή αλλαγή πτέρυγας ή η αλλαγή σε κελί προστασίας εκτός πτέρυγας. Στην όγδοη και τελευταία ερώτηση υποστηρίζεται έντονα η άποψη του διαχωρισμού των κρατουμένων ανάλογα με την ποινική τους κατάσταση (να μην τοποθετούνται μαζί υπόδικοι και βαρυποινίτες) και ανάλογα με το είδος κάποιων εγκλημάτων (να διαχωρίζονται οι χρήστες από τους εμπόρους ναρκωτικών). Διατυπώνεται επίσης η άποψη ότι δεν μπορεί να κάνει κάτι η διοίκηση της φυλακής καθώς θα υπάρχει πάντα τρόπος για να τελούνται πειθαρχικά παραπτώματα με τη συμμετοχή περισσότερων του ενός δραστών. Οι απόψεις σχετικά με τον ρόλο του Πειθαρχικού Συμβουλίου δίστανται, με κάποιους να πιστεύουν ότι δεν μπορεί αυτό να βοηθήσει, ενώ για τους υπόλοιπους να θεωρείται σημαντικό στοιχείο επιτυχούς λειτουργίας της πειθαρχικής διαδικασίας η άμεση πρόσβαση και ανταπόκριση του/της εισαγγελέα επόπτη/τριας στα προβλήματα και στα συμβάντα της φυλακής, αναλύοντας πιο διεξοδικά τις συνθήκες και τα πραγματικά περιστατικά των πειθαρχικών παραπτωμάτων.

11. Συμπέρασμα

Η ποσοτική και ποιοτική έρευνα που διενεργήθηκε στο σωφρονιστικό κατάστημα Χανίων ανάδειξε έναν σημαντικό αριθμό πειθαρχικών παραπτωμάτων που διαπράττονται με χαρακτηριστικά ο.ε. (σύμφωνα με τα κριτήρια που θέσαμε). Εάν αναλογιστούμε ότι ένα ποσοστό αντίστοιχων ομαδικών παραπτωμάτων δεν καταφέρνει να εντοπιστεί και να διωχθεί πειθαρχικά, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η διάπραξη πειθαρχικών παραπτωμάτων ως εκδήλωση του οργανωμένου εγκλήματος, αποτελεί ένα υπαρκτό φαινόμενο με απροσδιόριστες ακόμα διαστάσεις στο ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα. Αναδεικνύεται η αδυναμία της πειθαρχικής διαδικασίας να εντοπίσει τα δίκτυα που εμπλέκονται σε ένα πειθαρχικό παράπτωμα με χαρακτηριστικά ο.ε., ενώ παράλληλα διαφαίνεται η ανυπαρξία πειθαρχικού κανόνα που να τυποποιεί ως ξεχωριστό πειθαρχικό παράπτωμα την οργάνωση κρατουμένων με σκοπό την διάπραξη σοβαρών παραπτωμάτων με οικονομικό ή άλλο όφελος, για απροσδιόριστο χρόνο. Επιπλέον, δεν προκύπτει από πουθενά η αυστηρότερη τιμώρηση πειθαρχικού παραπτώματος ως διακεκριμένου, λόγω του ομαδικού ή οργανωμένου χαρακτήρα του, υπό την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος. Από την άλλη, σύμφωνα με τις δηλώσεις των κρατουμένων, στις περιπτώσεις που αντίστοιχα οργανωμένα ομαδικά πειθαρχικά παραπτώματα γίνονται αντιληπτά από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, άλλοτε ακολουθούνται διαδικασίες διαπραγμάτευσης για την μη αποπομπή τους σε πειθαρχική διαδικασία και άλλοτε γίνεται ανάληψη ευθύνης από τα μέλη τα οποία έχουν οριστεί εξ' αρχής για αυτό τον σκοπό.

12. Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αλεξιάδης, Σ. *Σωφρονιστική*. 4^η έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001^α.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. *Λευκά Κολλάρα και Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα, Π. Ν. Σάκκουλας, 2014.

Βιδάλη, Σ. *Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία*, τόμος Α'. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2007.

Βιδάλη, Σ. *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017.

Βούλγαρης, Δ. *Σύνταγμα*. Ερμηνεία κατ' άρθρο. Άρθρο 7., Ηλεκτρονική έκδοση: *Syntagma Watch.gr*. 2023. Ανακτήθηκε από: <https://www.syntagmawatch.gr/wp-content/uploads/2023/08/Άρθρο-7-me-cover.pdf>

Δέγλερης, Π., Κορυφίδου Ε. & Νικολόπουλος, Γ. Φυλακή και ποινικό σύστημα στο: Foucault, M. *Surveiller et punir. The Greek Review of Social Research*, 1988. σελ.108. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.12681/grsr.845>

Δημόπουλος, Χ. *Η μεταχείριση των επικίνδυνων κρατουμένων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2004.

Ζαραφωνίτου, Χ. Από την ανταποδοτική στην αποκαταστατική δικαιοσύνη: Τιμωρητικότητα ή άμβλυνση των συγκρούσεων; Στο: *Η Εγκληματολογία απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις*. Επετειακό Συνέδριο για τα 30 χρόνια της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας, Δ/ση έκδ. Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

Ανακτήθηκε από:
<https://criminology.panteion.gr/el/demosieuseis/arthra/203-apo-ten-antapodotike-sten-apokatastatike-dikaio-syne-timoretikoteta-e-amblynse-ton-synkrouseon>

Θεμελή, Ο. Τα «δεινά του εγκλεισμού» και η συμβουλευτική κρατουμένων, στο Σ. Βιδάλη, Π. Ζαγούρα (επιμ.), Συμβουλευτική και φυλακή, εκδ. Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2008, σελ. 21-39

Ίσαρη Φ. & Πουρκός, Μ. *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογή στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2015. Ανακτήθηκε από:

https://kastoria.teiwm.gr/edetclass/modules/document/file.php/DMC157/Θ06-Σημειώσεις-Συγγράμματα/15327_Isari-KOY.pdf

Καρδάρη, Α. Η μικροκοινωνία της φυλακής: ιεραρχία, άγραφοι νόμοι και... σιωπή. Έγκλημα και Τιμωρία. Eglima.wordpress.com, 2018. Ανακτήθηκε από:

<https://eglima.wordpress.com/2018/02/24/kardara-prison/>

Καρύδης, Β. Οι σκοποί της ποινής: Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα. Σύγχρονα θέματα. Τ.41-42, 1990. Ανακτήθηκε από:

<http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&pid=iid:8051&lang=el>

Κόρος, Δ. Στοιχειώδεις κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων του ΟΗΕ (2015). *Εγκληματολόγοι*, Ενημερωτικό δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, τ. 3, 2016. Ανακτήθηκε από:

<https://openeclass.panteion.gr/modules/document/file.php/TMH250/ΕΕΜΕΚΕ%20N%20EWSLETTER%203.pdf>

Κόρος, Δ. *Η πειθαρχία και τα όρια της στην ελληνική φυλακή*. Αθήνα, Νήσος, 2020.

Κοσμάτος, Κ. Πειθαρχικά παραπτώματα, πειθαρχικές ποινές και απόλυση υπό όρο (με αφορμή το Βουλ.Συμβ.Πλημ.Λαρ 433/2004), *ΠοινΔικ*, τ4/2005.

Ανακτήθηκε από: http://kosmatos-lampakis.gr/sites/default/files/23_ΑΡΘΡΟ_ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ%20ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΑ.pdf

Κοσμάτος, Κ. Δ' ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ. Ξαναγράφοντας τον Σωφρονιστικό Κώδικα: Παρατηρήσεις στις διατάξεις του Ν 4274/2014 «Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις» σχετικά με τα καταστήματα κράτησης «τύπου Γ. *ΠοινΔικ*, τ7/2014.

Ανακτήθηκε από: http://kosmatos-lampakis.gr/sites/default/files/34_ΑΡΘΡΟ_ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ%20ΤΥΠΟΥ%20Γ.pdf

Κοσμάτος, Κ. Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας, μετά την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα με το Ν.4985/2022. *Εγκληματολόγοι*. Ενημερωτικό δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, τ. 11, Οκτώβριος 2023. Ανακτήθηκε από: <https://drive.google.com/file/d/1jb-sPsDQaEk7yPn4PFEX66-14U7cBZ-2/view>

Κουλούρης, Ν. Οι αντιφάσεις των γενικών αρχών του Κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων (Ν.1851/1989): αυτοαναίρεση και αδιέξοδα. *Σύγχρονα θέματα*, τ.41-42, 1990.

Κουλούρης, Ν. Τα δικαιώματα των κρατουμένων: Ήχοι σιωπής στην πολυσύχναστη ερημιά., στο Τσαπόγας, Μ. και Χριστόπουλος, Δ. *Τα δικαιώματα στην Ελλάδα 1953-2003: Από το τέλος του εμφυλίου στο τέλος της μεταπολίτευσης*. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη.2004.

Κουλούρης, Ν. Ο ακρωτηριασμός των σωφρονιστικών θεσμών και η επιστροφή στη σωφρονιστική «κανονικότητα» Ο σύντομος βίος των φυλακών «υψίστης ασφαλείας» στην Ελλάδα στο *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή Κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη*, Α Τόμος, Αθήνα, Σάκκουλας, 2016. Ανακτήθηκε από: <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/2017/06/courakis-ellinikos-tomos.pdf>

Κουλούρης, Ν., Υπερπληθυσμός των φυλακών: Η ανισοκατανομή ενός παλιρροϊκού φαινομένου, *The art of crime*, 2020. Ανακτήθηκε από: https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/05/14_KOULOURIS_Teyxos_8.pdf

Κουράκης. Ν. Φυλακή και Βία: Βίοι Παράλληλοι, Εισήγηση κατά τη διάρκεια εκδήλωσης της Ελληνικής Εταιρείας Θυματολογίας και του Εργαστηρίου Εγκληματολογίας της Νομικής Σχολής Θράκης την 16.5.1990 στην Αθήνα, «Πρακτικά» της Ημερίδας με θεματικό τίτλο «Σχέσεις δράστη θύματος από θυματολογική σκοπιά», Αθήνα / Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας 1991, σελ. 73-121, *Ποινικά Χρονικά* ΜΑ΄ 1991, σελ. 129-158 = *Εγκληματολογικοί Ορίζοντες* Α΄, 1991, σελ. 3-46= *Μελέτες προς τιμήν του καθηγητή Αθαν. Κανελλοπούλου*, τ. Β΄, Πειραιάς 1992, σελ. 1149-1194, όπου και «Υστερόγραφο για τις Ελληνικές Φυλακές». Ανακτήθηκε από: <http://crime-in-crisis.com/φυλακή-και-βία-βίοι-παράλληλοι/>

Κουράκης. Ν., Εισαγωγή στον ΚωδΜεκ. Συνολική Αποτίμηση και Σύνδεση με το παρελθόν του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων, μέρος δεύτερο, στο Σπινέλλη, Κ., Κουράκης, Ν. *Σωφρονιστική Νομοθεσία. Με το κείμενο του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων*

Ν.(1851/1989), με 30 παραρτήματα νομικών κειμένων και με εισαγωγή βιβλιογραφία και αναλυτικά ευρετήρια. Νομική Βιβλιοθήκη, 1990. Ανακτήθηκε από:

<http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/pdfbio2/SOFRONISTIKH%20NOMOTHESIA.pdf>

Κουράκης, Ν. Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, *ΠοινΔικ.*, 1999. Ανακτήθηκε από:

<http://courakis.gr/images/stories/pdf/to-organomeno-egklima.pdf>

Κουράκης, Ν. *Ποινική καταστολή: Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος*. 5η έκδοση. (συνεργασία -επιμέλεια Κουλούρης, Ν.) Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009.

Λίβος, Ν. Ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 187 ΠΚ, *Ποινικά Χρονικά*, 2015.

Λίμα, Δ., *Δικαιοφιλοσοφική προσέγγιση μορφών οργανωμένης εγκληματικής δράσης και δογματική θεμελίωση της ποινικής αντιμετώπισής τους*. Διδακτορική διατριβή. ΑΠΘ, 2021. Ανακτήθηκε από:

https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/1/browse?type=author&order=ASC&sort_by=2&rpp=85&value=Lima%2C+Dafni+C.

Μανιτάκης, Α., Τα Συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική προστασία τους, στο "Χαριστήριο", *Σύμμεικτα προς τιμήν Γεωργίου Μ. Παπαχατζή; Δημόσια Διοικήσεις και Διοικητική Δικαιοσύνη*. Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας, 1989. Ανακτήθηκε από:

https://hephaestus.nup.ac.cy/bitstream/handle/11728/10923/xaristirion%20papaxatzi_syntagmatika%20dikaiwmata%20kratoumenvn_1989.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Μπρακουμάτσος, Π. Πειθαρχική διαδικασία κατά τον Σωφρονιστικό Κώδικα: Ισχύον δίκαιο-προτάσεις, *Ποινικά Χρονικά*, τ. ΜΣΤ', 1995.

Ορφανός, Σ. *Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187 ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021.

Πανούσης, Γ. Το Πειθαρχικό δίκαιο των κρατουμένων. *Χρονικά Εργαστηρίου Εγκληματολογίας και Δικαστικής Ψυχιατρικής, Τμήματος Νομικής, Πανεπιστημίου Θράκης*, τ.3, 1991.

Παπαθανασόπουλος, Ε. *Τα πειθαρχικά παραπτώματα των κρατουμένων. Ο έλεγχος τους εργαλείο ανατομίας στη φυλακή*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, 2016.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια. Ε., Α. *Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου*, *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(2), 2020. Ανακτήθηκε από:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/issue/view/1343>

Πιτσελά. Α. *Διεθνή κείμενα σωφρονιστικής πολιτικής*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Σάκουλα, 2003.

Σπυρέα, Σ. Κοινωνική τάξη και εμπειρία της φυλακής: μια εγκληματολογική προσέγγιση, ΔΠΘ (διδακτορική διατριβή), 2021 σελ.42 επ. DOI: 10.12681/eadd/50626

Σταμούλη, Ε.,. Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαράλαμπος, Χ. *Εγκλήματα των ισχυρών, Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Αθήνα, εκδόσεις ΕΑΠ, 2019, σελ.217.

Στεργιούλης, Ε. Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, Μάρτιος 2021, τεύχος 15., *Crime Times*. Ανακτήθηκε από: <https://www.crimetimes.gr/όψεις-του-οργανωμένου-εγκλήματος-σ/>

Τσιώλης, Γ. Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί 'ριζικής ασυμβατότητας' στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων, στο Πουρκός., Μ. *Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα*. Ίων. 2013. Ανακτήθηκε από: <https://eclass.uowm.gr/modules/document/file.php/NURED263/Τσιώλης%202013%20κεφάλαιο%20Πουρκός.pdf>

Φυτράκης. Ε. Προάγοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό: Οι έννομες συνέπειες της ποινικής καταδίκης. *Εγκληματολογία*, τ2/2011. Ανακτήθηκε από: <https://docplayer.gr/30049916-Proagontas-ton-koinoniko-apokleismo.html>

Φυτράκης. Ε. Ο ν. 4985/2022 ως αλλαγή (σωφρονιστικού) παραδείγματος. *Εγκληματολόγοι*. Ενημερωτικό δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ, τ.11, Οκτώβριος 2023. Ανακτήθηκε από: <https://drive.google.com/file/d/1jb-sPsDQaEk7yPn4PFEX66-14U7cBZ-2/view>

Χαλικιάς, Μ., Λάλου, Π. & Μανωλέσου, Α. *Μεθοδολογία έρευνας και εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS [Εργαστηριακός Οδηγός]*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. 2015. Ανακτήθηκε από: <https://hdl.handle.net/11419/5075>

Χλούπης, Γ. Το άρθρο 187 ΠΚ. Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης, τεύχος6/2020, *ΠοινΔικ.*, 6/2020. Ανακτήθηκε από: https://easte.panteion.gr/images/other_files/h_kyklos/article-187.pdf

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Adorno, S., Salla, F. Organized Criminality In Prisons And The Attacks Of The PCC. *ESTUDOS AVANÇADOS* 21 (61), 2007. Ανακτήθηκε από: <https://www.scielo.br/J/Ea/A/Mwpvhtsnzyqjcxptvmrrdx/?Lang=En&Format=Pdf>,
,

Blevins, R., K., Listwan, J., Cullen, S., Lero, T., F. &C., J. A general strain theory of prison violence and misconduct: An integrated model of inmate behavior. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 26(2), 2010. <https://doi.org/10.1177/1043986209359369>

Bonta, J. & Gendreau. P. Reexamining the cruel and unusual punishment of prison life. *Law and Human Behavior*. 14(4), 1990. <https://doi.org/10.1007/BF01068161>

Calderoni, F., Superchi, E., Comunale, T., Campedelli, M., G., Marchesi, M., Frualdo, N. *Protocol: Organised crime groups: A systematic review of individual-level risk factors related to recruitment*. Campbell Systematic Reviews. 2019. <https://doi.org/10.1002/cl2.1022>

Camp, M., G. & Camp, C. G. *Prison gangs: Their extent, nature and impact on prisons*. South Salem, NY, Criminal Justice Institute, 1985. Ανακτήθηκε από: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/99458NCJRS.pdf>

Chambliss, W. *On the take. From petty Crooks to presidents*, Bloomington and Idnianapolis, Indiana University Press, 1988.

Coyle, A., Fair, H. *A Human Rights Approach to Prison. Handbook for Prison Staff*, 3rd edition, Institute for Criminal Policy Research at Birkbeck, University of London, (7,8,9) 2018. Ανακτήθηκε από:

https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/handbook_3rd_ed_english_v5_web.pdf

Cressey, D. *The Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*, 2009.

Drake, D., Darke, H., Rod, S., E. Prison Life, Sociology of: Recent Perspectives from the United Kingdom. In: J., Wright. *International Encyclopaedia of Social and Behavioural Sciences* (2nd ed). Oxford: Elsevier, 2015.

<http://dx.doi.org/doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.45035-X>

Fong, S., R. & Buentello, S. *The detection of prison gang development: An empirical assessment. Federal Probation*, vol55, 1991. Ανακτήθηκε από:

<https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/133416NCJRS.pdf>

Foucault. M. *Οι μη κανονικοί. Παραδόσεις στο Κολλέγιο της Γαλλίας 1974-1975*. Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας (μετάφραση Σιαμανδούρας, Σ.), 2010.

Foucault, M. Prison Talk. 1981, στο: Gordon, C. *Power/ Knowledge: Selected interviews and other writings by Michel Foucault (1972- 1977)*. Pantheon Books, New York., 1980. Ανακτήθηκε από:

https://monoskop.org/images/5/5d/Foucault_Michel_Power_Knowledge_Selected_Interviews_and_Other_Writings_1972-1977.pdf

Gaes, G., G. & McGuire, J.,W. Prison Violence: The Contribution of Crowding Versus Other Determinants of Prison Assault Rates. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 22(1), 1985. <https://doi.org/10.1177/0022427885022001003>

Gaston, S. & Huebner, M., B. Gangs in Correctional Institutions. In Decker H., S. and Pyrooz. C., D. *The Handbook of Gangs*, 2015.

<https://doi.org/10.1002/9781118726822.ch18>

Gooch, K.,Treadwell, J. *It doesn't stop at the Prison Gate': Understanding Organised Crime in Prison*. Prison service Journal, No252, 2021. Ανακτήθηκε από:

<https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/PSJ%20252%2C%20At%20the%20prison%20gate.pdf>

Green P. & Ward, T. Defining State as Criminal, in Green, P. & Ward, T. *State Crime. Governments, Violence and Corruption*. Virginia: Pluto Press, 2004.

Griffin, M. Prison gang policy and recidivism: Short-term management benefits, long-term consequences. *Criminology & Public Policy*. 6, 2007. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2007.00430.x>

Hirschfeld, K. *Gangster States, Organised Crime, Kleptocracy and Political collapse*. Publisher: Palgrave Macmillan, 2015.

Huebner B. Administrative determinants of inmate violence: A multilevel analysis. *Journal of Criminal Justice.*, vol 31., 2003. [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00218-0](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00218-0)

Irwin J. & Cressey, D. Thieves, Convicts and the Inmate Culture. *Social Problems, University of California Press*, 10(2), 1962. <https://doi.org/10.2307/799047>

Jacobs, J. B. Stratification and conflict among prison inmates. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 66(4), 1976. Ανακτήθηκε από: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5960&context=jclc>

Kotecha. B. The international Criminal Court's Selectivity and Procedural Justice, *Journal of International Criminal Justice*, Oxford: Oxford University Press, (18), 2020. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqaa020>

Lampe, K. *Organized Crime: Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures, and Extra-legal Governance*. Thousand Oaks, California: Sage, 2016. Ανακτήθηκε από: https://www.academia.edu/34560059/Organized_Crime_Analyzing_illegal_activities_criminal_structures_and_extra_legal_governance

Melossi, D. *Controlling crime, controlling society: Thinking about crime in Europe and America*. Cambridge-Malden, Polity Press, 2008. Ανακτήθηκε από: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=Cg53nOtwHs8C&oi=fnd&pg=PR5&dq=MELOSSI,+D.:+Controlling+Crime,+Controlling+Society:+Thin-king+About+Crime+in+Europe+and+America,+Polity+Press,+Cambridge,+2008.&ots=XDQINK7K1A&sig=nmKGrPen3dbL4OZTFhMMyyvMuvM>

Morselli, C. The Criminal Network Perspective, in Morselli, C. *Inside Criminal Networks*, Springer, 2009

Newman, I., D. *Research Interviewing in Prison. The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, Vol. 49, No. 2, 1958. Ανακτήθηκε από: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol49/iss2/4/>

Palma, M., Snacken, S., Theis, V., Carbutaru, J. Αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα του υπερπληθυσμού στις ελληνικές φυλακές, *The art of crime*, 2019.

Ανακτήθηκε από: <https://theartofcrime.gr/αντιμετωπίζοντας-το-πρόβλημα-του-υπερ/>

Paoli, L. *Mafia Brotherhoods. Organised Crime Italian Style*. Oxford University Press, 2003.

Paoli L., Fijnaut, C. Introduction to Part I: The History of the Concept. In: Paoli, L., Fijnaut, C., editors. *Organised Crime in Europe Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond* [Internet]. Dordrecht, The Netherlands: Springer, 2004, [cited 2019 Jun 14].

Ανακτήθηκε από: https://www.ilsta.org/wp-content/uploads/2018/02/Cyrille_Fijnaut_Letizia_Paoli_Organised_Crime_ib-ok.org_.pdf

Paoli L. & Beken T., V. Organized Crime. A Contested Concept, in Paoli, L., (ed) *The Oxford Handbook of Organized Crime.*, United Kingdom, Oxford University Press, 2014.

Pyrooz, D., Decker, S., Fleisher, M. From the street to the prison, from the prison to the street: understanding and responding to prison gangs. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, Vol. 3 Iss 1, 2011. <http://dx.doi.org/10.5042/jacpr.2011.0018>

Shelden, G., R. A Comparison of Gang Members and Non-Gang Members in a Prison Setting. *The Prison Journal*, 71(2), 1991. <https://doi.org/10.1177/003288559107100206>

Southerland, M., Potter, G. *Applying organization theory to organized crime*. Journal of Contemporary Criminal Justice 9, 1993. <https://doi.org/10.1177/104398629300900>

Sykes, G., *The Society of Captives: A Study of Maximum Security Prisons*. Princeton University Press, Princeton, 1958.

Wood, L., J., Alleyne, E., Mozova, K. & James, M. Predicting involvement in prison gang activity: Street gang membership, social and psychological factors. *Law and Human Behavior*, 38(3), 2014. <https://doi.org/10.1037/lhb0000053>

Woodiwiss, M. Transnational Organized Crime: The Strange Career of an American Concept." PartIII, Criminal Organizations as 'Alien Conspiracy, στο: Beare., M. *Critical Reflections on Transnational Organized Crime, Money Laundering and Corruption*. Toronto: University of Toronto Press, 2003, σελ. 67/5. Ανακτήθηκε από: <https://worldwithoutmoneyarg.files.wordpress.com/2018/09/transnational-organized-crime.pdf>

Zyl, D., S., Slade, H. Ποιες είναι οι αλλαγές στους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες; Καινοτόμες διατάξεις περί διαχωρισμού κρατουμένων, απομόνωσης και λοιπών σωφρονιστικών πρακτικών. *The art of crime*, (9), 16-11-2020. Ανακτήθηκε από:

https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/11/16_SMITSLADE_GR_Teyxos_9.pdf

Νομοθεσία- Νομολογία- Εκθέσεις

Νόμος 1492/1950: *Περί κυρώσεως του Ποινικού Κώδικα*, (ΦΕΚ 182/Α/1950), 17-08-1950.

Νόμος 1851 ΦΕΚ Α'122/16.5.1989. *Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις*.

Ανακτήθηκε από: <https://www.anaconda.gr/gnwsiaiki-basi/nomos-1851-16-5-1989/>

Πρόταση του Καθηγητή Γ. Πανούση, μέλους της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που επεξεργάστηκε το σχέδιο νόμου που κυρώθηκε με τον Ν2776/1999 ως «Σωφρονιστικός κώδικας». Αιτιολογική έκθεση. Ανακτήθηκε από:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiGq-uWz8-CAxUthv0HHbMfBWUQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.hellenicparliament.gr%2FUserFiles%2F2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24%2FNOM_NOM_EE_2776_UD15.DOC&usg=AOvVaw1xqLcVbibuZkxC4p19AIny&opi=89978449

N.2776/1-12-1999. Σωφρονιστικό Κώδικας. Αιτιολογική έκθεση. Ανακτήθηκε από:
https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=bf018d12-880f-4910-af88-a25909db8995

N. 58819/7.4.2003 (Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Γενικών Καταστημάτων Κράτησης τύπου Α' και Β'.) Ανακτήθηκε από:
https://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomothesia/ya58819_2003.htm

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3772/2009. ΦΕΚ 112/Α/10-7-2009. Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-dikasteria-dikaiousune/iatrodikastes/n-3772-2009.html>
Αιτιολογική έκθεση. Ανακτήθηκε από:
https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/M-NARKOTI-EIS_XPress_Hamster_temp.qxp.pdf

Νόμος 3875/2010. Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=a1f4748a-c40f-4527-8e66-a8ba8fbada35

N. 4139/2013 ΦΕΚ Α' 74/20.3.2013. Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις.
Ανακτήθηκε από:
https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=e0ab521f-fceb-4d77-b88d-97a165ba95e5

N. 4274 ΦΕΚ Α 147/14.7.2014. Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=1f554cc2-e298-45a3-b60c-dbfe2243eaed
Αιτιολογική έκθεση. Ανακτήθηκε από:
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/r-sodik-eis-sunoliko.pdf>

N.4619 ΦΕΚ Α' 95/11.06.2019. Κύρωση του Ποινικού Κώδικα. Ανακτήθηκε από:
https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=053d3a90-ef5a-4d18-a335-aa610111664b

N. 4985 ΦΕΚ Α 203/27.10.2022. Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα Τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999 και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από: https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=0b5ff810-934f-423b-930b-af2e01419bab

COUNCIL OF EUROPE. COMMITTEE OF MINISTERS RESOLUTION (1973) 5. *Standard minimum rules for the treatment of prisoners*. Ανακτήθηκε από: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiS1cbS4OiCAxWLiP0HHe-MCUMQFnoECBoQAQ&url=https%3A%2F%2Frm.coe.int%2F16804fac9a&usg=AOvVaw10g5JzTGymPv-adOP9HMbE&opi=89978449>

COUNCIL OF EUROPE. COMMITTEE OF MINISTERS recommendation no. r (1987) 3. of the committee of ministers to member states on the «*european prison rules*». Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/16804f856c>

Αναθεώρηση του εγγρ. 6204/2/97 ENFOPOL 35 REV 2, βασιζόμενη στο έγgr. 8469/1/99 CRIMORG 55 REV 1 [Internet]. 2000. Ανακτήθηκε από: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10415-2000-INIT/el/>

Σχέδιο Δράσης Για Την Καταπολέμηση Του Οργανωμένου Εγκλήματος (97/C 251/01) (που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στις 28 Απριλίου 1997). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51997XG0815&from=EN>

Recommendation Rec(2006)2-rev of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules. Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/09000016809ee581>

COUNCIL OF EUROPE, Prisons and Community Sanctions and Measures. *Promoting more humane and socially effective penal sanctions. Revised European Prison Rules: new guidance to prison services on humane treatment of inmates*. Ανακτήθηκε από: https://www.coe.int/en/web/prison/home/-/asset_publisher/ky2olXXXogcx/content/revised-european-prison-rules-new-guidance-to-prison-services-on-humane-treatment-of-inmates

Απόφαση-πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 2008 , για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος [Internet]. Europa.eu 2008. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32008F0841>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. (Στρασβούργο, 2 Οκτωβρίου, 2013). Ανακτήθηκε από:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Case Engel and Others v. The Netherlands. (8 June, 1976).

Ανακτήθηκε από: [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:\[%22001-57479%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:[%22001-57479%22]})

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Case of Ezeh and Connors v. the United Kingdom. (Strasbourg 15, July, 2002). Ανακτήθηκε από:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-60608%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-60608%22]})

EUROPEAN COMMISSION OF HUMAN RIGHTS. Case Cambell and Fell v. United Kingdom (12 May, 1982). Ανακτήθηκε από:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjsho29yuiCAxX7gv0HHZKuAgcQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-73569%26filename%3DCAMPBELL%2520AND%2520FELL%2520v.%2520THE%2520UNITED%2520KINGDOM.pdf&usg=AOvVaw0wXEyQmBRoYo-2oah_ZTK&opi=89978449

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Case Ozturk v Germany (21, Oct., 1984). Ανακτήθηκε από:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiqdlczuiCAxULif0HHTybC3IQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-57553%26filename%3D001-57553.pdf&usg=AOvVaw0BSSK5ljELEWI213Y65YhR&opi=89978449>

UNITED NATIONS Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*, University of Minnesota. Human Rights Library adopted Aug. 30, 1955. Ανακτήθηκε από:

<http://hrlibrary.umn.edu/instree/g1smr.htm>

και μεταφρασμένο στο:

<https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c469d2a2>

UNITED NATIONS: *Convention Against Transnational Organized Crime And The Protocols Thereto*. New York, 2004. Ανακτήθηκε από:

https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf

The UNITED NATIONS Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules). Ανακτήθηκε από:

https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf

4228/2014, Κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών. Στο: Νέες ειδικές αρμοδιότητες στον ΣτΠ για την πρόληψη των βασανιστηρίων. ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ, ΤΟΝ ΠΡΟΣΦΥΓΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΜΟΓΕΝΗ. Ανακτήθηκε από:

<https://old.synigoros.gr/?i=foreigner.el.metanastis-nomoi.150122>

Council of Europe anti-torture Committee (CPT). Έκθεση 2022. Ανακτήθηκε από

<https://www.coe.int/el/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-prisons-in-greece>

Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων & της Κακομεταχείρισης: Ετήσια Ειδική Έκθεση 2020-2021. Ανακτήθηκε από:

<https://www.synigoros.gr/el/category/astynomia-fylakes/post/e8nikos-mhxanismos-prolhpshtwn-basanisthriwn-and-ths-kakometaxeirishs:-ethsia-eidikh-ek8esh-2020-2021>

Παράρτημα 1

ΠΡΟΣ

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη
Γενική Δ/ση Αντεγκληματικής Πολιτικής
Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καταστημάτων Κράτησης
Και Διαχείρισης Κρίσεων
Διεύθυνση Διαχείρισης Καταστημάτων Κράτησης
Τμήμα Διαχείρισης Καταστημάτων Κράτησης και Θεμάτων
Μεταγωγών

ΑΙΤΗΣΗ

Διά του Διευθυντή Σ.Κ. Χανίων

Του ΚΙΟΜΟΥΡΤΖΗ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ

του ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Αιτούμαι την χορήγηση άδειας για διενέργεια επιστημονικής έρευνας, η οποία θα πραγματοποιηθεί στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα «Πειθαρχικά παραπτώματα κρατουμένων ως εκδηλώσεις οργανωμένου εγκλήματος στα σωφρονιστικά καταστήματα. Μια έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων».

Υπαλλήλου του κλάδου Π.Ε.

Σωφρονιστικής Διοίκησης

του Σ.Κ. Χανίων

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου «Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος», κατά το εαρινό εξάμηνο του τρέχοντος ακαδημαϊκού έτους που λήγει στις 20 Ιουνίου.

Η διπλωματική εργασία θα περιλαμβάνει:

Χανιά 24-4-2023

α) θεωρητικό μέρος, στο οποίο θα γίνεται ανάλυση των πειθαρχικών παραπτωμάτων και ποινών, όπως και της πειθαρχικής διαδικασίας, σύμφωνα με το Ν.2776/99 (Σωφρονιστικός Κώδικας), όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.4985/22. Επίσης θα επιδιωχθεί η συσχέτιση των τελούμενων πειθαρχικών παραπτωμάτων των κρατουμένων με το οργανωμένο έγκλημα (π.χ. η διακίνηση απαγορευμένων ειδών, οι εκβιάσεις σε βάρος συγκρατουμένων) βάσει κριτηρίων που προτείνονται από τη νομοθεσία και εγκληματολογικές προσεγγίσεις (δομημένη ομαδική δράση, κοινός σκοπός κ.λπ.).

β) ερευνητικό μέρος, στο οποίο θα γίνει μία στατιστική καταγραφή, ανάλυση και κατηγοριοποίηση των πειθαρχικών παραπτωμάτων που διαπράχθηκαν σε ορισμένο χρονικό διάστημα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων με μελέτη αρχειακού υλικού (αναφορές υπαλλήλων και λοιπό αποδεικτικό υλικό για την τέλεση πειθαρχικών παραπτωμάτων, πρακτικά και αποφάσεις Πειθαρχικού Συμβουλίου του Καταστήματος, διαβιβαστικά προς δικτικές αρχές για περαιτέρω δικαστική εκτίμηση). Στη συνέχεια, στις περιπτώσεις συγκεκριμένων πειθαρχικών παραπτωμάτων που προσιδιάζουν σε οργανωμένο έγκλημα σύμφωνα με τα κριτήρια που θα έχουν καθοριστεί στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, θα πραγματοποιηθεί ποιοτική έρευνα μέσω ανώνυμων συνεντεύξεων, στις οποίες θα κληθούν

πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτά τα παραπτώματα ως δράστες, θύματα ή μάρτυρες, με στόχο να ελεγχθεί / διασταυρωθεί ερευνητικά εάν υπάρχουν τα στοιχεία που απαιτούνται για τον συσχετισμό τους με το οργανωμένο έγκλημα. Η ποιοτική έρευνα θα διεξαχθεί χωρίς να καταγραφούν δημογραφικά-ποινικά-προσωπικά δεδομένα των κρατουμένων, οι οποίοι θα συμμετάσχουν σε αυτήν με κωδικοποιημένα ονόματα ή με ψευδώνυμα, ώστε να μην είναι δυνατό να ταυτοποιηθούν. Η συζήτηση θα αφορά αποκλειστικά τις πράξεις που εξετάστηκαν από το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο και κρίθηκε ότι αποτελούν πειθαρχικά παραπτώματα και τις συνθήκες τέλεσής τους. Οι κρατούμενοι που θα κληθούν να παραχωρήσουν συνέντευξη θα ενημερωθούν πλήρως για την έρευνα και θα ζητηθεί η έγγραφη συγκατάθεσή τους, χωρίς την οποία δεν θα συμμετάσχουν στην έρευνα και την οποία θα μπορούν να αποσύρουν εάν επιθυμούν.

Η έρευνα μπορεί να αποτελέσει μια πιλοτική συμβολή στη διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος και των εκδήλωσών του στα σωφρονιστικά καταστήματα με την τέλεση πειθαρχικών παραπτωμάτων, ενδεχομένως αξιοποιήσιμη όσον αφορά τόσο την αξιολόγηση των ισχυουσών πειθαρχικών διατάξεων της σωφρονιστικής νομοθεσίας όσο και τη λήψη μέτρων πρόληψης του φαινομένου και τη συμβολή του προσωπικού σε αυτήν, πέραν της προληπτικής και κατασταλτικής λειτουργίας του ποινικού δικαίου.

Παρακαλώ να εγκρίνετε την αίτησή μου και υποβάλλω συνημμένα:

- Βεβαίωση του επιβλέποντος καθηγητή
- Ερευνητικό πρωτόκολλο
- Έντυπο συγκατάθεσης συμμετέχοντος στην έρευνα
- Υπεύθυνη Δήλωση Ν. 1599/86 για την τήρηση της ερευνητικής δεοντολογίας
- Βεβαίωση σπουδών

Ο Αιτών

Χαράλαμπος Κιομουρτζής

Αποστολή με e mail

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΓΩΓΩΝ
Ταχ. Διεύθυνση: Μεσογείων 96
Ταχ. Κώδικας: 115 27
Τηλέφωνο: 213 130 7454
E mail: e.valasi@mpoecp.gov.gr

Αθήνα, 10/05/2023
Αριθ. Πρωτ.: 15091

ΠΡΟΣ:

Διεύθυνση Σωφρονιστικού
Καταστήματος Χανίων

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

κ. Κιομουρτζή Χαράλαμπο
(email : Kiomourtzis.haris@yahoo.gr)

Θέμα: «Άδεια εισόδου για τη διεξαγωγή έρευνας στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας»

Σχετ.: Έγγραφό σας με αριθμ. πρωτ.: 4228/02-05-2023

Σε συνέχεια του ανωτέρω σχετικού εγγράφου, αναφορικά με τη χορήγηση άδειας εισόδου στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων, στον κ. **Κιομουρτζή Χαράλαμπο**, μεταπτυχιακό φοιτητή του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, ο οποίος είναι υπάλληλος Διοίκησης του Σωφρονιστικού Καταστήματος Χανίων, για τη διενέργεια επιστημονικής έρευνας στο πλαίσιο της διπλωματικής του εργασίας με τίτλο: «Πειθαρχικά παραπτώματα κρατουμένων ως εκδηλώσεις οργανωμένου εγκλήματος στα σωφρονιστικά καταστήματα. Μια έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων» και λαμβάνοντας υπόψη τη με αριθμ.: 186/02-05-2023 θετική πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής, σας ενημερώνουμε ότι εγκρίνεται η άδεια δημιουργίας και λειτουργίας αρχείου με ευαίσθητα δεδομένα, υπό τη ρητή εφαρμογή των όρων που θέτουν οι διατάξεις του Γενικού Ευρωπαϊκού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679 (ΓΚΠΔ) και ειδικότερα υπό τις εξής προϋποθέσεις:

- Η συμμετοχή των κρατουμένων στην έρευνα είναι εθελοντική. Βασική προϋπόθεση συμμετοχής αποτελεί η προηγούμενη σαφής και αναλυτική ενημέρωσή τους για τη συγκεκριμένη έρευνα και η γραπτή συγκατάθεσή τους, στην οποία θα αναφέρεται ρητώς το δικαίωμά τους να την ανακαλέσουν ανά πάσα στιγμή (σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 7 του ΓΚΠΔ).
- Τα ενυπόγραφα έντυπα συγκατάθεσης των προσώπων που θα συμμετάσχουν στην έρευνα, τηρούνται αποκλειστικά στο φάκελο αυτής, στο αρχείο του Σωφρονιστικού Καταστήματος.
- Θα τηρηθεί η ανωνυμία και θα ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων που θα συμμετάσχουν στην έρευνα (αρ. 89 παρ. 1 του ΓΚΠΔ).
- Ο ερευνητής θα δεσμευτεί εγγράφως ότι κατά τη συλλογή/επεξεργασία των δεδομένων και τη δημοσίευσή της επιστημονικής έρευνάς του θα σεβαστεί πλήρως τους όρους και τις

προϋποθέσεις που θέτει ο ΓΚΠΔ, πριν από τη δημοσίευση ή καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο χρήσης των αποτελεσμάτων της έρευνας.

- Δεν επιτρέπεται η χρήση συσκευής καταγραφής εικόνας και ήχου κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων από τα υποκείμενα της έρευνας, βάσει της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων και της εκτίμησης των επιπτώσεων σχετικά με την χρήση νέων τεχνολογιών (κατ' εφαρμογή των άρθρων 32 παρ. 2 και 35 παρ.1 του ΓΚΠΔ).
- Αντίγραφο των πορισμάτων της επιστημονικής έρευνας μόλις ολοκληρωθεί, θα υποβληθεί από τον ερευνητή στην Υπηρεσία μας.

Παρακαλείται η Διεύθυνση του Σωφρονιστικού Καταστήματος Χανίων, να μεριμνήσει για την τήρηση των δεόντων μέτρων ασφαλείας, την εύρυθμη λειτουργία του Καταστήματος, την τήρηση των διατάξεων του Σ.Κ., του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας των Σωφρονιστικών Καταστημάτων της Χώρας, του Γενικού Ευρωπαϊκού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 679/2016, καθώς και των πρόσφατων οδηγιών και των μέτρων πρόληψης κατά της εξάπλωσης του κορονοϊού (COVID-19).

**Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΑΝΤΙΓΚΑΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ**

Ακριβές αντίγραφο
Η Προϊσταμένη

Ελένη Χαλκιά

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.